

Euroopa Komisjon

Leader+ Magazine

TÄHELEPANU KESKMES
loodus- ja kultuurivarade
tõhusaim kasutamine

ET
4 • 2006

Leader+ Magazine

3 Lühidalt

4 Leader+ tegevuses

6 Leader+ algatuse aspekte

- Uuendustest hindamiseni: õppeprotsess

11 Tähelepanu keskmes loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine

- Belgia: „Jutustused Maaslandi varandustest“
- Madalmaad: Weerribben: „Kunsti kasvulava“
- Saksamaa: agroturism Mecklenburgis: puhkus ajaloolises maavalduses

19 Lisandväärtus kohalikele toodetele

- Portugal: „Portugali maapiirkonnad“: maatoodete tutvustamine linnakeskkonnas
- Soome: kuivatatud loodustooted Kainuu piirkonnast

24 Maapiirkondade elukvaliteedi parandamine

- Prantsusmaa: Mosset' lossi ooper
- Austria: noored kujundavad ise oma ruumi

29 Uue oskusteabe ja uue tehnoloogia kasutamine

- Rootsi: kohaliku pärandi selts 21. sajandil: virtuaalne külastuskeskus
- Itaalia: Montiweb – piirkonna omavalitsuste koostöövõrk

35 Koostöö maaelu arendamiseks

- Ühendkuningriik, Prantsusmaa ja Iirimaa: „Trisurf“ – lainelausõiduuskuste arendamine mõlemal merekaldal
- Hispaania ja Prantsusmaa: Grus – linnuvaatlusturismi koostöövõrk

42 Naised ja noored Leader+ programmis

- Intervjuud: Poola ja Taani
- Rootsi: Projekt „Tänk-nik“

47 Uued liikmesriigid

- Riik tähelepanu keskmes: Leader+ tüüpi meetmete rakendamine Leedu Vabariigis

52 Leader+ uudised

- Ettevalmistus Leaderi-tüüpi meetmeteks: nägemus Euroopa maapiirkondade tulevikust

Käesolev Euroopa Komisjoni väljaanne võimaldab avalikkusele ligipääsu ühenduse algatust Leader+ käsitlevale teabele. Meie eesmärk on edastada täpset ja ajakohastatud teavet. Kui meile teatatakse vigadest, püüame need parandada. Siiski ei vastuta komisjon käesolevas väljaandes sisalduva teabe eest kirjeldatud projektide finantsandmete osas ning eriti kulutuste abikõlblikkuse osas. Lugejad peavad seetõttu kasutama kõnealust teavet omal vastutusel ja rakendama vajalikke ettevaatusabinõusid.

Nikiforos Sivenas

Maaelu arengu horisontaalsete aspektide direktor
Põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika osakond
Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat

Ajal, mil Leader+ algatus hakkab lõppema ning koostatakse riiklikke maaelu arengukavasid ajavahemikuks 2007–2013, on ehk asjakohane pöörata tähelepanu hindamise tähtsusele. Teatavasti toimusid programmi vahehindamised 2003. aasta lõpus ning neid uuendati 2005. aasta lõpus. Samuti toimub hindamine ühenduse tasandil mitte hiljem kui kolm aastat pärast algatuse lõppemist. Hindamine ei peaks olema pelgalt formaalne nõue, vaid ka kasulik enesehindamisvahend, millest õppida, mille abil parandada juhtimist ja levitada parimat tava.

Kuigi ametlikke hindamisi nõutakse ainult programmi ja ühenduse tasandil, peaks kohalike tegevusrühmade juhte innustama regulaarselt oma strateegiaid hindama. See võimaldab kohalikel tegevusrühmadel ära tunda oma tugevaid ja nõrku külgi ning edendab algatuses osalemist. Lisaks toovad hindamiste tulemused loodetavasti kaasa pideva enesehindamise ning kohalike olusid arvestava tulevikustrateegia. Nimetatud põhjustel on komisjon tunnistanud kohaliku tegevusrühma tasandi hindamistegevuse – kuigi see ei ole kohustuslik – kaasfinantseerimiskõlblikuks Leader+ meetme 1 alusel.

„Rohujuuretasandil” hindamine on ülioluline iga algatuse juures. Leader+ puhul on see eriti asjakohane, sest sõltumatus ja kohalike organisatsioonide kaasamine on kaks eriomadust, mida Leaderi-lähenemine kasutas esimest korda ning mis moodustavad märkimisväärse osa alt-üles-lähenemisel. Seega peaks programmi hindamistel võimalikult palju ära kasutama kohalike tegevusrühmade kogemust. Samuti tuleks lisaks algatuse tegelikule rakendamisele anda hinnang ka Leader+ eriomadustele ning selle kohta on veel palju küsida.

Nagu käesolevast ajakirjastki lugeda võib, on hindamise positiivsete tulemuste hulgas ka kaasaaitamine hea ja parima tava levitamisele. Seda loomulikult tingimusel, et hindamine on nõuetekohaselt dokumenteeritud ja teatavaks tehtud. Euroopa on ääretult mitmekesine ning ühes riigis või piirkonnas kasutatud meetod ei pruugi teistes ilmingimata töötada. Näited edukatest strateegiatest, projektidest ja tulemustest pakuvad suurepäraselt võimalust anda edasi teadmisi teistele huvirühmadele (sh kohalikele tegevusrühmadele) üle ELi ja kaugemalgi. Leader+ algatusena rajatud ELi ja riiklikel koostöövõrkudel on hea ja parima tava levitamisel täita oluline osa. Sellest lähtudes on Leader+ vaatluskeskus määranud kindlaks parima tava kriteeriumid, mis muudavad Leader+ edulood paremini nähtavaks nii vaatluskeskuse korraldatud üritustel kui ka mujal.

Kuna alates järgmisest aastast on Leaderi-lähenemise põhisuunaks maaelu arengu poliitika, on käimasolevate algatuste hindamine eriti tähtis. Leaderi-metoodikat on palju kiidetud, mistõttu on jõutud otsusele lõimida see maaelu arengut käsitlevatesse uutesse eeskirjadesse. Siiski ei tohiks me loorberitele puhkama jääda ega kaotada silmist Leaderi programmi eriomadusi, mis olid esialgse edu aluseks.

Olen kindel, et naudite Leader+ Magazine'i neljanda numbri lugemist ning mitmesugustest projektidest lugedes oskate neist igaühe puhul hinnata ka Leader+ programmi lisandväärtust.

„Joujmobile – Spillmobil“: ringisõitev mängukeskus

Liikmesriik: Luksemburg

Piirkond või ala: Loode-Luksemburg

Juhtiva kohaliku tegevusrühma nimetus:

Redange-Wiltz

Projekti kogumaksumus: 230 280 eurot

EL: 110 115 eurot

Muud riiklikud vahendid: 109 165 eurot

Erakapital: 11 000 eurot

Projekti kehtivusaeg: 2005–2007

Rahvusvaheline Leader+ koostööprojekt „Joujmobile – Spillmobil“ on mõeldud 6–12aastastele lastele. Algu- se sai see kohaliku

tegevusrühma Redange-Wiltz (Luksemburgi Suurhertsogiriik) ja kohaliku tegevusrühma Cuestas (Valloonia, Belgia) koostööna. Juhtpartner on kohalik tegevusrühm Redange-Wiltz koos oma Leaderi-rühma liikmega Caritas-Jeunes et Familles a.s.b.l. Service Vacances.

Projekti eesmärk on pakkuda pedagoogilise töö raames meelelahutust ja mängu, reisisid läbi kahe Leader+ piirkonna piirkülade. Kumbki pool jagab järgmisi kulusid: projekti esitlemine, mänguvarustus, transport ja konsultatsioonitad. Koostöö kohalike organisatsioonidega, näiteks klubide ja seltsidega, tagab projekti jätkumise. Tegevus toimub avalikes kohtades ja küla mänguväljakutel, et parandada sotsiaalset kontakti. Projekti märksõnadeks on õppimine mängu kaudu ja projekti liikuvus, mis pakub võimaluse ühendada omavahel piirkonna vanu ja uusi mänguväljakuid. Ka aitab see täiskasvanuid ja lapsi kokku tuues parandada sotsiaalseid suhteid. Samamoodi loodetakse projekti abil vähendada lõhet kohalike ja uustulnukate vahel ning arendada kontakte piiriüleste kogukondade vahel.

Pärast tutvustus- ja esitlusetappi 2005. aasta juulis ja augustis tehti projektiga algust 15. septembril 2005. aastal. Ringisõitev mängukeskus on töös nii kooliaasta sees kui ka vaheaegadel. Mängude, ronimiskonstruktsioonide, kunsti- ja käsitöötarvete ning tsirkusevarustuse eest kannavad hoolt kaks diplomeeritud õpetajat Luksemburgist ja Belgiast. Leader+ etapp kestab Redange'i-Wiltzi ja Cuestas piirkondades 2007. aasta septembrini.

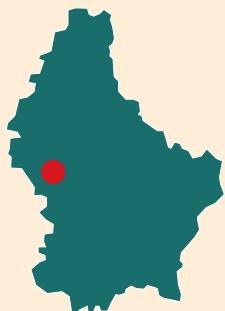
Kontaktisik: Jacques Fons

E-post: rw@leader.lu

Leaderi veebileht: www.rw.leader.lu

Projekti veebileht: www.spillmobil.lu

Foto Redange'i-Wiltzi kohalikult tegevusrühmalt

Kulinaarsed elamused Austria loodusparkidest

Liikmesriik: Austria

Juhtiva kohaliku tegevusrühma piirkond: Styria

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

LAG Gesäuse und Eisenwurzen

Projekti kogumaksumus: 278 000 eurot

EL: 97 300 eurot

Muud riiklikud vahendid: 97 300 eurot

Erakapital: 83 400 eurot

Projekti kehtivusaeg: 09.2004–12.2006

Üks Austria loodusparkide võludest on asjaolu, et talutooteid valmistatakse endiselt traditsioonilisel viisil, nagu neid alati on tehtud. Samal ajal on need kohalikud hõrgutised üha olulise-

mad, et muuta piirkonda ligitõmbavamaks.

Käesoleval hetkel teeb 13 sellist parki 13 eri Leader+ piirkonnas ja viies provintsis koostööd Austria loodusparkide assotsiatsiooniga Leader+ piirkondadevahelises projektis, mis põhineb nende parkide kulinaarsetel ahvatlustel.

Üldiseks eesmärgiks on aidata talunikel müüa oma tooteid parema hinnaga, et neil oleks võimalik säilitada traditsioonilised tootmisviisid. See omakorda kaitseb olulist osa kultuurmaastikust, näiteks mägikarjamaid, viljapuuaedu, niite ja traditsioonilisi viinamarjaistandusi. Lisaks saavad looduspargid oma hõrgutiste ja nendega seotud emotsioonidega tõmmata endale rohkem tähelepanu.

Mõni looduspark juba müüb talutooteid oma poodides, võimaldades nii talunikele lisisissetulekut. Austria loodusparkide assotsiatsioon on selliseid hõrgutisi kasutades kokku pannud ka jõulupakke. Kingipakke pakutakse ajalehtede, posti teel saadetava reklaami ja assotsiatsiooni veebilehe kaudu. Seejärel pakendab kingitused partnerfirma ning saadab need posti teel kliendile.

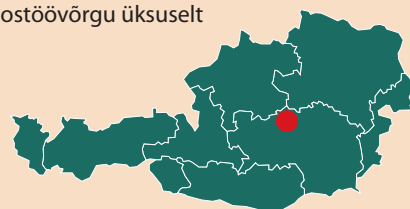
Projekt „Kulinaarsed elamused Austria loodusparkidest“ toetab loodusparkide sellega, et korraldab parkidevahelist teabevahetust, kehtestab ühised kriteeriumid, „looduspargi hõrgutiste“ päritolu ja kvaliteedimärgistuse kohta, tegeleb nende turundamisega, näiteks ühise kujunduse väljatöötamisega, Interneti-kaubandusega, laatade külastamisega, Austria linnades ürituste korraldamisega jne.

Kontaktisik: Marelli Asamer-Handler

E-post: asamer.handler@naturparke.at

Veebileht: www.naturparke.at

Foto Austria Riikliku koostöövõrgu üksuselt

Loodus kasvatab sallivust

Liikmesriik: Saksamaa

Piirkond või ala: Alam-Saksimaa

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Isenhagener Land

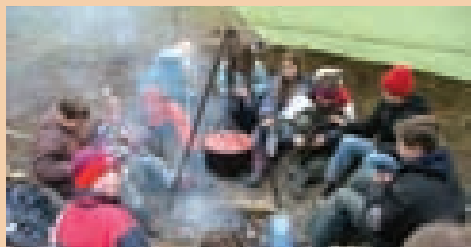
Projekti kogumaksumus: 221 000 eurot

EL: 59 670 eurot

Muud riiklikud vahendid: 139 230 eurot

Erakapital: 22 100 eurot

Projekti kehtivusaeg: 01.07.2002–28.02.2005

Noored emigrandid (*Spätaussiedler*) Venemaalt moodustavad Isenhagener Landi piirkon-

na elanikest kuni kümme protsenti ning keelebarjääri tõttu on suhtlemine nendega keeruline. Selle tagajärjel on need emigrandid ülejäänud kogukonnast eraldunud, mis omakorda on toonud kaasa sotsiaalse konflikti. Selle leevendamiseks üritab kohalik tegevusrühm pakkuda välja tegevusi, mis loovad kontakti kohalike noorte ja nende eakaaslastest sisserännanute vahel.

Üks projekti eesmärke on saavutada vastastikune sallivus ning looduse ja keskkonna mõistmine. Selle olulisel saialmselgeks looduskaitse katseprojektis, kus rühma võime suhestuda käsitööga oli märksa olulisem nende keeleoskusest. Katseprojektis korraldati mõlemale rühmale ühiseid ekskursioone ja maalikursusi. Samuti töötasid nad uute infotehnoloogiavahenditega, nagu digitaalkaamerad, arvutid ja Internet, et loodusest rohkem teada saada. Noorsootöö kõrghetked olid seikluslaagrid. Laagrites õppisid noored mängu ja muude tegevuste kaudu looduse ja üksteise suhtes vastutustundlikult käituma. Esimesed tulemused näitasid, et esialgsetest probleemidest nende noorte inimestega kontakti loomisel saadakse kiiresti jagu, kui noored osalevad projekti tegevustes.

Projekti eest vastutav asutus on Aktion Fischotterschutz e.V, mis teeb koostööd Kolping Migrationswerk'iga.

Kontaktisik: Oskar Kölsch

E-post: o.koelsch@otterzentrum.de

Veebileht: www.otterzentrum.de

Foto Saksamaa riikliku koostöövõrgu üksuselt

Piirkonna pärandi kasutamine

Liikmesriik: Itaalia

Piirkond, ala: Toscana, Maremma

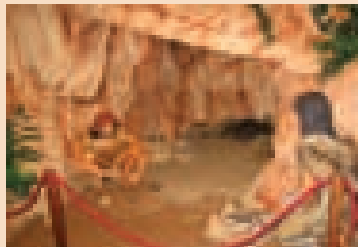
Kohaliku tegevusrühma nimetus: FAR Maremma

Projekti kogumaksumus: 194 281 eurot

EL: 75 000 eurot

Muud riiklikud vahendid: 119 281 eurot

Projekti kehtivusaeg: 21.02.2001–31.07.2005

Alates 2000. aastast on piirkonna ajaloolise, kunsti- ja museaalse pärandi väärtustamine olnud Toscana arengustrateegia nurgakiviks. Massa Marittima on kohaliku

tegevusrühma FAR Maremma piirkonnas asuv rikkaliku ajaloolise ja kunstipärandiga väikelinn. See osutus ideaalseks paigaks, kus viia ellu pärandit käsitlev projekt, mille lõpuleviimine toob eeldatavasti enesega kaasa 15 uut töökohta ja 10 000 lisaturisti aastas.

Linna majandus põhines piirkonna maavarade (eriti marmori) rikkusel, nüüd aga on Grosseto provintsi tunnistanud selle kunstilinnaks. Massa Marittimas on kõige rohkem ja kõige erinevamaid muuseume piirkonnas. Seetõttu on linn valitud provintsi suure ajaloolise ja kunstiväärtusega paigaks.

Massa Marittima linnavalitsus on integreeritud muuseumisüsteemi rajamisega arendanud välja mitmeid kultuurimagneteid. Loodud on moodsa kunsti keskus, kus leidub üle 750 meistriteose, samuti on uuenduskuuri läbi teinud mitu arheoloogiamuuseumi osakonda. Linnavalitsus on korraldanud ka rahvusvahelise tähtsusega ürituse – näituse skulptor Igor Mitoraj töödest, mis loodi Puccini ooperi „Manon Lescaut“ lavastuse jaoks.

Kõik see on osutunud võimalikuks tänu kohalikele arengukavale, mis on toetanud ka järgmisi ettevõtmisi: piirkonna reisijuhi avaldamist, veebilehe loomist Internetis ning Massa Marittima muuseumi käsitleva CD-ROMi väljaandmist. Ka turismisektoris on toimunud positiivseid muutusi: välja on antud Accesa järve arheoloogiline ja looduskaart, mis pakub turistidele praktilist teavet ja nõuandeid; loodud on uue sakraalse kunsti muuseumi dokumenteerimiskeskus; antiikse oliiviõlipressi juurde on paigaldatud mitu didaktilist ja illustratiivset stendi; restaureeritud on linnakaev ning rajatud on Etruria arheoloogiapark.

E-post: info@farmaremma.it

Veebileht: www.farmaremma.it

Foto Itaalia riikliku koostöövõrgu üksuselt

Uuendustest hindamiseni: õppeprotsess

Ülevaade Leaderi programmi hindamise praktilisest tähtsusest ja väärtusest

John Grieve maaelu arengu äriühingust Šotimaal, Leader II programmi hindaja Inglismaal ja Walesis (järelhindamine), Leader+ programmi hindaja Šotimaal (eel- ja vahehindamine) ning Leader+ programmi hindaja Inglismaal (vahehindamine ja tõendusmaterjali kaasamine)

John Grieve, maaelu arengu äriühing, Šotimaa.

Sissejuhatus

Kuigi paljude jaoks on hindamisprotsess Leader+ programmi kõige ebahuvitavam osa, on see siiski oluline, et tagada Leader+ programmist saadava kasu ja kõikide osalejate seotuse täielik mõistmine.

Leaderi programm kutsuti ellu maaelu arengu laboratooriumina ning Leader I ja Leader II olid tunnistajaks mitme maapiirkonna alt-üles-arengule ja kohaliku arengu suhtes uudsetele lähenemistele, millest osa on muutunud piisavalt elujõuliseks, et neid kaasata maaelu arengu programmidesse. Komisjoni väljendatud tahte kohaselt jätkub Leader+ roll laboratooriumina, et tegeleda põhjalikumalt Leader I ja Leader II alustatud eksperimentidega. Leader kui selline uurib oma katseprojektide kaudu võimalusi uuendusteks ja katsetab uusi teooriaid ning uurimistöö lahutamatu osa moodustab tulemuste analüüs. Analüüsi abil on võimalik kindlaks teha, mis töötab, ning õppida tuleviku jaoks. Selles suhtes ei ole Leader+ ja selle hindamise midagi erinevat.

Üks Leaderi programmi plusse, millega kõik nõustuvad, on selle võime toime tulla arengujärgus asutuste sooviga vältida riski, sest kaerahastamispartnerite riskivältimine on mõnes riigis algatuste suurimaid tõkestajaid. Seega on hindamismaterjal oluline, et põhjendada vahendite kasutamist ja riiklike fondide rakendamist, eelkõige väljakutseid esitavas või konkurentsitihedas ja piiratud vahenditega rahastamiskeskonnas. Hindamise tulemusel saadud teadmiste kaasamine lubab meil näidata maakogukondade eri sektorites, et „me teame, mis töötab ja mis mitte“, sest teadmine põhineb tõestatud kogemusel. Mis puudutab nii protsessi kui selle tulemustele keskenduvat Leaderi programmi laiema, siis hoolimata sellest, kui atraktiivseks me protsessi, meetodit või lähenemisviisi peame, on esmatähtis pigem põhjendamine kui väitmine.

Käesoleva artikli ülejäänud osa visandab ja seletab mõningaid hindamis põhimõtteid ning seda, kuidas neid seostada Leaderi programmi konkreetsete väljakutsetega.

Praktikute esitatud seisukohtadest lähtudes käsitletakse küsimusi, mis on seotud Leaderi programmi hindamise kogemuse ja selle mõjudega tulevikus.

Hindamise vajalikkuse põhjendamine

Hindamisel on kaks esmast eesmärki, mida võib kirjeldada järgmiselt:

- analüüsida programmi või projekti tulemusi võrreldes oodatuga;
- tagada, et saadud õppetunnid on kindlaks tehtud ja tagasisidena jõudnud arendus- või otsustusprotsessi.

Hindamine on põhimõtteliselt poliitika ja programmi arendamise vahend. Näiteks peab Ühendkuningriigi riigikassa hindamist seonduvaks „mitte süüdistamisega, vaid kogemustest õppimisega“. Hindamise arendavat rolli võib kirjeldada ROAMEF tsükli (1) tuntud rolli kaudu, nagu on näidatud allpool esitatud diagrammis.

Tavaliselt on programmide või algatuste arendamis- tsükli kolm põhilist hindamisetappi. Neid võib kirjeldada eespool esitatud joonise eri elementide abil, millele Euroopa programmides harilikult viidatakse kui eel-, vahe- ja järelhindamistele. Nende ülesanded või rollid on allpool pögusalt visandatud.

Eelhindamine

Eelhindamine toimub enne programmi alustamist osana selle arendusprotsessist ning on tegelikult kavandatava programmi erakorraline eelhindamine, esindades eespool esitatud joonise 3. etappi. Selle ülesandeks on kinnitada kavandatava strateegia järjepidevust ja olulisust, eesmärke, toetatavaid tegevusi ning oodatavaid eesmärke ja tulemusi, võttes arvesse valitsevaid tingimusi. Samamoodi hinnatakse ettepaneku potentsiaalset edukust ja tulemuslikkust. Leader+ puhul oli eelhindamisprotsess järkjärguline, teisisõnu hindajad töötasid külge kõrval

kava arendajatega, olid protsessidest igakülgsest teavitatud ning tegid ettepanekuid muudatusteks või reageerisid muudatustele.

Vahe- ja järelhindamised

Neid hindamisi tehakse, kui poliitika, programm või projekt on lõpetatud või jõudnud eelnevalt kokku lepitud tasemele. Hindamiste käigus analüüsitakse, kas projekti või programmiga on saavutatud oodatud tulemusi, ning järelhindamisel analüüsitakse, mida on saavutatud, võrreldes sellega, kui ei oleks mitte midagi tehtud, ja mida see on andnud. Selline hindamisvorm toimub eespool esitatud protsessi 5. etapis ning sõltub programmide täitmise järelevalvest 4. etapis. Tulemusi võetakse arvesse programmi järelejäänud osa juhtimisel ja järgmiste programmide arendamisel. Leader+ puhul toimusid vahehindamised programmi perioodi keskel, mis paljudel juhtudel oli liiga vara, et näha tegelikke tulemusi. Seetõttu keskendusid vahehindamised rohkem programmi täitmise korraldamisele ja saavutatud tegevustasanditele.

Enne konkreetselt Leaderi programmi juurde asumist on asjakohane käsitleda maaelu arendamise väikeprojektidega seotud üldisemaid tegureid.

Maaelu arendamise väikeprojektid

Maaelu arendamiskavad keskenduvad peamiselt muutustele. Järelevalve ja hindamise käigus mõõdetakse toimunud muutusi ja toetatud tegevuste mõju muutuste saavutamisele.

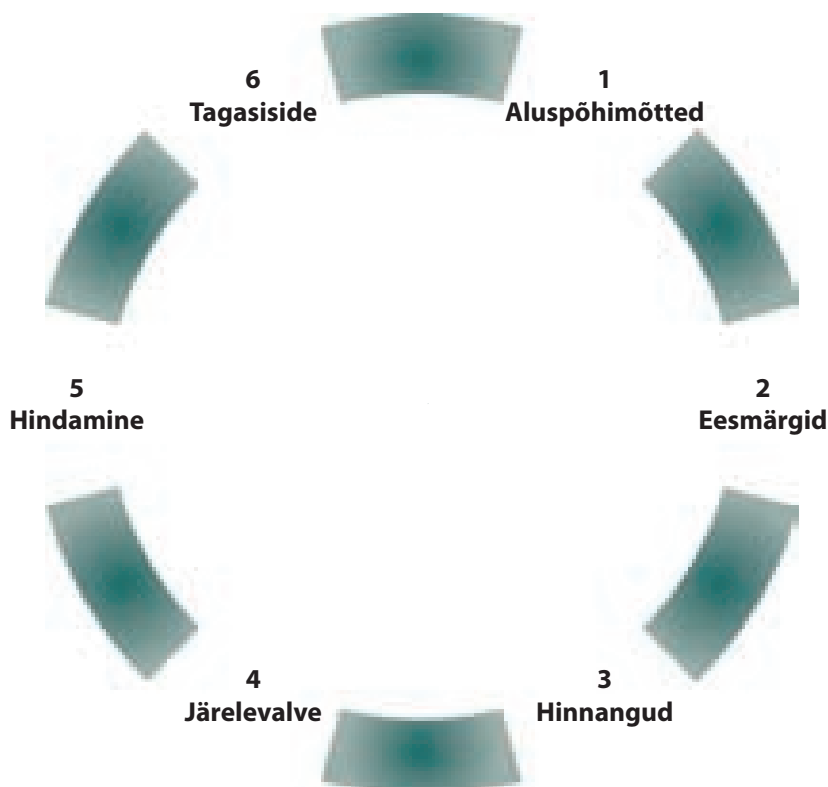
Uuringutest nähtub, et eriti raske on hinnata sotsiaalmajanduslikke väljundeid ja mõjusid väikeprojektide puhul, kus tavapäraseid mõjutegureid ei peeta kehtivaks. Maaelu arendamise väikeprojektide mõju on väikese ulatusega ja hajutatud ning lõplik kasutegur võib ilmneda alles pika aja pärast, tõenäoliselt alles pärast projekti või programmi lõpu.

Paljud väljundid ja mõjud on eelkõige kvalitatiivsed ning nende kvantifitseerimist võidakse seetõttu pidada raskeks.

Maaelu arendamise väikeprojekti tulemuste mõõtmine on järelikult oluline selleks, et aegsasti kavandada lähenemisviisi ning kaaluda hoolega, mida püütakse muuta ja mis veel võib läbiviidavate tegevuste tõttu muutuda. Sealhulgas tuleb uurida, kus ja millal ilmneb projekti mõju, keda see puudutab ning millist lähtealust on vaja, et mõõta selle muutuse ulatust ja suurust.

Lähtealus

Lähtealus on sisuliselt alguspunkt mitmetele näitajatele, mille põhjal mõõdetakse tulemuslikkust, ning peaks seetõttu olema

(1) Akronüüm põhineb kõigi kuue etapi algustähtedel (*Rationale, Objectives, Appraisal, Monitoring, Evaluation, Feedback*).

otseselt seotud eesmärkidega. Maaelu arendamise väikeprojektides peaks see olema seotud mikrotasandiga ja vastama tegevuse ulatusele. Üldiselt peetakse lähtealustest johtuvat mõõtmist tõhusaks ainult siis, kui see toimub projekti tasandil.

Veel tuleb märkida, et lähtealuste kindlaksmääramise toetamise jaoks näeb Leader+ ette konkreetsed eelarvekulud.

Tulemuste summeerimine

Isegi ühte programmi või kavasse kuuluvate projektide kohalike väljundite ja tulemuste kokkuvõtmine või summeerimine võib osutuda raskeks. Kui projektitegevused ja nende tulemused ei ole üles ehitatud lihtsale põhjuslikule seosele, võivad sarnased projektid viia eri väljunditele ja tulemustele. Eelkõige on see nii alt-üles-lähenemisviisi puhul, kui projektid lähtuvad kogukonnast ning vastavad kohapeal tajutud võimalustele ja vajadustele. Kui integreeritud programmi või kava raames kombineerub mitu projekti, siis on eri lisainvesteeringute ühismõjusid raske hinnata.

Seetõttu ei saa kohalikul projektil põhinev hindamine olla täielikult efektiivne, kui seda tehakse ülalt-alla-programmitasandi raames. Siiski on võimalik kavandada projekti järelevalveprotsessi nii, et see toetaks selliseid lähenemisviise.

Hindamine Leaderi programmi korral

Ülevaade

Hindamist peetakse põhiliseks, et Leaderi-kogemusest saadud õppetunde kindlaks teha ja arvestada maaelu arendamise poliitikas ning parima tava ülevõtmisel ja levitamisel. Seetõttu on Leaderi-hindamisel üldiselt püütud arvesse võtta nii klassikalist mõjude hindamist kui ka Leaderi-lähenemise seitsme eritunnuse kvantitatiivset ja kvalitatiivset hindamist. Eesmärgiks on olnud rahuldada järelevalve ja hindamise teabevajadusi nii kohalikul kui ka Euroopa tasandil.

Asjaolu, et see ei ole alati osutunud edukaks, kajastub peamistes hindamiskokkuvõtetes ja näiteks Leader+ hindamisjuhendite väljatöötamisel. Leaderi programmi näol on tegemist integreeritud säästva arenguga ja seetõttu on seda raske hinnata. Konventsionaalsed näitajad ja hindamisviisid ei tuvasta integreeritud lähenemisviisi „kombitsaid“, mille mõju on tunduvalt täpsem ja ulatuslikum. Kahe eelmise Leaderi programmi käigus on järelevalve ja hindamine osutunud raskeks. Seetõttu ei saa suurt osa nende programmide mõjust ja kasust täielikult mõõta ega näidata, eelkõige kvalitatiiivsemaid aspekte. Loomulikult

algatust hinnati, kuid see ei ulatunud alati mõjude tuvastamiseni kohalikul tasandil, kus tegelik mõju on kõige tuntavam. Hindamismetoodika ei olnud selleni arenenud ning seetõttu ei ole Leaderi-algatuse üldise mõju ja tagajärje hindamine olnud täielik.

Kohalik mõju

Andmete kogumise ja summeerimise protsessi saab vaadelda püramiidina, mille tipp on ELi tasand ja alus kogukonna tasand. Klassikalisel ülalt-alla-hindamisel lähtuvad hindamisraamistik ja näitajad tipust ning liiguvad alla madalamatele tasanditele. Alt-üles-lähenemisviisi korral nähakse kõigepealt mõjusid ning registreeritakse need madalaimal tasandil; seejärel andmed summeeritakse, et anda teavet kõrgematele tasanditele. Kõige põhjalikum teave on seega kättesaadav kohaliku kogukonna tasandil, kuid mitte kõiki seal kogutud andmeid ei edastata ülemistele tasanditele.

Seoses programmi tegeliku mõju tuvastamisega kohalikul tasandil on üles kerkinud mitmeid küsimusi. Algse Leaderi programmi järelhindajatel oli probleeme seetõttu, et programmi ei olnud kavandatud näitajate struktuuri ega järelevalvet. Hindajad pidasid tulemuste kvantifitseerimist peaaegu võimatuks.

Leader II lõplikku ELi hindamist läbi viinud töörühm leidis, et Euroopa tasandil kogutud andmete süstematiseerimine ja võrdlemine osutus ootamatult raskeks, selle „tingis erakordselt suur hulk erinevusi algatuse rakendamisel ja seega ka järelevalves ja andmekogumissüsteemides, samuti erinevused üleriigiliste ja piirkondlike programmihindamiste ulatuses ja nende puhul kasutatud metoodikas ning institutsioonilise mälu kaotus (mille tõttu andsid eri allikad mõnel juhul samadele küsimustel erinevaid vastuseid)“.

Kooskõlastatuse puudumisest ja institutsioonilise mälu kaotusest nähtub, kuivõrd sõltuvad ollakse üksikisikutest, eelkõige kohalikul tasandil. Kokkuvõtteks leiavad hindajad, et hindamitava „on programmiahela viimases lülis ikka veel haruldane“. Suur sõltuvus võtmeisikutest ja kohalike tegevusrühmade piiratud vahendid tähendasid ka seda, et „mõned rühmad unustasid“ järelevalvesoovitused. See suurendab vajadust tõhusa ja asjakohase lähenemisviisi järele, et registreerida tulemused kooskõlastatult, mis võimaldab neid tulevikus kasutada.

Säästev areng ja integratsioon

Integreeritud lähenemine maaelu säästvale arengule ei tähenda seda, et eri piirkondade mõjusid ei saaks üksteisest eraldada – võimalik peaks olema tuvastada kogumõju ja individuaalseid panuseid. Hindamine, mis on kavandatud rahuldama üksnes majanduspoliitilisi vajadusi, ei ole tõhus ning võib kohalikus kontekstis olla eksitav või anda alust

väärtõlgendusteks. Kui üritatakse mõõta sotsiaal-majanduslikku mõju või näiteks looduspärandil põhinevat arendustegevust, v.a otsene mõju, nagu töökohtade loomine, ei ole aru saadud Leaderi-tüüpi integreeritud algatuse põhieesmärgist. Majanduslik mõju kahtlemata esineb, kuid see on laialdane ja hajus ning selle kindlakstegemiseks on vaja ebaproportsionaalselt suurt pingutust. Palju tõhusam on projekti väljundite ja mõju hindamine seoses selle projekti peamiste eesmärkidega. See kehtib ka kohalike programmide hindamisel: rühmi on rahastatud nende strateegia põhjal, toetatavad projektid peaksid olema kooskõlas nende strateegiatega ning nende mõju saab kõige paremini mõõta seoses nende kohalike eesmärkidega.

Meetod ja tegevused

Leader+ hindamisjuhendite väljatöötamisel lähtus komisjon varasemate programmide kogemusest ja varasematest hindamistest. Programmi hindamisjuhendis on öeldud: „Sellise algatuse puhul nagu Leader+ peaks hindamine olema ulatuslikum kui peamiselt tulemustele ja mõjule keskenduv hindamine, laienedes ka täitmisprotsessile ja panusele algatuse üldistesse tagajärgedesse.“ Seetõttu suunati hindajaid käsitlema „topeltulatust“, edendades maaelu integreeritud ja säästvat arengut laiemas mõttes ning julgustades osalisi arendama oma sisemist potentsiaali ja maapiirkondade arenemisvõimelisust. See tähendab, et nüüd peaks hindamine arvesse võtma Leaderi-läheneduse eritunnuseid, mis ulatuvad kaugemale kui peamiselt tulemustele ja mõjule keskenduvad lähenemisviisid, ning arvestama täitmisprotsessi panust algatuse üldistesse mõjudesse. Veel käsitletakse, millises ulatuses on:

- Leaderi-meetodit rakendatud;
- see meetod andnud lisandväärtust võrreldes tavapärase lähenemisviisidega.

Praegu ollakse seisukohal, et Leaderi programmi saab asjakohaselt hinnata vaid siis, kui ühitada mõju hindamine ja meetodi kõigil tasanditel rakendamise hindamine.

Iseõppimine

Iseõppimine on Leaderi programmile mitmel viisil selgelt iseloomulik. Hindamise aluspõhimõtetes on see üldise lähenemisviisina eraldi rõhutatud, näiteks Leader+ hindamisjuhendis ja Leader II lõpphinnangus. Selles hinnangus tõdeti, et „lisaks hindamiste kohustuslikkusele tuleb neid kohalike rühmade jaoks pidada oluliseks innovatsiooni-valdkonnaks“.

Enesehindamist eristab välisest hindamisest see, et enesehindamine on suunatud eelkõige õppimisele ja on lahus mõju hindamisest. Kuid Leader II lõpphinnangus tõdeti, et enesehindamist kasutas kõigest 20% rühmadest.

Hindamine ei ole eesmärk omaette, vaid vahend, mis aitab õppida kogemusest, teha kindlaks innovatiivsete lähenemiste tõhususe ja hea tava, parandades niimoodi tulemuslikkust ja aidates kaasa laiemate strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Sellel on keskne roll kogemuste ja lähenemisviiside levitamisel ja ülevõtmisel piirkondade, valdkondade ja rühmade vahel. Selline reflekteeriv õppimine on seega Leaderi-läheneduse puhul põhiline ning oluline säästva arengu vahend.

See ei piirdu programmijuhtide ja kohalike tegevusrühmadega, vaid peab hõlmama Leaderi-lähenedusele omaseid alt-üles-tegevusi edendavaid kohalikke organisatsioone.

Probleemid üleminekul

Komisjoni teatises liikmesriikidele, millega loodi Leader+ algatus, on märgitud, et peamiseks lähenemisviisiks on anda riiklikes programmides ühised hindamisküsimused (koos edukriteeriumidega), see tugevdab Leader+ hindamise ning struktuurifondide maaelu arengu programmide ja hindamise kooskõla. Kuna maaelu arengu määrusega kavatakse Leaderi-lähenedust aastail 2007–2013 süvaelaiendada, muutub olulisemaks vajadus veenvalt tõendada lähenemisviisi ja osaliste suutlikkust. On olemas võimalus võtta edaspidi aluseks Leader+ ja vältida õppimisel varem tehtud vigu ning sellest tulenenud kadusid kogemuste edastamisel algatuse eri põlvkondade vahel.

Läheneduse areng – näiteks maaelu arengu ühiste hindamisküsimuste rakendamine Leaderi programmi suhtes – rõhutab vajadust näidata selle programmi otsest tähtsust maaelu üldisema arengu jaoks ning seotust sellega. Kohustus tõendada, et Leader toimib, on õigusega määratud algatuses osalejatele. Leaderi programmi hindamist tuleb käsitada jätkuva arenguprotsessi põhielemendina, mis peaks hõlmama kõiki osalisi. Hindamine peaks andma olulist teavet, et arendada ja ellu viia töhusaid lähenemisviise, millest saavad kasu maainimesed, ettevõtjad, keskkond ja kogukonnad.

TÄHELEPANU KESKMES

LOODUS- JA KULTUURIVARADE TÕHUSAIM KASUTAMINE

„Loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine” on 34%ga populaarseim kõikidest Leader+ teemadest, mida kohalikud tegevusrühmad said valida. Loodus- ja kultuurivarad on oluline pärand, mida peab hoidma tulevaste põlvete jaoks, ning Leader+ algatuste raames võib see olla olulise tähtsusega säästva arengu jaoks ühenduse tasandil. Osa nendest varadest, eelkõige kultuurilised, võivad olla teistest vähem käegakatsutavad, ent võivad olla ülioluliseks elemendiks piirkonna maaelu integreeritud arengu strateegias.

Tuues välja kohalike tegevusrühmadega kaetud maapiirkondade mitmekesisuse, rõhutab käesolev teema Leader+ programmi territoriaalset aspekti. Loodusvarad, nagu mäed ja elusloodus, iseloomustavad ala füüsilist maastikku ning kultuurivarad annavad aimu sellest, mis on piirkonnas unikaalset. Leader+ alguses koostatud Euroopa Komisjoni suunised rõhutavad Natura 2000 alade tähtsust selles. Vanades liikmesriikides on 18 000 Natura ala (moodustades 17,5% nende territooriumist), mis kuulutati üleeuroopalise looduskaitse all olevaks ning mille juhtimiseks on kehtestatud erikord, kusjuures kohalike kogukondi innustatakse nende alade töö korraldamisest aktiivselt osa võtma. Natura alad on seotud territooriumiga ja pakuvad kohalikele tegevusrühmadele vastavaid kohalikke vahendeid, näiteks maaliline keskkond turisminduseks või töökohtade loomine nende vahendite säästvaks kasutamiseks. Samuti on veel palju muid tunnustatud või tunnustamata väärtusliku looduspärandiga alasid.

Nii kultuur kui ka loodus pakuvad võimalusi maaelu arendamiseks. Rõhutades oma kultuuripärandi rikkust ja mitmekesisust, saavad maapiirkonnad arendada majandustegevusi, mis võivad anda ka lisandväärtust ja luua uusi töökohti. Samamoodi tugevdatakse koos kohaliku kultuuridentiteedi rõhutamise ning sellest johtuva elukvaliteedi paranemisega ühtlasi ka maaelanikkonna uhkust oma kodukandi üle ja piirkondlikku identiteeditunnet. Lõppkokkuvõttes toetatakse piirkondlikku arengut ja ühes sellega pikaajalist majanduslikku toimetulekut.

Paljude Leader+ kultuurivaldkonnaga seotud projektide hulgas on ehk neli äratuntavat põhitüüpi: piirkondliku identiteedi toetamine, kultuuripärandi kasutamine, püsivate kultuuriinfrastruktuuride (kultuurikeskuste, ökomuuseumide jne) loomine ja konkreetse kultuurilise tegevuse (näiteks meelelahutuste ja festivalide) korraldamine.

Keskonna- ja kultuuriteemad on kohaliku arengu territoriaalset aspekti arvesse võttes hõlpsasti lõimitavad ka

maaelu arengu strateegiatesse, mis on Leader+ peamine aspekt. Seda näitab osaline kattumine teiste teemadega, eriti teemadega „Kohalikele toodetele lisandväärtuse andmine” ja „Maapiirkondade elukvaliteedi parandamine”. Piirkonnal, mis on tuntud oma teatud toote poolest, avaneb võimalus nii oma toodet turustada kui ka selle kui piirkonda iseloomustava loodusvara kasutamist edendada. Samamoodi võib maaelu kvaliteeti parandada hästi hoitud looduslik keskkond või tugev kultuuriline identiteet. See seondub sotsiaalse kapitali kontseptsiooniga, kus kohalike kogukondi innustatakse võtma vastutust oma arengu eest tulevikus.

Palju on vaieldud selle üle, mis täpselt on loodus- ja kultuurivarade „tõhusaim kasutamine”. Loodusvarade kasutamisel esineb sageli konflikte majandusliku konkurentsi ja looduskaitsevajaduste vahel, mis on säästva arengu peamine väljakutse. Kogemus on näidanud, et looduspärandi austamine toob kaasa väärilise majandusliku ja sotsiaalse tasu, kuigi piirkonna kultuurivarade kasutamise kohta otsuste tegemine on teinekord raske. Tasakaal kultuurivarade kui piirkonna pärandi osa säilitamise ja nende kasutamise vahel on tõepoolest habras, et rahuldada majanduslikke ning sotsiaalseid vajadusi. Üks võimalusi neid vajadusi rahuldada on agroturism ning Saksamaa Mecklenburg-Vorpommerni piirkonna juhtum on selle kohta huvitav näide.

Kõnealuse teema valinud kohalike tegevusrühmade juhtumiuuringud näitavad, kuidas Leader+ projektid keskenduvad Euroopa maaelu mitmekesisuse potentsiaali teadlikustamisele. Potentsiaali on nii piirkonna loodusvarades kui ka kohalikus elanikkonnas. Loodetavasti saavad teised kogukonnad üle kogu Euroopa inspiratsiooni, et järele vaadata, mida nende piirkonnal oleks pakkuda.

„Jutustused Maaslandi varandustest“

Uue tehnoloogia innovatiivne kasutamine pakub uue võimaluse piirkonna loodus- ja kultuuripärandi kasutamiseks, toetades majanduse taaselustumise positiivset kuvandit

Sissejuhatus

Midden-Maaslandi Leader+ alal on üle 25 000 elaniku ning selle pindala on 86 km². Maaseiki (Wurfeld, Heppeneert ja Aldeneik), Dilsen-Stokkemi (Stokkem, Dilsen, Lanklaar, Rotem ja Elen) ning Maasmecheleni (Vucht, Leut ja Meeswijk) omavalitsuste hulka kuulub 11 väikeküla ja rajooni. Piirialana on keskmine osa Belgia Maas juba mõnda aega olnud majanduslikult ebasoodsas seisus. Limburgi söekaevanduste sulgemine 1980. aastatel oli piirkonna jaoks ränk hoop ning kruusakarjäärid, mis loovad vähe töökohti, on kümnendite jooksul põhjustanud piirkonna maastikule tõsisid kahjustusi. Pärast aastatepikkust allakäiku on piirkond nüüd siiski asunud end uuesti avastama, kasutama oma looduspärandit ning külalislahkust ja võlu. Sellised tegevused nagu jalgsi- ja rattamatkad ning veepuhkused võimaldavad turgutada majandust säästlikul ja keskkonnasõbralikul moel.

Maasland arendas esimesena välja spetsiaalse jalgrattateede võrgustiku, mis järk-järgult laienes üle Flandria, osale Madalmaadest ja isegi Lääne-Saksamaast. Leader+ toetusel on selle piirkonna maaturism nüüdseks jõudnud uuele tasandile. Tänu Limburgi turismiagentuuri tööle (*Toerisme Limburg*) 2005. aastal on Leader+ Midden-Maaslandi piirkonnas uus jalgrattatee, kus kasutatakse audio-videoreisijuhti (*personal data assistant* (PDA)), mis jutustab jalgratturitele piirkonnast. Seda kutsutakse Jutuvestjaks. Pärast PDAd e paigaldamist võivad jalgratturid alustada ekskursiooni mööda Maasi jõe orgu. Tee peal jutustab reisijuht automaatselt ära kõik huvitavad faktid ümbritseva looduse, sealhulgas kohaliku ajaloo ja piirkonna rikkaliku kultuuri kohta. Suur osa teest on autovaba ning Maasi jõgi ja Lõuna-Willemi kanal moodustavad sellele võluva tausta.

Esimene Leader+ jaoks

Leader+ programm on võimaldanud piirkonnal eksperimenteerida erksa ja positiivse kuvandi arendamisel, rakendades teemat „Loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine“ osana oma uuendusprotsessist. Selle saavutamine on tähendanud keskendumist nii piirkonna ökoloogiale kui ka majandusele ning olemasolevate loodusvarade kasutamist, mille hulka kuuluvad Maasi jõgi, kruusakarjäärid, kiviaiad ja põllumajandus. Jalgrattatee arendamine koos innovatiivse reisijuhiga Jutuvestja on näide sellest, kuidas piirkonna kuvandit saab parandada.

Esimene oma piirkonnas

Jutustus piirkonna loodus- ja kultuuripärandist moodustab sellise reisijuhiga jalgrattamatka põhialuse. PDA on

Jalgratta „Jutuvestja“ on kasutamiseks valmis.
© Toerisme Limburg / Kristien Wintolders

uuenduslik tehniline lähenemine ning Limburg maailma esimene, sest see on esimene jalgrattamatk, mis kasutab kombineeritud audio-videoreisijuhti ühel seadmel. Kasutaja jaoks kinnitatakse PDA lihtsalt ratta külge ning pidev satelliidiühendus tagab, et kommentaar edastatakse õigel hetkel. Süsteemi suurim lisandväärtus pole pelgalt juhtimine, vaid pigem matkal saadav lisateave piirkonnast.

Matk algab ja lõpeb külustuskeskuses Stokkemis. Üle 55 kilomeetri pikkuse sõidu sisse mahuvad mitmed külad ja väikelinnad Dilsen-Stokkemis, Maaseikis ja Maasmechelenis. Jutuvestja sisaldab vähemalt 35 audiosalvestist, mis on mõnikord kombineeritud videopiltide ja muusikaga. Matka kestel pakub PDA ratturile täiendavat teavet piirkonna ajaloo- ja kultuuripärandi kohta, sealhulgas ajalooõngulist lugu salakaubavedajate radadest, kaastunnet tekitavat lugu kahest *Bokkenrijder*'ist (röövlitest), kes üles poodi, ja pildi Stokkemist kui karnevalilinnast ja korvipunujate keskusest. Matka jooksul jutustatakse neid lugusid ja paljusid teisi.

Püsige matka ajal lainel!

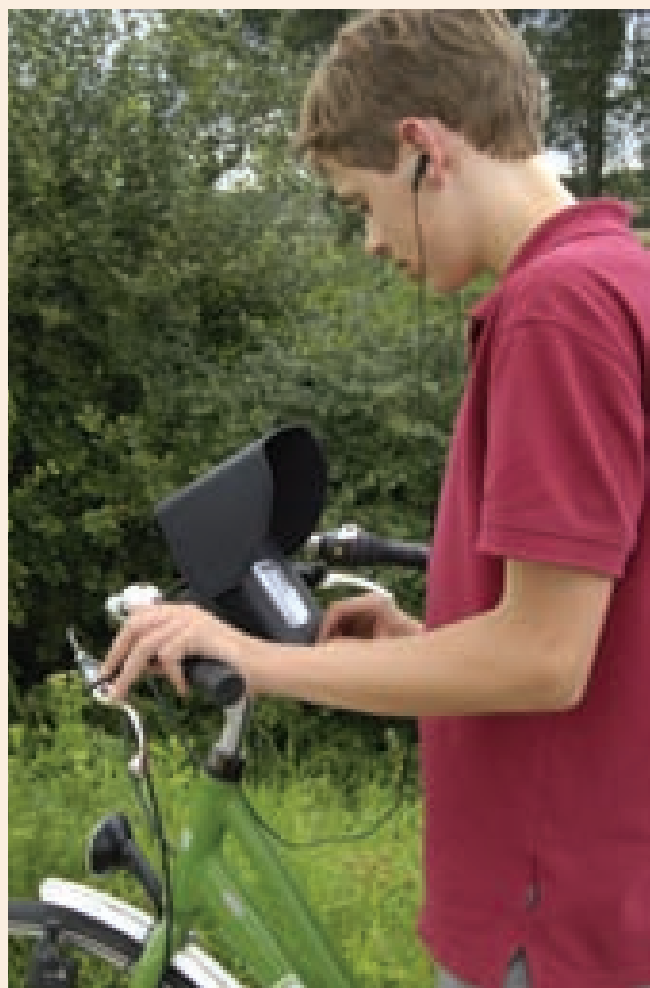
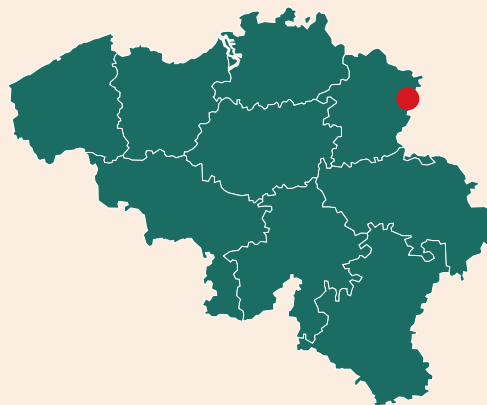
Jalgrattasõidu ajal on turist piirkonnaga seotud fiktiivse raadiojaama „Radio Maasland“ kaudu, mille saated on väga omanäolised ja etteaimamatud.

Olles sihilikult „kits“, kannab see üle mitmesuguseid „Maaslandi uudiseid“, kus käsitletakse selliseid teemasid nagu liivakarjääride ajalugu, Maasi jõe üleujutused ja muud Lõuna-Willemi kanaliga seotud anekdoodid. On ka teisi lugusid, näiteks lugu Boyeni külakesest pärit õnnetutest hollandlastest, kes 19. sajandil üleujutuse ja jõesängi muutuste tagajärjel end äkitselt Belgia territooriumilt leidsid. Teine

lugu räägib sellest, kuidas võismugeldajad vanadel headel aegadel tolliametnikud üle kavaldasid, ning jutustatakse ka Aldeneiki (maalilise Maasi küla) kiriku nõidadest.

Kõige selle vahele mängib sõbralik Maasi raadio populaarseid muusikapalasisid ning reklaame, et jalgratturit lõbustada. PDA ekraanil võib vaadata ka vanu fotosid, näiteks kuningas Boudewijni külaskäiku Maasi üleujutuse järel 1984. aastal, varasemaid rippildu üle Lõuna-Willemi kanali ning isegi karnevalilinna Stokkemit pidustuste ajal. Maasi jõe ja kanali tammidelt, mis on vana raudteega ühekõrgused, avaneb külastajale hea vaade piirkonna põllumaadele.

Tänu sellele, et Leader+ on toetanud seda projekti, on „Jutustused Maaslandi varandustest“ Wissen Maasi keskes kättesaadavad (hollandikeelsena) kuni 25 jalgrattaturistile. Ratturite tagasiside on olnud väga positiivne ning 2005. aastal kasvas kasutajate hulk 30%. Alates 2006. aasta kevadest muutuvad Jutustestja „Jutustused Maaslandi varandustest“ kättesaadavaks ka saksa keelt kõnelevatele inimestele.

© Sarie Van den Bossche

„Jutustused Maaslandi varandustest“

Liikmesriik: Belgia

Piirkond, provints: Flandria, Limburg

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

PG Midden-Maasland

Rahvaarv: 25 000

Pindala: 86 km²

Projekti kogumaksumus: 151 000 eurot

EL: 60 400 eurot

Muud riiklikud vahendid: 60 400 eurot

Erakapital: 30 200 eurot

Projekti kehtivusaeg:

01.07.2004–30.06.2005

Kontaktisik: Jeroen Danëls

Aadress: Toerisme Limburg,
Willekensmolenstraat 140, 500 Hasselt

Telefon: (+32) 11 237 470

E-post: jdaniels@limburg.be

Veebileht: www.toerismelimburg.be

Fotod Belgia Flandria riikliku koostöövõrgu üksuselt

Käsi püsti, kelle lemmik see on.

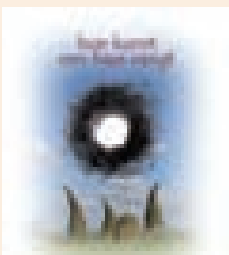
Lapsed punuvad kohalikust pilliroost suurt pesa.
© Rerun productions

MADALMAAD

Weerribben: „Kunsti kasvulava“

Kohalik algatus ühendab piirkonna inimesi ja loob kohalikku toodet kasutades uuelaadse elupaiga

Marieke Blomi artikli põhjal, Madalmaade riikliku koostöövõrgu üksus

Sissejuhatus

Madalmaade Weerribbeni rahvuspark on rahvusvaheliselt tunnustatud märgala, mis on üha enam ja enam kogunud tähtsust loomade ja taimede kasvulavana. Tegemist on piirkonnaga, mis on meelitanud ligi palju metsandustegelasi ja looduskaitsejaid, kes on tulnud

õppima, kuidas kaitsta looduskaitsealasid ning suurendada nende arvu Madalmaades ja mujal. Seoses projektiga „Kunsti kasvulava“ on Weerribben muutunud ligitõmbavaks ka paljude kunstnike jaoks.

15 entusiastlikku kunstnikku osalesid piirkonda läbiva kunstiraja loomisel. Erinevalt kunstinäitustest, kus kunstnikud esitlevad oma töid ateljeedes, esitatakse maastikukunstnikele väljakutse töötada loodusega ja luua kohapealsed kunstiteosed Weerribbeni kõrkjaid kasutades. Kunstnike kõrkjatööde eesmärgiks oli luua sobilikke elupaiku piirkonna taimedele ja loomadele, et soodustada nende levikut Weerribbenisse. Sel viisil lõi kunstirada uue perspektiivi paljudele matkajatele, jalgratturitele ja kanuumatkajatele, kes 2005. aasta maist oktoobrini Weerribbeni läbisid.

Osalev maastikukunst. Mõiste

Viimaste aastate jooksul on maastikukunst muutunud mitmes Euroopa piirkonnas populaarseks mõisteks. See pakub piirkonnale kunstivorme, mis tekitavad külalistes olemasoleva loodusliku maastiku kõrval täiendavat huvi.

Projekt algas 2003. aasta kevadel Overijsseli piirkonnas, kus asub ka rahvuspark. Looduse arendamine on siin oluline, kuigi kõik seda alati täielikult ei mõista ega hinda. Kaks kohalikku kunstnikku arvasid, et oleks huvitav eksperiment Weerribbeni väljendusloomingu abil „avada“, lähtudes sellest, et tavapärasest erinev viis loodust kogeda võiks ühtlasi muuta inimeste arusaamist pargist ja nende suhtumist sellesse.

Kohalik tegevusrühm oli küll huvitatud, aga ei kiitnud projekti ettepanekut otsekohe heaks: väljendati muret projekti tulemuste säästlikkuse üle ning selle üle, kas piirkonna eri organisatsioonide on ikka tööpoolest võimalik kaasata. Saanud kohaliku tegevusrühma löpliku heakskiitu, koostasid kunstnikud plaanid, mis sisaldasid ettevõtmisi koos kohalike koolidega ning ulatuslikku turundamist. Tehti pingutusi ühenduse võtmiseks piirkonna mitmesuguste organisatsioonide ning institutsioonidega ning nende kokkukutsumiseks, et koostöö osutuks tõesti võimalikuks. 2004. aasta aprillis tasusid nende pingutused end ära Leader+ subsiidiumi näol.

Protsessis osalemine

Looduse arendamine mõjutab piirkonnas elavaid inimesi mitmel moel ning neil on erinevad seisukohad subsiidiumi suhtes. Seda arvesse võttes peeti kunsti kasutamist kohalike elanike ja turistide kaasamiseks looduse arendamisse Weerribbenis uuenduslikuks lähenemiseks. Projekti põhi-eesmärgiks oli tekitada huvi piirkonna vastu, mis tõmbas ligi palju meediatähelepanu. Kindlustamaks, et tähelepa-

nul oleksid soovitud tagajärjed, võtsid kaks kunstnikku enne ühendust paljude inimeste ja organisatsioonidega. Nende hulka kuulusid looduskaitstjad, kunstnikud, õpetajad ja kohalikud ametivõimud, kes kõik olid kaasatud projekti eri etappe kajastava dokumentaalfilmi tegemisse. Selgus, et seesugune lähenemine aitas parandada suhteid piirkonna huvirühmade vahel ning tekitas ka elava vaidluse eluslooduse ja maa kasutamise üle pargis.

Dokumentaalfilmi näidatakse iga päev pargi külastuskeskuses. Muudel projekti juurde kuulunud väljaannetel, näiteks ülevaatlikul kataloogil ja brošüüril, oli samuti täita oma osa „kunsti kasvulava“ eesmärgi ja kasutuse reklaamimises.

Projekt töös

Külastajad alustasid oma teekonda eri punktidest, kust oli võimalik saada matkaraja legend ja kunstirada tutvustav brošüür. SBB (valitsuse metsandusorganisatsioon) külastuskeskuses Ossenzijlis pakkus näitus teavet kohaliku pillirootööstuse ja selle sümbioosi kohta loomade ning liblikatega.

Kunstirada oli avatud kogu 2005. aasta suve, mitu kunstnikku kutsuti tegema „kohapealset kunsti“ ühes Kalenbergi küünis. Jalgratta- ja kanuurada läksid sellel küün-galeriist mööda ning kindlatel kellaaegadel said turistid kasvulava külastada.

Kogu arendamisprotsess on võetud videole, milles on intervjuud SBBga, kunstnike filosoofia projekti taga, vastukaja külastajatelt jne, ning seda näidatakse külastuskeskuses, kuigi projekt on juba lõppenud.

Weerribbenis osalemine

Kunstirada pakkus ka koolilastele võimalust Weerribbeniga paremini tutvavaks saada. Üks neist oli lastel ise välja mõelda idee kasvulava jaoks ning seejärel see idee kohapeal elavate kunstnike abiga ellu viia. See võimaldas lastel töötada märkimisväärse aja rahvuspargis ning kogeda, kuidas kunst ja loodus saavad koos töötada.

Kunstnike kohalolu tekitas kohalikes palju huvi. Kunstnikud kutsusid inimesi üles vahetama mõtteid selle konkreetse keskkonna üle. Nende erinevad vaated ja värskenäev lähenemine loodusele ning looduslike materjalide kasutamine on inspireerinud palju väljaandeid kohalikul ja riiklikul tasemel. Kõik võisid näha, kuidas looduse ilu loodud kunstis esile tuli. Kunstiteosele pesa teinud linavästri tõendas koostööd pargi loomade ja taimedega. See on veel üks projekti edukuse aspekt.

„Kunsti kasvulava“

Liikmesriik: Madalmaad
Piirkond: Ida-Madalmaad, Overijssel
Kohaliku tegevusrühma nimetus: Noordwest Overijssel
Rahvaarv: 42 000
Pindala: 340 km²
Projekti kogumaksumus: 55 000 eurot
EL: 22 000 eurot
Muud riiklikud vahendid: 16 500 eurot
Erakapital: 16 500 eurot
Projekti kehtivusaeg: 01.01.2000–12.12.2005

Kontaktisik: Tea Snippe
Aadress: Postbus 162 8330 AD Steenwijk
Telefon: (+31) 521 538 744
Faks: (+31) 521 538 509
E-post: t.snippe@steenwijkerland.nl
Veebilehed: www.leaderplus.nl/nederlands/gebieden/nwoverijssel/index.php?Noordwest+Overijssel

www.kunstbroedplaats.nl

Fotod: Rerun productions

Üks Mecklenburgi paljudest mõisahoonetest on nüüd külastajatele avatud.

SAKSAMAA

Agroturism Mecklenburgis: puhkus ajaloolises maavalduses

Piirkonna maavaldused moodustavad agroturismi põhialuse: looduslike maastike ja ajaloopärandi kasutamise tulemuseks on piirkonna eriomase tootemargi „Urlaub im Gutsdorf” väljaarendamine

Projektijuht Manfred Achtenhageni ja projekti assistendi Jörg Kemmereiti artikli põhjal

Sissejuhatus

Läänemerest Alpideni leidub vaevalt kedagi, kes ei oleks kuulnud agroturismist, mida Saksamaal kutsutakse

„Urlaub auf dem Bauernhof”. Ent võrreldes muude Saksamaa piirkondadega, näiteks Baieri või Baden-Württembergiga on Mecklenburgil ja eriti Mecklenburgi järvistu piirkonnal selles turismisektoris struktuurilisi kitsaskohti. Alates 12. sajandist on Mecklenburg arenenud suurte mõisavalduste maaks. Elbe jõest itta jäävad külad moodustavad osa suurtest põllumajandusvaldustest ning piirkonnale on tüüpilised hiiglaslikud mõisahooned ja nende juurde kuuluvad maavaldused. Väiketalud või traditsioonilised külad on harvad erandid. See ei tähenda siiski seda, et agroturism oleks selles piirkonnas võimatu. Mõisaküladel on turistidele palju pakkuda, eriti mis on seotud ajaloo ja traditsiooniga. Seetõttu on Leader+ kohalik tegevusrühm Mecklenburgische Seenplatte-Mürizt aren-

danud välja turistidele suunatud toote koos tootemargiga „Urlaub im Gutsdorf” (puhkus maavalduses).

Leader+ kohalik tegevusrühm Mecklenburgische Seenplatte-Mürizt on hakanud seda laiema publiku jaoks teadvustama. Selle algatuse kaudu üritab projekti läbiviija ühendus Historisches Gutsensemble Ludorf e.V. leida uusi sisetulekuallikaid ebasoodsas seisus maavalduste elanikkonna jaoks Mecklenburg-Vorpommernis, mis on piirkond, kus töötusmäär ületab 20%.

Tugeva tootemargi arendamine

Alates 2003. aastast on ühendus arendanud registreeritud tootemarki „Urlaub im Gutsdorf”. Nagu nimestki näha, tähendab see maavalduste kui tervikute propageerimist. Kavas on arendada turistidele suunatud tegevusi, mis on valduse küldes juba olemas, näiteks toiduainete ja muude kaupade tootmine, samuti kultuuriürituste korraldamine.

Projekti raames tehtava töö viimaseks tulemuseks on 280-leheküljeline brošüür, milles on tutvustav pildimaterjal 70st piirkonna maavalduste juurde kuuluvast külast.

Selleks on ühendus Historisches Gutsensemble Ludorf e.V. korraldanud põhjaliku uuringu kõigi 109 maavalduse hulgas ning kogunud huvipakkuvat teavet nende juurde kuuluvate külade ajaloo, sealhulgas arhitektuurilise ja kultuurilise eripära kohta.

Valduste ja nende juurde kuuluvate külade kirjeldused on esitatud veebilehel www.gutsdorf.de, mis on Internetis üleval juba alates 2003. aasta septembrist. Leht pakub järgmist pidevalt uuendatavat teavet: turismiga seotud tegevused, valduste eripakkumised, suured looduskaitsealad naabruses, tavad ja festivalid, kultuuriüritused, Mürizti piirkonna interaktiivsed kaardid.

Piirkondlike andmete kogumisele järgneb uurimus Mecklenburgi maavalduste ajaloolisest arengust kuni tänapäevani. Eesmärgiks on muuta piirkonna ajalugu elavaks ning tunnustada ja rakendada selle arhitektuuripärandit. Ühendus kasutab esialgseid andmeid selleks, et arendada välja paremad võimalused maavalduste kasutamiseks, pidades silmas turistide heaolu. Projekti eesmärgiks on arendada välja tootemargist „Urlaub im Gutsdorf“ lähtuv turismistrateegia, mida kasutatakse 2006. aasta lõpuni. Pärast seda ajavahemikku näeb kava ette, et puhkusi saab broneerida ühenduse või mõne alltöövõtuorganisatsiooni kaudu.

Ludorf kui mudel

Oma 1000aastase ajalooga on Ludorfil olemas kõik Mecklenburgi maavalduse küla omadused ning nüüd kasutatakse seda kui näidisvaldust projektis kavandatud tegevuste jaoks. Alates 2000. aasta veebruarist tegeleb ühendus sellega, et säilitada ja leida rakendus kogu Ludorfi valdusele, mis on ka muinsuskaitse all. Nüüdseks on Ludorf määratud „Urlaub im Gutsdorfi“ keskuseks, mis toetab ja nõustab ülejäänud maavalduste külasid. Kavas on koostada käsiraamat, kus antakse edasi projekti tulemused, et lihtsustada turismi arendamist.

Turismialase arengu innustamine

Ühenduse ülesandeks ei ole mitte pelgalt leida potentsiaalseid turismiga seotud tegevusi. Ühendus sooviks ka julgustada koostööd. Selles vallas oli oluline samm osalemine 2003. aasta märtsis Berliinis toimunud ITB rahvusvahelisel turismibörsil (ITB Internationale Tourismusbörse) koondnimetuse all „Urlaub im Gutsdorf“. Kaks kuud varem olid linnapead, hotelliomanikud ning muud turismiga seotud ja viit maavalduste küla esindavad huvirühmad kohtunud projekti korraldajatega, et vaadata üheskoos üle olemasolevad ja potentsiaalsed põnevad turismialased pakkumised. Seejärel tegid nad nende tegevuste kohta ühise reklaamlehe ja mitmed voldikud ning hankisid esitluste korraldamiseks teistsaldatava boksi.

2004. ja 2005. aastal võeti osa mitmest kaubandusmessist, nende hulgas maailma suurim turismimes ITB, Reise und Camping Messe Essen ning Rahvusvaheline Roheli-

ne nädal (*Internationale Grüne Woche*) Berliinis, et viia oma ideed laiema publiku ette. Rahvusvahelisel Rohelisel nädalal osalesid nad Saksamaa Leader+ riikliku koostöövõrgu üksuse stendiga. Esineti ka kaubandusmessil Boot Düsseldorfis, sest selle teemaks oli veeturism ja Mecklenburgis on 1000 järve.

Reklaam, suhtevõrkude arendamine, turundus

Osalemine kaubandusmessidel mitte ainult ei meelitanud ligi külastajaid, vaid see oli ka väga oluline, et luua kontakte institutsioonidega, kes tegelevad maaturismiga. Esialgsete kontaktide tulemusel tekkisid nii uued tooted kui ka mõni uus turundusvõimalus:

- „Urlaub auf dem Lande“ (puhkus maal) kataloog Mecklenburg-Vorpommernis pühendab nüüd „Urlaub im Gutsdorfi“ eraldi leheküljed;
- tuntud reisibüroo, Mürizti rahvuspark ja hotell „Guthaus Ludorf“ koostasid piirkonda tutvustava puhkusepaketi, mis sai nimeks Die Nationalparkwoche (Rahvusparki nädal). Esimest korda on ühendatud maavalduste külade ajaloopärand ja rahvusparkide looduspärand;
- 2003. aasta hooajal testiti nii maavaldustevahelisi jalgratta- ja autoteid kui ka üht teist marsruuti kaugemate paikadeni, mida hõlmab näitust Internationale Gartenausstellung (IGA rahvusvaheline aianäitus) ja mis toimub eri külates. Külastajate küsitlustulemuste põhjal on kavas koostada brošüür „100-Gutshäuser-Route“ („Teekond läbi 100 maavalduse“).

Lisaks töötab ühendus koos mitmete partneritega piirkondlikul tasandil, kus toimub tihe koostöö Gutsdorf Bollewick'i (Bollewicki küla maavaldus) ja kohaliku seltsiga Scheune Bollewick (Bollewicki Küün). „Urlaub im Gutsdorf“ osaleb piirkondlikul küüninäitusel, sest seda külastab aastas ligikaudu 100 000 inimest, mis loob hea lähtealuse projekti turundamiseks. Lisaks on mõlemad organisatsioonid arendanud piirkondlikku toitu (*Regionalmahl*), mis valmistatakse maavalduste juurde kuuluvate külade talupidajate pärit toodetest.

Leader+ abi

Eespool nimetatud piirkonna ajaloo uurimisest eraldi on Leader+ rahastanud veel mõne seminari korraldamist ja multimeediapunkti rajamist kahes peamises maavalduste külas. Samuti toetab Leader+ nii spetsiaalselt selle projekti jaoks loodud tööruume kui ka projekti üksikelemente, näiteks logo arendamist, Interneti-portaali, kaubandusmessidel osalemist, brošüüride avaldamist jne. Igal aastal tuleb fondidele esitada uus taotlus. Esimesel aastal rahastasid tööruume 100% ulatuses Leader+ ja riiklikud fondid. Teisel aastal langes rahastamise osa 90%-le ning kolmandal aastal on see 80%. Ülejäänut rahastab ühendus.

Jalgrattad on piirkonna maavalduste avastamiseks ideaalsed liiklusvahendid.

Konkreetsed tulemusi

Ludorfi maavalduse kui katseprojekti „näidisvalduse“ küllastajate arv kasvas 2003. aasta 2500st enam kui 6000ni 2005. aasta sügiseks. Küllastajate arv tõusis tänu mõisamuuseumi rajamisele ja juhendatud ekskursioonide korraldamisele. Projekti teiseks tulemuseks on paremini väljaarendatud turismipaketid muudes maavalduste külates – nüüd pakuvad selliseid pakette 20 küla, võrreldes projekti algusega, kui pakette pakkus kõigest viis küla. Osana projekti juurde kujunenud koolitusprogrammist ning ühenduses kohaliku kommertskojaga (IHK Stralsund) on kuus inimest rajanud oma äri reisi juhtidena. Projekt on ka tugevdanud kuvandit piirkonnast kui riigi ühest olulisest turismipaigast.

Üks märkimisväärsemaid arenguid on ehk asjaolu, et projekti idee on INTERREG IIIB projektis „Tulevikuloss“ (www.castletomorrow.net) osaleva ühenduse Historisches Gutsensemble Ludorf e.V. juhtimisel omandanud rahvusvahelise mõõtmega.

„Urlaub im Gutsdorf“

Liikmesriik: Saksamaa
Piirkond, rajoon: Mecklenburg-Vorpommern, Mecklenburgische Seenplatte
Kohaliku tegevusrühma nimetus: Mecklenburgische Seenplatte, Müritz
Rahvaarv: 77 793
Pindala: 2001 km²
Projekti kogumaksumus: 204 000 eurot
EL: 116 000 eurot
Muud riiklikud vahendid: 38 000 eurot
Erakapital: 50 000 eurot
Projekti kehtivusaeg: 2003–2005

Kontaktisik: Manfred Achtenhagen
Aadress: Historisches Gutsensemble Ludorf e.V., Rondell 7-8, 17207 Ludorf/Müritz
Telefon: (+49) 399 318 400
Faks: (+49) 3993 184 620
E-post: info@gutsdorf.de
Veebileht: www.gutsdorf.de

Fotod Saksamaa riikliku koostöövõrgu üksuselt

LISANDVÄÄRTUS KOHALIKELE TOODETELE

„Portugali maapiirkonnad“: maatoodete tutvustamine linnakeskkonnas

Koostöö üleriigilisel tasandil tugevdab piirkondlikku identiteeti, aidates leida kohalikele toodetele uusi turge

Sissejuhatus

Selle piirkondadevahelise koostööprojekti käivitasid 1998. aastal Leader II alusel mitmed kohalikud tegevusrühmad, et tutvustada eri piirkondade rahvast ja kultuuri. Projekti tulemusel avati samal aastal kaubakeskus „Portugal Rural“. See sai võimalikuks tänu ühistele pingutustele ja mitmesugustele strateegiatele, mida rakendasid eri piirkondade tootjad, kes kõik leidsid, et nende toodetele on vaja müügikohta linnas. Kaubakeskus asub Lissaboni vanas linnas osas Campo de Ourique ja selle eesmärk on tutvustada eri Leaderi piirkondadest pärit põllumajandus- ja käsitöötooteid. Kaubakeskuses pakutakse gurmee-lihatooteid ja käsitsi valmistatud kaupu, on veinikelder piirkondade veinidega, kuhu juurde kuulub ka tavern.

Leader+ programmi raames on kõnealune projekt laienenud, kaasates arvukamalt kohalikke tegevusrühmi, kes on moodustanud ühenduse Proregiões. Lisaks sellele, et Proregiões jätkab edukalt Portugali põllumajandustoote ja kohalike käsitöökaupade headuse tutvustamist, on selle näol tegemist piirkondadevahelise koostööga Leader+ programmi raames.

Ühine lähenemisviis jätkub Leader+ alusel

Leader II kogemuse edukusest lähtudes otsustasid kohalikud tegevusrühmad käivitada uue projekti, et tugevdada oma tegevusvaldkondi ja suurendada partnerite arvu. Jaanuaris 2004 kirjutati alla piirkondadevahelisele partnerlusprotokollile, millega asutati Proregiões. Jätkatakse strateegiat, mille sisuks on piirkondlike toodete väärtustamine ja piirkondade kui kvaliteettoodete tootjate kuvandi tugevdamine. Lisaks on partnerite suurem arv võimaldanud kulusid vähendada, mis on vajalik ärieduks linnakeskkonnas.

Uue projekti raames on arendatud mitmeid tegevusi, mille hulka kuuluvad temaatiliste seminaride korraldamine, uute toodete turuletoomine koos tootjapoolse esitlusega, traditsiooniliste kunsti- ja käsitööesemete valmistamise lühikursuste korraldamine, kohalike toodete hindamise kursused, värskete toiduainete turu rajamine, näitused ning lugemisele ja lastega tegelemisele pühendatud pärastlõunased üritused. Kõiki neid tegevusi rahastas Leader+. Seda lisaks kaubanduspinna ostule, selle ümberkujundamisele ja sisustamisele ning tutvustavatele ja reklaammaterjalidele.

Portugali koostöövõrgu üksus (RED Portuguesa Leader+) on kaasatud ka kahe seonduva tegevuse arendamise: tegevusnädalad (*semanas animadas*) ning värsketest toodetest kokkupandud toidukorvid („RECIPROCO“).

Tegevusnädalad

Tegevusnädalad on oluline viis tutvustada piirkondlike toodete headust ja arendada uut pikaajalist turgu linnaelanikele. Selle tegevuse peamine eesmärk on luua sild maa- ja linnarahva vahel. Silla loomine potentsiaalse uue linnaturuga on toonud kaasa sidemed tootjate ja kohalike kultuuriesindajate vahel. See on aidanud mõista konkreetsete toodete erilisi turutingimusi, mille tulemuslikkust kinnitab üldsuse huvi nende toodete vastu. Selle tulemusel on kaubakeskusesse „Portugal Rural“ võetud müügile uusi tooteid ning leitud uusi partnereid ja jaemüüjaid.

Lissaboni elanike reaktsioonist on näha, et pealinn on oluline turg piirkondlikele toodetele, eriti kvaliteetsetele toidu- ja kultuurikaupadele. Seega on tegevusnädalad olnud edukad Portugali sajanditevanuse oskusteabe toomisel uuele linnaturule.

Valmistoodete otsemüük

Ka seda tegevust on arendatud ja toetatud Leader+ projekti „RECIPROCO“ (*Relação de Cidadania entre PRODutores e CONsumidores*) raames ning see toimub kaubakeskuses „Portugal Rural“ vahendusel. Tegu on põhilistest põllumajandustoodetest koostatud toidukorvide otsetarnimisega tootjalt tarbijale. Selle lähenemisviisi üks tulemusi on otse ühenduse loomine tootjaga, mille tõttu suureneb teadlikkus tarbija ja maa vahelisest suhtest.

Valmispakitud toidukorvide koostis ja kaal (mis võib olla kuni 18 kilo) varieerub olenevalt kättesaadavast hooajakaubast. Korvid ise on valmistatud roost, vitstest või õlgedest, sõltuvalt meistrist ja päritolupiirkonnas olemasolevast materjalist. Toidukorvide müük on oluline seetõttu, et sellega võetakse kohustus, mis tagab tootjale sissetuleku.

Toidukorvide müük on osutunud üllatavalt edukaks ning Leader+ programmil on olnud selles suur osa, kuna ta on teinud kättesaadavaks jaemüügikoha linnakeskkonnas, tutvustanud ja võimaldanud müüa mitmesuguseid piirkondlike tooteid, korraldanud koolitusseminare, toodete testimisi ning koondanud rahvustoodet ühte (linnas asuvasse) kaubanduskeskusesse.

Projekti tulemusi

2005. aasta lõpus töötas kaubakeskuses „Portugal Rural“ neli töötajat ning eesmärk on luua veel kolm töökohta 2006. aasta lõpuks, mil projekt lõpeb. Tegevusnädalate ajal on kaubakeskuse külastajate hulk enam kui kahekordistunud ning see on suurendanud ka käivet. Kavas on arenda-

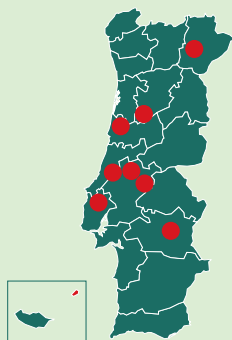
Poes on väljas suur valik piirkonna kvaliteettooteid.

da olemasolevaid tooteid ja teenuseid, sealhulgas hooajale vastavaid toidukorve – näiteks jõuluks –, müüki Interneti teel ja täiendavaid tutvustusüritusi teistes kaubanduskeskustes.

„Portugali maapiirkonnad“ soovib kaasata analoogilisi projekte Euroopas, et laiendada pakutava kauba valikut.

Selles projektis osalevad järgmised ühendused:

Associação das Casas do Povo da Região Autónoma da Madeira (ACAPORAMA), Associação de Desenvolvimento da Alta Estremadura (ADAE), Associação de Desenvolvimento Local Bairrada e Mondego (ADELO), Associação de Desenvolvimento de Iniciativas Culturais, Sociais e Económicas (ADICES), Associação para o Desenvolvimento Integrado do Ribatejo Norte (ADIRN), Associação para o Desenvolvimento da Terra Quente (DESTEQUE), Associação para o Desenvolvimento e Promoção Rural do Oeste (LEADER OESTE), Associação para o Desenvolvimento do Alentejo Central (MONTE, ACE), Associação para o Desenvolvimento Integrado do Ribatejo Interior (TAGUS), PróRegiões.

„Portugali maapiirkonnad“

Liikmesriik: Portugal

Piirkonnad: mitmed piirkonnad Portugalis

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

ACAPORAMA, ADAE, ADELO, ADICES, ADIRN, DESTEQUE, LEADER OESTE, MONTE, TAGUS, PróRegiões

Rahvaarv: 755 984

Pindala: 14 651,08 km²

Projekti kogumaksumus: 519 000 eurot

EL: 297 178 eurot

Muud riiklikud vahendid: 159 224 eurot

Erakapital: 62 598 eurot

Projekti kehtivusaeg:

01.01.2004–31.12.2006

Kontaktisik: Pedro Saraiva (TAGUS)

Aadress: Rua Saraiva de Carvalho, 115 Loja AC, Campo de Ourique, 1250-45 Lissabon

Telefon: (+351) 213 958 889

Faks: (+351) 213 953 878

E-post: lojaportugalrural@mail.telepac.pt

Veebileht:

<http://www.lojadamundorural.co.pt/>

Fotod Fernando Baiolt (TAGUS)

Kuivatatud loodustooted Kainuu piirkonnast

Üks Euroopa puhtamaid metsaalasid pakub kahe Leader+ rahastatud projekti raames kõrgekvaliteediliste looduslike toiduainete tootmist ning kohaliku eripäraga töökohti

Tuomo Seppäneni intervjuu põhjal Osuuskunta Ärmätti tegevdiriectori Matti Veijolaga

Sissejuhatus

Väike Suolijärvi küla Soomes Kainuu piirkonnas asub Kesk-Soomes – piirkonnas, mida peetakse üheks Euroopa puhtaimaks looduskeskkonnaks. Kainuu metsades, kuhu juurdepääs on lubatud kõigile, kasvavad looduslikult metsamarjad, seemned ja ravimtaimed. Seetõttu on kõigil õigus korjata neid saadusi kas isiklikuks kasutamiseks või müügiks, kuigi peaaegu kogu saagi ostavad kokku kohalikud hulgikaupmehed. Viimastel aastatel on hakatud rohkem tähelepanu pöörama nende loodustoodete töötlemisele, osaliselt Leader+ kohaliku tegevusrühma Oulujärvi Leader ry toetatud kahe projekti tõttu. Samuti keskenduvad projektid sellele, et arendada uusi meetodeid, mis võimaldaksid mitmesuguseid seemni, marju ja taimi korjata ning niipalju kui võimalik töödelda kohapeal, enne kui need viiakse turule. Protsess hõlmab ka uusi aurutamise-, purustamise- ja nõrutamismeetodeid. Kahe teineteist vastastikku toetava projekti ühiseks eesmärgiks on toota loodustooteid, mis oleksid kõrgekvaliteedilised, puhtad ja võimalikult isuäratavad.

Unikaalse tootmismeetodi arendamine

Suolijärvi Osuuskunta Ärmätti (koostööliit) osales piirkonna loodustoodete potentsiaali edasiarendamises, ehitades aurutamisseadme, mis oli osa liidu projektist „Täiendava töötlemise kvaliteet ja tulemuslikkus“.

„Viimaste kuude jooksul on aurutit juba mitmekülgsest arendatud ning testitud. Kava järgi valmib prototüüp sel suvel [2005],“ selgitab Osuuskunta Ärmätti tegevdiriector Matti Veijola. Sama projekti raames olid nad juba arenda-

nud ja ehitanud nõrutamis- ja purustamiseadme (mõeldud loodustoodete töötlemiseks), mida saab kombineerida olemasoleva kuivatiga.

„Nõrutamis- ja purustamiseadmet, st multifunktsionaalset kuivatit kasutatakse selliste loodustoodete nagu seemned, marjad, ravimtaimed ja köögiviljad purustamiseks ning kuivatamiseks. Parimate tulemusteni on multifunktsionaalse kuivatiga jõutud seente kuivatamisel. Näiteks talus shiitakeseene struktuur kuivatamisprotsessi erakordselt hästi. Multifunktsionaalse kuivatiga kombineeritult ehitatud aurutamisseade toodab nüüd kuivatatud loodustooteid kõrgema kvaliteediga kui kunagi varem,“ ütleb Veijola.

See Suolijärvis arendatud kuivati on olemasolevate mudelite seas ainulaadne, sest selle abil on vähendatud käsitsitööd ning materjalide liikumist kuivatamisprotsessi eri järkude vahel. Selle tulemusena on edukalt vähendatud kuivava massi asjatut vahetut käsitsemist kuivatamisprotsessi jooksul ning kuivatamisaeg on lühenenud. Neil parandustel on olnud otsene mõju lõpptulemuse kvaliteedile. „Meie kuivati vajab massi käsitsemist vähem, sest eri kuivatamisjärgud on võimalik siduda ühe masinaga ning kasutada kuivatamisprotsessi jooksul massi liigutamiseks õhku,“ lausub Veijola.

Kvaliteedi ja tulemuslikkuse tõstmine

Veel üks Suolijärvilt pärit ja Oulujärvi Leader ry toetatud projekt on „Täiendava töötlemise kvaliteet ja tulemuslikkus“, mida koordineerib uurimisjaam MTT Agrifood Research Finland Kainuu. Projekti eesmärgiks on arendada välja aurutamismeetod, millega toota kuivatatud loodus-

Toote kvaliteedi tagamine põllul.

Siin töödeldakse ravimtaimi ja muid saadusi...

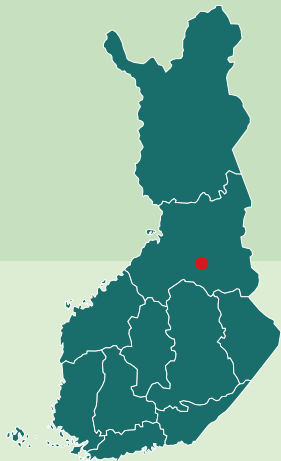
tooteid, näiteks ravimtaimi, marju või seeni kõrgema kvaliteedi ja väiksema mikroobide sisaldusega.

Projekti teine eesmärk on seotud purustamis- ja nõrutamiseseadme testimisega ning seadme võimalikult kulusuavat töötamist tagavate meetodite arendamisega, mis säästavad inimitöötunde. „Seda laadi varustuse arendamise juures on väga oluline, et tehniliste rakenduste ja varustuse ehitamise kõrval tehakse sellest sõltumatut uurimistööd. Parima lõpptulemuse saavutamise nimel peaks see täielikult keskendumisele varustuse elementide mitmesuguste omaduste uurimisele ja testimisele,“ ütleb Veijola.

Leaderi programmi rahastatud tehnoloogia töötleb loodustooteid...

Multifunktsionaalne kuivati pakub võimalusi uute töökohtade loomiseks hõreda asustusega Kainuu maapiirkondades ning tänu loodustoodete müügile on kohalikul elanikkonnal lississetuleku allikas. Lisaks võib töödeldud loodustoodete eest küsida kõrgemat hinda kui töötlemata toortoodete eest. „Toodangu suurenedes hakkasime investeerima mitmesugustesse masinatesse ja seadmetesse, mis võiksid vähendada käsitsitöö osatähtsust ja suurendada tulemuslikkust. Turul olevad kuivatid olid liiga kallid, keerulised ja rasked käsitseda ning nende kuivatamisvõime oli nõrk, nii et me hakkasime ise arendama loodustoodete kuivatamiseks sobilikku kuivatit. Nii sündiski multifunktsionaalne kuivatamis-purustamis-nõrutamiseseade,“ meenutab Veijola.

Ilma Oulujärvi Leader ry toetusega poleks seadet iial arendatud tasemele, milleni see on täna jõudnud. Uus seade on juba toonud lisatulu ning loonud uusi töökohti eraldatud piirkondades. „Tänu multifunktsionaalsele kuivatile on meie töö kasumlikkus kasvanud ligi viiekümnekordseks ning kvaliteet on märkimisväärselt paranenud,“ ütleb Veijola.

...kus peamiseks on kvaliteet

„Multifunktsionaalne kuivati ühendab endas nii aurutamise-, kuivatamise- kui ka purustamiseseadet. Proovid on näidanud, et selle kombinatsiooniga on mikroobide tase viidud allapoole ELis lubatud taset,“ ütleb Veijola.

Uuest multifunktsionaalsest kuivatist väljub pakendamisevalmis lõpptoode, mis on säilitanud oma esialgsed maitseomadused, on kõrge kvaliteediga ning kasutamiseks valmis. „Kuivatatud toote kvaliteet on kõige tähtsam. Kuivatamise tulemusi on raske mõõta, kuid kuivatamis-määr peab olema üle 90%. Oleme selle kuivatiga saavutanud 95%-lise kuivatamistulemuse,“ ütleb Veijola. „Kuivatatud toote kvaliteet, kuivati kasutamise lihtsus ning head kuivatamistulemused on multifunktsionaalse kuivati põhiomadused,“ jätkab ta.

Saadud uurimistulemuste alusel arendatakse multifunktsionaalset kuivatit pidevalt edasi. Juba on kavas ehitada käesoleva prototüübi põhjal suurem multifunktsionaalne kuivati, milles aurutamise seade paigaldatakse samasse masinasse. Suurema masina eesmärgiks on ökonoomsem lõpptulemus, seda just soojuse kokkuhoiu arvel. Multifunktsionaalse kuivati väljavaateid toota kõrgekvaliteedilisi tooteid peetakse suurepäraseks.

Kainuu looduslike toiduainete töötlemine

Liikmesriik: Soome

Piirkond, ala: Kainuu

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

Oulujärvi Leader ry

Rahvaarv: 37 000

Pindala: 7700 km²

Projekti kogumaksumus: 29 605 eurot

EL: 10 993 eurot

Muud riiklikud vahendid: 10 993 eurot

Erakapital: 7619 eurot

Projekti kehtivusaeg: 01.2005–12.2006

Kontaktisik: Pirjo Oikarinen

Address: Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

Telefon: (+358) 405 280 483

Faks: (+358) 861 63 216

E-post: pirjo.oikarinen@oulujarvileader.com

Veebileht: www.oulujarvileader.com

Fotod Soome riikliku koostöövõrgu üksuselt

...ning lõpptoode näeb välja umbes nii.

MAAPIIRKONDADE ELUKVALITEEDI PARANDAMINE

Väljas jätkub etendus...

PRANTSUSMAA

Mosset' lossi ooper

Leader+ programm aitab ooperiseltsil tuua kokku kohalikke ja välisartiste, et muuta piirkonna muusikaelu ligitõmbavaks täiesti uuel tasemel

Sissejuhatus

Kohaliku tegevusrühma Terres Romanes en Pays Catalan juhitud Leader+ programmi peamine teema on „Elukvaliteedi parandamine“. Avalike teenuste parandamiseks tehtud ettepanek hõlmas nii meelelahutust, teenuseid ettevõtetele, keskkonnakaitset ja arhitektuuripärandit kui ka piirkonna artistide ühenduse loomist. Sellel ühendusel oli mitu eesmärki: aidata lõimida eri rahvusrühmi ühisesse projekti, mis tagaks nende positsiooni kohalikus elus; rajada etenduskunstide teabekeskus; võimaldada professionaalsete artistide ja amatööride koostööd.

Kultuuri kättesaadavuse tagamine

Lähtudes sellest ettepanekust tuli 2003. aastal kokku hulk artiste, et luua kohalik kultuuriselts. Mosset' ooperiseltsi eesmärgiks on ühendada ühiste ooperiprojektide ümber erineva taustaga artiste, käsitöölisi ja tehnikuid, sealhulgas professionaale, amatööre ja vabatahtlikke. Mõte on anda võimalikult laiale publikule võimalus tutvuda ooperiga ning seeläbi toetada selle maapiirkonna kultuuritegevust, tihendades nii sotsiaalseid sidemeid kõigi rahvastikurühmade vahel.

Idee oli võimaldada Conflent'i linna elanikele ligipääsu uutele kultuuriteenustele, näiteks koolitused teatri-, muu-

sika-, modellindusvaldkonnas jm. Teiseks eesmärgiks oli rõhutada Mosset' küla ajaloolist väärtust mitmesuguste tegevustega, sealhulgas ooperietendused arhitektuuriväärtuslikus keskkonnas, kogu küla kaasamine ning Perpignani kaunite kunstide kooli õpilaste korraldatud külastus.

Kultuurilise arengu tagamine

Alates 2003. aasta kevadest on kultuuriselts korraldanud Conflent'i elanike jaoks seminare ja koolitusi. Koolitustel õpetati ooperiga seotut: näitlejameisterlikkust, laulu, tantsu, kostüümide ja maskide valmistamist jne. Seminare, mida juhatasid kohalikud artistid või asjaomaste valdkondade professionaalid, peeti kord nädalas ning neil viibis keskmiselt kümme asjahuvilist. Osalemine, mis nõudis osavõttu kõigist seminaridest, maksis 10 eurot kvartalis, mis lisandus 5eurosele seltsi aastasele liikmemaksule. 2005. aastal korraldati uusi seminare igal nädalal (ürituse lähenedes ka tihemini), mis olid avatud ligi 200 kohalikule vabatahtlikule.

Samuti kavandati kohaliku rahva seas toetuse leidmiseks teabekampaania ning Perpignani kaunite kunstide kooli õpilased tegid kaardid juhtnööridega, kuidas küla leida.

Esimeseks etenduseks oli „Sevilla habemeajaja“. See toimus 2003. aasta augustis Mosset' lossis ja sellesse olid kaasatud nii amatöörid (koor, muusikud) kui ka profesio-

... ja sees on lava valmis värvikaks finaalik.

naalid (muusikud, lavastajad, lauljad) ning neli etendust meelitasid kohale 2000 inimest. 2004. aasta suvel oli muusikalikontsertide sarjal 2500 külastajat. Viimane ooperietendus „Sacree Carmen” toimus 2005. aasta augustis ning oli inspireeritud Bizet’ „Carmenist”. Lavastusse oli kaasatud enam kui 80 muusikut ja lauljat nii Prantsusmaalt kui Madalmaadest ning selle kaheksale etendusele saabus ühtekokku 4000 inimest.

Võrgustik „Mosset’ ooperi sõbrad” sündis „Sevilla habemeajaja” valmimise käigus ja käesoleval hetkel kuulub sellesse 250 inimest. Võrgustik toetab seltsi algatusi kas rahaliselt või pakkudes majutusvõimalusi väljastpoolt piirkonda (Saksamaalt, Šveitsist, Madalmaadest ja Hispaaniast) pärit artistidele, kes vajavad etenduses osalemise ajaks peatuspaika.

Leader+ programm annab jätkuvalt lisandväärtust

Lisaks kasule, mis Mosset’ küla Leader+ kaudu oli juba saanud, rakendati 2005. aastal Leaderi programmi täiendavalt, et anda projektile nii tegevusvõimaluste kui ka territooriumi mõttes laiemat kandepinda.

Projekt on olnud iseäranis märkimisväärne, sest see on ühendanud kohaliku elanikkonda uue kultuurilise tegevuse ümber ning on ühtlasi algupärane ja uuenduslik viis tutvustada ooperit laiemale publikule, eelkõige lastele.

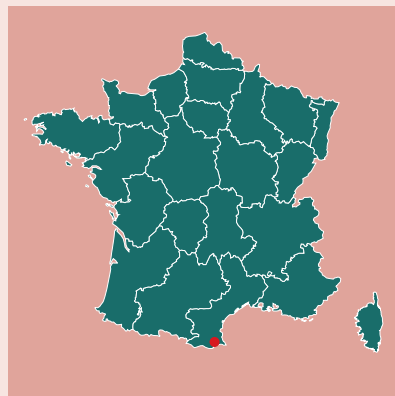
Leader+ pikaajalist lisandväärtust võib vaadelda kahel tasandil. Esiteks, võttes arvesse projekti juhtimist ja halduslikke aspekte (vajalikud iga seltsi jaoks), on Leader+ programmist olnud palju abi seoses metoodika, teadmiste ja järelmeetmetega, näiteks raamatupidamise ja kuludega ning töökorralduse ja hindamisega seotud abi. Teiseks on Leader+ võimaldanud projektijuhil õppida tundma piirkonna teisi kultuurilist, osaleda kohaliku halduse eri aspektidega tegelevates töörühmades ning võtta osa teistes linnades korraldatud väiksemate etenduste korraldamisest. Piirkonna näitlejate suhtevõrkude arendamine, mis on alati olnud projekti („Leader and Pays”) oluliseks osaks, on samuti väga reaalne ja positiivne arenguaspekt.

Tulevikus on kavas veel üks ühtviisi nii professionaalidele kui ka amatööridele suunatud intensiivne koolituskursus: Amsterdami Ooperi orkester, Berliini Raadio orkester, Coral Polifónica de Trep, Orchestre Symphonique de l’Aude ning NKT Theaterproducties Amsterdam.

Projekti jätkusuutlikkus

Projekti pikaajalist elujõulisust puudutav küsimus tõusis siis, kui 2005. aasta juulis tehti ettepanek teha avaldus

ooperilavastuste jätkamiseks. Kuigi järjepidevus on juba saavutatud (osaliselt tänu Mosset’ ooperiseltsi projektijuhile tööle), otsustas ka kohalik tegevusrühm toetada seltsi, kuni see otsib pikaajalisi lahendusi oma töö jätkamiseks. Üks kaalutavaid võimalusi on arendada projektist rahvusvaheline koostööprojekt, mille vastu on üks Itaalia tegevusrühm juba huvi üles näidanud.

Mosset’ lossi ooper

Liikmesriik: Prantsusmaa
Piirkond, ala: Languedoc-Roussillon, Pyrénées Orientales

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Terres Romanes en Pays Catalan

Rahvaarv: 44 088

Pindala: 1738 km²

Projekti kogumaksumus: 208 500 eurot

EL: 29 250 eurot

Muud riiklikud vahendid: 89 250 eurot

Erakapital: 90 000 eurot

Projekti kehtivusaeg: 2003–2005

Kontaktisik: Séverine Casassayas

Aadress: GAL Terres Romanes en Pays Catalan, Mairie annexe, Place de la République, F-66500 Prades

Telefon: (+33) 468 961 866

Faks: (+33) 468 960 611

E-post: leader.terresromanes@tiscali.fr

Veebileht: <http://www.operamosset.net/>

Fotod Prantsusmaa riikliku koostööorgu üksuselt

Päikeselisse paika kuluks ära mõni puu või vari.

AUSTRIA

Noored kujundavad ise oma ruumi

Kaheksa kuu jooksul tegeles kümnest kogukonnast ligikaudu 150 noort vanuses 19–30 aastat aktiivselt kohtumispaikade loomise ja oma elukvaliteedi parandamisega

Sissejuhatus

Eferdingi piirkonnas nagu paljudes maapiirkondades ei pea omavalitsused noori peamiseks sihtrühmaks, kui kõneldakse küla arendamisest või kohalike mugavuste loomisest. Seda hoolimata asjaolust, et just noored on ilma kindla suunitluseta avalike kohtade kõige sagedasemad kasutajad. Teismelised tahavad kokku saada, ilma et neid häiriks täiskasvanud või väikelapsed. Ometi sõltuvad nad oma piiratud liikumise ja rahaliste võimaluste tõttu kohtumispaikadest avalikes kohtades, näiteks parkides ja väljakutel. Projektiga „Noored kujundavad ise oma ruumi“ on noortele kättesaadavate ligitõmbavate kohtumispaikade hulk kasvanud kümnes Eferdingi piirkonna omavalitsuses.

Projektile andis toetust Austria Leaderi kohaliku tegevusrühma korraldatud seminar „Noored ja maaelu areng“, kus kaks kohalikku maastikukujundajat, Karin Standler ja Eva Schwab, pidasid ettekande teismeliste avatud ruumi teemal. Selles näidati, kuidas omavalitsused saaksid noori kaasata sobilike paikade kavandamisse ja korraldamisse.

Eesistujale Franz Tauberile ja Eferdingi kohaliku tegevusrühma juhile Gerlinde Grubauerile avaldas nende ettekanne sedavõrd muljet, et Grubauer kutsus kaht maastikuarhitekti osalema seminaril tema enese piirkonnas. Hiljem otsustasid kohaliku tegevusrühma täitevkomitee ja kümme omavalitsust projekti toetada.

Teave innustab osalema

Projekt „Noored kujundavad ise oma ruumi“ algas 2005. aasta aprillis intensiivse teabekampaaniaga, et kujundada noorte seas entusiastlikku suhtumist projekti. Kampaaniasse kuulus abistajatele korraldatud teabeõhtu, kuhu olid kutsutud piirkonna seltside noorsootöötajad, omava-

litsuste noortenõustajad, õpetajad ning noorteorganisatsioonide esindajad. Samuti toimus ligikaudu 500 õpilasele üheksa tutvustavat esitlust projekti kohta. Seega avanes õpilastel võimalus luua otsekontakt projekti juhtidega ning mõista nende töömeetodeid. Lisaks avaldati piirkondlikus meedias ja omavalitsuste infolehtedes teateid kavandata- vast noorteprojektist. Selle teabekampaania tulemusena kaasati kümme omavalitsust ja ligikaudu 150 noort vanuses 13–19 aastat otsustas projektis osaleda.

Analüüsimine, kavandamine, esitlemine ja ehitamine

Kõigepealt leppisid kõigi kümne omavalitsuse noored ja- lutuskäigul kavandajatega kokku kohtumispaiga sobiliku asukoha suhtes. Seejärel hindasid noored maastikukujundajate toel oma väljavalitud kohti, lähtudes järgmistest kriteeriumidest: paiga atmosfäär, selle kasutusvõimalused, meeldivad ja ebameeldivad küljed, millised ideed võimaldavad ruumi paremini kasutada jne. Pärast seda arutati projekte põhjalikumalt tööseminaridel.

Kahepäevaste seminaride jooksul arendasid noored koostöös kolme arhitekti ja viie maastikukujundajatega oma väljavalitud kohtade kavandeid ja mudeleid. Tööseminare külastanud omavalitsuste esindajad võisid oma silmaga näha, kuidas entusiastlikud oli noored kokkusaamiskohti luues. Samal ajal tagasid arutelud eri osaliste vahel, et ideed oleksid teostatavad ning vastaksid põhieesmärkidele mitte ainult kasutuse, vaid ka maksumuse osas. Pärast tööseminare toimus nn linnatuur. Selle käigus esitasid noored oma ettepanekud arutamiseks kohalikele omavalitsusametnikele, õpetajatele, lapsevanematele ja teistele asjast huvitatutele. Avaliku arutelu lõpptulemusena saadi omava-

litsuste esindajate luba. Töö viimases järgus koostati üksikasjalised tehnilised kavandid koos kulude ja vajaminevate materjalidega, et kõik oleks uuendustöödeks valmis.

2005. aasta sügiseks olid Eferdingi noored maastikukujundajate, arhitektide, omavalitsuste esindajate ja kohalike ettevõtjate abiga suutnud oma kavad teostada. Lisaks olid omavalitsused saanud veel nõu selle kohta, kuidas avaliku ruumi kasutamist vastavalt noorte vajadustele veelgi paremaks muuta.

Projekti tulemused

Kõigest kaheksa kuuga kujundasid Eferdingi piirkonna noored oma senised vaba aja veetmise kohad ümber ligitõmbavateks kohtumispaikadeks. Moodsa disainiga kohandatavad pingid, toolid ja lauad pakuvad nüüd mitmesuguseid kasutusvõimalusi, neid võib üheaegselt kasutada mitu väikest rühma korraga. Katusekonstruktsioonid kaitsevad vihma ja päikese eest. Näiteks pakub *perspex*ist (klaasiasendajast) valmistatud mitmevärviline paviljon oma värvitud betoonitorudest tehtud pinkide ja laudadega nii põgenemisvõimalust maailma eest kui ka suurepäraselt vaadet ümbruskonnale.

Lisaks kuulusid noorte endi ehitatud ja kavandatud atraktsioonide hulka vaateplatvormid ja päevituspaigad, grillimisala ning jalgpalliväljakule rajatud vabaõhukino. Mõnes kohas tehti teoks põõsaste istutamise idee ja ühe spordiklubi baari fassaadi värskendati. Need on suurepärased näited selle kohta, kuidas noored, kui neile võimalus antakse, saavad loomingulisi ideid kasutades anda oma panuse kohaliku elu arengusse.

Rahastamine

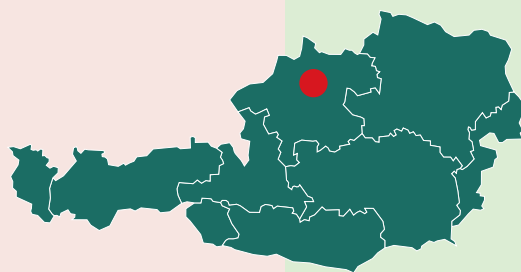
Leader+ rahastas järgmisi eespool nimetatud toiminguid: tehniline tugi, analüüsi esitamine, kavandamine ja mudelite ehitamine, ametlik avalik esitlemine, piirkonna noorte lemmikpaikade renoveerimine. Vajaminevate ehitusmaterjalide hankimist rahastasid omavalitsused ise ning väiksemal määral ka Ülem-Austria provintsi riiklik noorteosakond. Kogumaksumus iga omavalitsuse jaoks oli 2000–12 000 eurot.

Kogemused: enne ja pärast

Esiialgu olid paljud omavalitsuste esindajad ja piirkonna noori esindavad ametnikud skeptilised noorte projektis osalemise suhtes. Samuti oli mõnel linnapeal kahtlusi noorte motiveerituses ja oskustes tulla mõistlikele, teostatavatele ja loomingulistele ideedele. Noori ei peetud ka võimelisteks neid rakendama ega võtma vastutust loodavate kohtumispaikade eest.

Esiialgne ebakindlus aga on ajapikku muutunud üldiseks entusiasmiks. Üks alguses eriti skeptiline olnud linnapea on isegi avalikult vabandanud oma noortega seoses väljendatud kahtluste pärast, öeldes: „Oli suur rõõm näha, millise innu ja pühendumusega need noored selles projektis töötasid, ning idee ise on lihtsalt imeline.“ Veel üks projekti pikaajalisi tulemusi on see, et suhtlemine noorte ja omavalitsuste esindajate vahel on ilmselgelt paranenud ning on saavutatud parem arusaamine vastastikustest vajadustest ja nõudmistest. Teismelised aga

on väga selgelt mõistnud seda, et neil on kogukonna arengus oma osa ja et nad ise saavad oma elukvaliteedi parandamist jätkata.

Noored kujundavad ise oma ruumi

Liikmesriik: Austria

Piirkond, ala: Ülem-Austria

Eferdingi piirkond

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

Regionalentwicklungsverband Eferding

Rahvaarv: 32 200

Pindala: 268 km²

Projekti kogumaksumus: 70 000 eurot

EU: 32 400 eurot

Muud riiklikud vahendid: 18 792 eurot

Erakapital: 18 808 eurot

Projekti kehtivusaeg:

01.04.2005–31.12.2005

Kontaktisik: Mag Gerlinde Grubauer

Address: Stadtplatz 31, 4070 Eferding

Telefon: (+43) 72 725 555-163

Faks: (+43) 72 725 555-161

E-post: regef@eferding.ooe.gv.at

Veebileht: www.regef.at

Fotod Eferdingi kohaliku tegevusrühmalt ja Karin Standlerilt

UUE OSKUSTEABE JA UUE TEHNOLOOGIA KASUTAMINE

Kohaliku pärandi selts 21. sajandil: virtuaalne külastuskeskus

Tehnoloogia ja alt-üles-lähenemine aitavad viia piirkonna pärandi kultuurikaardile

Projektitöötaja Åsa Olsson, Leader+ Blekinge

Sissejuhatus

Ida-Blekinge kohaliku pärandi selts tegi uue veebilehe, et tutvustada piirkonna vaatamisväärsusi ning tekitada huvi nende külastamise vastu. Linkidega, mis juhivad rohkem kui 30 kohaliku huviväärsuse juurde, on projekt selle juhi Arne Strandhi sõnul jõudnud tulemusteni oodatust palju varem. Tänu külastuste arvu igakuisele suurenemisele on sellest saanud üks enim külastatud kohaliku pärandi seltsi veebilehti Rootsis.

Projekti taust

Ida-Blekinge kohaliku pärandi seltsi veebilehel tehti 2003. aastal põhjalikke muudatusi. Selleks ajaks oli otsustatud, et seltsi veebilehest saab see paik, kust otsida teavet piirkonna kohaliku pärandi ning samuti külastamist vääri kohta. Ida-Blekinge huviväärsuste projekt algatati pärast teostatavusuuringut, mida rahastasid kohalikud ametivõimud ning mille viis läbi kohaliku pärandi selts. Projekt jätkus, kui tehti rahastamisaotlus Leader+ Ida-Blekinge kohalike tegevusrühmale.

Meetod ja rakendamine

Mõistnud Interneti-tehnoloogia potentsiaalset väärtust kõnealuse projekti jaoks, tegelesid seltsi liikmed seejärel veebilehe sisulise küljega, mille tulemusena koostati esialgne nimekiri 45 kohast. Edasine valik tehti järgmiste kriteeriumide põhjal: ligipääsetavus, õppeotstarbel kasutatavus, väärtus ja tähtsus kultuuripärandina, dokumenteeritud ajalugu, sõltumatus mis tahes kommertssidemetest. Loetletud kriteeriumide alusel valiti veebilehe jaoks välja 33 huviväärsust, mida seejärel pildistati ning esitleti järgmiselt:

- üldine kaart, millel olid näidatud kõik Ida-Blekinge huviväärsused;
- üldine kirjeldus;
- teedekaart ja juhatused, kuidas kohale jõuda;
- ajalugu ja taust, rõhutades kohtade eripära;
- ümbruskonna jalutusradade nimekiri;
- teave puuetega inimeste liigipääsuvõimaluste kohta jne.

Kõik väljavalitud huviväärsused on varustatud paiga kohta faktiteavet andvate siltidega, mis toodetakse kohalikes ettevõtetes. Muid reklaamimaterjale, nagu voldikud ja brošüürid, toodavad kohalikud ettevõtjad koostöös seltsi liikmetega.

Üks piirkonna paljudest veekogudest.

Projekti tulemused

Projekti tulemusena on piirkonna turismipotentsiaal kasvanud. Seda mitte ainult tänu pakutud ajaloolisele teabele, vaid ka tänu piltidele, kaartidele ja teekonnakirjeldustele, mis on nüüd muutnud piirkonna külastajatele tunduvalt ligitõmbavamaks ja ligipääsetavamaks.

Projekt ei ole siiski suunatud ainult turistidele, vaid ka noortele ja kohalikele elanikkonnale, et anda neile võimalus avastada Ida-Blekinge rikkalik kultuuri- ja looduspärand ning saada sellest osa. Külastuste käigus kasutavad nad mitmesuguseid kohalike ettevõtjate pakutavaid teenuseid. „Samuti püüame meelitada külastajaid osa võtma muudest piirkonna tegevustest, lisades linke sündmuste

kohta," ütleb Strandh. „Me uuendame veebilehte pidevalt. Nii et kui päeva jooksul midagi toimub, on meil selle kohta teave võrgus üleval samal päeval.“

Kohaliku teadlikkuse tagamine

Kohaliku pärandi seltsi eesmärk on tagada oma viies valas kultuuri- ja looduspärandi väärtuste säilimine. Kohaliku pärandi seltsi vastu tuntakse suurt huvi, selle liikmete hulka kuulub ligi 10% kohalikust elanikkonnast ja ka palju väljaspool elavaid liikmeid, kellel on säilinud selle piirkonnaga side. Hiljuti tervitati tuhandendat liiget!

Interneti-turundus on samuti seltsi tugevdanud, jõudes kohaliku kogukonna uute rühmadeni, eelkõige noorteni. Veebileht on osutunud väärtuslikuks ka inimeste jaoks, kes on piirkonnas üles kasvanud või kellel on seal perekonnasidemeid, ent kes on ära kolinud ning soovivad nüüd sünnipaigaga ühendust hoida. Seltsi liikmeskonnas on ka kolmanda põlve väljarändajaid, kes on lahkunud kas Rootsi või sellest piirkonnast, ning on nüüd veebilehe kaudu saanud võimaluse taasavastada oma juured.

Üks Blekinge huviväärsustest.

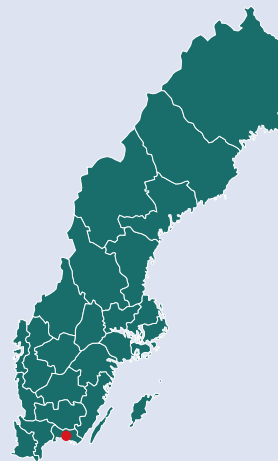
Huvi tekitamine

Projekti põhiosa on Interneti kasutamine teabe levitamisel ja väga väikese piirkonna kohalike vaatamisväärsuste külastamise vastu huvi tekitamine. Veebilehele saab uut teavet kiiresti üles panna ning ka lehte ennast saab muuta vastavalt kogukonna muutuvatele vajadustele. Näiteks on olemas ettepanek kaasata veebilehe informatiivse sisu arendamisse piirkonna koolid, kohalik elanikkond ja kohalikud ettevõtjad. Kohalikud õpetajad juba kasutavad veebilehte materjalide otsimiseks kodulootundide jaoks. See omakorda on muutnud õpilased teadlikumaks oma pärandist ning värskendanud huvi aine vastu, mida varem peeti igavaks. Osa õpilasi on oma huvi väljendanud ka kohaliku pärandi seltsiga ühinedes.

Nähtavuse tagamine Internetis

Alguses oli projekti üks põhieesmärke luua võrk, mis teeks tihedat koostööd koduloo seltsiga ja muudaks piirkonna kultuuripärandi nähtavaks. 2005. aasta lõpul kajastas veebileht 33 huviväärsust, mille kohta uuendatakse pidevalt teavet ning mida arendatakse vastavalt uue materjali kogumisele ja ettevalmistamisele.

Lisaks veebilehel leitavale teabele on selts koostanud ka brošüüri, mida levitatakse piirkondlike turismikeskuste kaudu. „Kui me suudame siin Ida-Blekinges külastajate arvu suurendada, saavad sellest otseselt kasu paljud ettevõtjad ja muud asjaosalised,“ ütleb Strandh. „Pikemas perspektiivis tugevdab projekt turismi ja piirkonna külastamist soodustades kohalikke ettevõtteid ning aitab edendada külaelu.“

Pärandikeskus Ida-Blekinges

Liikmesriik: Rootsi
Piirkond, ala: Blekinge
Kohaliku tegevusrühma nimetus:
Leader+ Blekinge E-bygd i gränsland

Rahvaarv: 64 400
Pindala: 2814 km²
Projekti kogumaksumus: 11 180 eurot
EU: 1854 eurot
Muud riiklikud vahendid: 5618 eurot
Erakapital: 3708 eurot
Projekti kehtivusaeg:
01.06.2004–06.10.2005

Kontaktisik: Tommy Svensson
Aadress: Thornska villan,
SE 370 10 Bräkne-Hoby
Telefon: (+46) 45 781 884, (+46) 708 887 104
Faks: (+46) 45 781 490
E-post: tommy.svensson@leaderblekinge
Veebileht: www.leaderblekinge.se
www.hembygd.se/index.asp?DocID=7310

Fotod Rootsi riikliku koostöövõrgu üksuselt

Montiweb – piirkonna omavalitsuste koostöövõrk

Uue tehnoloogia kasutamine, et pakkuda uuenduslikku teabeplatvormi piirkonna turismipotentsiaali arendamiseks ning parandada kodanikele osutatavaid munitsipaalteenuseid

Montiweb pakub lingi piirkonna looduse ilu juurde.

Sissejuhatus

Montefeltro kohalik tegevusrühm ühendab kõiki piirkonna põhitegijaid, kaasates kohalike omavalitsuste ning majandus- ja kultuuriorganisatsioonide esindajaid. Tegevusrühma juhatusse kuulub 35 liiget: 20 avalikest asutustest ja 15 erasektori organisatsioonidest.

Projekti ala on Marche piirkonna kirdeosa, territoorium, mida iseloomustavad mäed ja vähearenenud põllumajandus. Käsitööstuse ja muu tööstuse moodustavad väikesed kohalikud ettevõtjad, kes töötavad Pesaro tööstuspiirkonnas paiknevate suuremate ettevõtete varustajatena. Võttes arvesse keskkonda ja loodusvarasid, on palju ruumi arendada turismindusega seotud tegevusi. Seda potentsiaali silmas pidades on turism asetunud kohaliku arengukava keskmesse.

Kohaliku arengukava elluviimine

Kava hõlmas järgmist: olemasolevate turismiteenuste kvaliteedi parandamine, piirkonna rikkaliku traditsioonilise folkloori (festivalid ja kohalikud traditsioonilised üritused) ärakasutamine ning piirkonnale omase käsitöö ja toiduks tarvitatavate põllumajandustoodete arendamine. Samuti pöörati tähelepanu sellele, et kasutatakse uuenduslikke meetodeid ja tehnoloogiat, mida nähti kui võimalust parandada piirkonna toodete ja teenuste kvaliteeti ning konkurentsivõimet. Pakkudes kohalikele ametiasutustele vahendeid ja oskusi, on lihtsam korraldada ja rakendada kavasid suurel alal

ning tegutseda partneritena kohalikus arendamistegevuses. Lõppkokkuvõttes on kavandatud tegevusi, mis innustavad kogukonda uuendama oma arvutivõrku ning looma ametiasutuste võrgu. See on lõpetanud nende eraldatuse ja õpetanud neid samal ajal kasutama uut tehnoloogiat.

Montiweb

Projekti tuum on omavalitsuste arvutivõrk, mida tuntakse ka Montiwebina. Tegemist on interaktiivse ja uuendusliku struktuuriga, mis on loodud rakendama ja pakkuma teavet ning muid teenuseid juba rajatud või rajatavate temaatiliste veebiportaalide kaudu. Montiweb tähendab, et rajatakse kohalike omavalitsuste portaalide ühendus, kuhu kuuluvad kõik Montefeltro kohaliku tegevusrühma piirkonna omavalitsused. Portaalides on nii institutsiooniline sektor kui ka teave mitmesuguste omavalitsuste tegevust toetavate teenuste kohta. Võrgustikku kuulub 36 linnavalitsust, neli mägiapiirkonda ja Montefeltro kohalik tegevusrühm, kokku 41 üksust.

Eesmärgid ja loodetav kasu

Projekti peaeesmärk on luua kõrgekvaliteediline teabestruktuur ühes uuenduslike tehnoloogiliste näitajatega, et tuua kasu Pesaro ja Urbino provintside mägielade elanikele. Projektis visandatud eesmärgid on seotud nii kodanike kui ka ametiasutustega ning on kokkuvõtlikult esitatud allpool toodud tabelis:

Kodanikega seotud eesmärgid

- Teenuste kvaliteedi parandamine
- Teenuste lihtsustamine
- Munitsipaalteenuste muutmine hõlpsamini ligipääsetavaks
- Kodanike ja ametiasutuste vahelise teabevahetuse arendamine ja uuendamine

Ametiasutustega seotud eesmärgid

- Koostöö loomine võrku ühendatud ametiasutuste vahel
- Kontoritöö tulemuslikumaks muutmine
- Koostööl ja teabevahetusel põhineva mastaabisäästu loomine

Järgnevalt on loetletud peamine kasu, mis on saavutatud projekti tulemusena:

- **portaale kasutavate kodanike jaoks:** ligipääs teabele on muutunud paremaks ja lihtsamaks, kusjuures kulutused teenuseid kasutavate üksikkodanike ja kogukondade jaoks on väiksemad;
- **võrku ühendatud asutuste jaoks:** vähem bürokraatiat tänu Interneti-põhisele teabedastusele (vormid, pakumiskutsete tekstid jne);
- **kohalike omavalitsuste jaoks:** lihtsustatud teabehaldusmenetlused, mille tulemuseks on kõrgema kvaliteediga teenused.

Portaalisüsteemi põhinäitajad

Montiweb on süsteem, mis koosneb 41 võrguportaalist. Selle eriomased funktsioonid ja integreeritud rakendus-süsteemid tagavad kohalikele omavalitsustele ja kodanikele kasutajasõbralikud ning tulemuslikud teenused. Projektil on mitu erilist huvi pakkuvat põhiomadust:

- see põhineb nende kohalike omavalitsuste vajaduste analüüsimisel ja mõistmisel, kellele võrk on suunatud;
- kavandamisetapis analüüsiti põhjalikult ametiasutuste portaale;
- järjepidevuse huvides ei tehtud olemasolevates portaalides radikaalseid muudatusi;
- iga kohalik omavalitsus võib väga väikese tasu eest ko-

handada oma graafilist või funktsionaalset kasutajaliidest;

- süsteemil on funktsioonid, mis vastavad asutuste tulemuslikkuskriteeriumidele, võimaldavad pakkuda uuenduslikke teenuseid, on koostalitlusvõimelised ja rakendavad partnerlust, neil on kooperatiivne infrastruktuur, mida toetavad sätestatud standardid e-valitsuse kohta.

Samuti pakub Montiweb laialdaselt uuenduslikke funktsioone, näiteks:

- sisu haldamine: operaatorite, ametkondade ja kodanike vahel teabe ja teenuste jagamiseks ja tulemuslikuks haldamiseks (hajustoimetamissüsteem);
- kogukond: operaatorite ja kodanike vahel teabe edastamiseks ning portaalis osalemise soodustamiseks (foorum, teadetetahvlid, uudisleht jne);
- lõimumine ja koostöö: muudes portaalides pakutavate teenuste rakendamiseks.

Leader+ rahastatud tehnilised aspektid

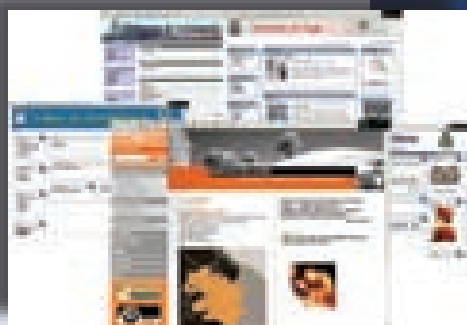
Pärast pakumiskutset 2003. aasta augustis sõlmiti leping kohaliku konsortsiumiga, mis on spetsialiseerunud kaas-aegsete IT-lahenduste ja avalike ametkondadele osutatavate teenuste arendamisele. Konsortsium koosneb mitmest ettevõtjast, kes töötavad arenenud informaatika-, inseneri- ja kogukonnalahendustega ning kelle pakutud disain vastas projekti kõigile vajadustele.

Algprojekti väljatöötamisel tuli teha väga palju tehnilist tööd. Föderatsiooni 41 portaali disaini, tootmise ja tarnimise osas hõlmas see järgmist: graafika kavandamine ja kindlaksmääramine (küljendus ja struktuur), olemasoleva sisu taastamine ja kohandamine, sisuhaldussüsteemi funktsioonide kavandamine ja kindlaksmääramine. Ülejäänud töö puudutas järgmist: lingid föderatsiooni eri portaalide ja väliste teenuste vahel, asjakohane koolitus teatavate tehniliste aspektide alal, ning lõpuks ka kogu süsteemi installeerimine.

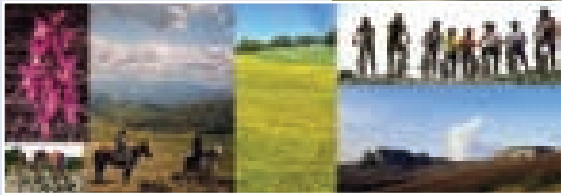

Montiwebi kodu...

...ja koduleheküljed.

Piirkonnas on palju ruumi
turismi arendamiseks.

Esiialgu installeeriti toodetud komponendid osalevate asutuste kontorites. See hõlmas iga portaali individuaalse sisu arendamist ja avaldamist ning teabedastusstruktuuri lõplikku valmimist. Seejärel teostati põhjalik ülevaatus, et testida kogu süsteemi tööd.

Rööbiti portaalide ja koostöövõrgu rakendamisega kujundati, kavandati ja korraldati laiaulatuslikult koolitust, et arendada välja vajalikud oskused. Pärast koolitust tulevad võrgu hoolduse ja rakendamise eest vastutajad toime oma jõududega.

Montiwebi kaudu on hetkel võrguühendus järgmistel portaalidel:

- portaal www.Montefeltrotour.it sündmuste kohta teabe ja andmete vahetamiseks;
- Pesaro ja Urbino provintsi portaali turismisektsioon www.turismo.pesarourbino.it/, mis võimaldab vahetada teavet võrustamise ja sündmuste kohta provintsi süsteemi Tu-con kaudu;
- Marche piirkonna portaal www.Turismo.Marche.it, millele see on ühendatud veebiteenuste kaudu ja mille vahendusel jagatakse teavet turistidele;
- Borsino delle Tipicità (Terre del Montefeltro selts) <http://borsino.montefeltrotour.it/PortaalDefault.aspx?Area=Home>, mille kaudu vahetatakse teavet tüüpiliste kohalike toodete kohta;
- seitsme kohaliku omavalitsuse ja ühe mägi piirkonna portaalid.

Nagu mainitud, on projekti eesmärk tagada täpsem koostöö piirkonna avalike asutuste vahel. Samuti on eesmärk parandada kohalikele elanikele osutatavate avalike teenuste kvaliteeti. Mõlemad peaksid täitma üldeesmärki parandada elukvaliteeti sisemaa piirkonnas, mis peaks olema ka välismaalt lihtsamini ligipääsetav tänu uue tehnoloogia kasutamisest tekkinud võimalustele.

Omavalitsuste koostöövõrk

Liikmesriik: Itaalia

Piirkond, ala: Marche

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

Montefeltro Leader

Rahvaarv: 98 000

Pindala: 1801 km²

Projekti kogumaksumus: 169 520 eurot

EL: 50 856 eurot

Muud riiklikud vahendid: 50 856 eurot

Erakapital: 67 808 eurot

Projekti kehtivusaeg: 2003–2008

Kontaktisik: Riccardo Arduini

Address: via Garibaldi, 1, 61049 Urbania (PU)

Telefon: (+39) 0722 317 599

Faks: (+39) 0722 317 739

E-post: riccardo@montefeltroleader.191.it

Veebileht: www.montefeltro-leader.it

Fotod Itaalia riikliku koostöövõrgu üksuselt

KOOSTÖÖ MAAELU ARENDAMISEKS

„Trisurf“ – lainelauasõidu oskuste arendamine mõlemal merekaldal

Integreeritud lähenemine lainelauaspordile loob selles rahvusvahelises projektis ühenduslüli kolme Leader+ piirkonna sotsiaalsete, keskkonnaalaste ja majanduslike eesmärkide vahel

Sissejuhatus

Pärast 2004. aasta suvel toimunud arutelusid kolme piirkonna (Põhja-Devon Ühendkuningriigis, Lääne-Cornouaille Bretagne'is Prantsusmaal ning Donegal Iirimaal), Leader+ esindajate ja lainelauasõitjate vahel lepiti kokku, et noorte lainelauasõitjate jaoks tuleks treenimiseks luua vahetusprogramm. Selle projekti eesmärk oli anda noortele lainelauasõitjatele võimalus saada põhjalikke teadmisi lainelauasõidu kui ettevõtlusala kohta, parandada nende lainelauasõidu taset ning saada kasu kultuurivahetusest. Samuti pandaks rõhku merekeskkonnaalasele teadlikkusele ning mereohutusega seotud teemadele. Sellega oli projekt „Trisurf“ sündinud.

Partnerid arendavad nõupidamiste käigus projektiideed

Valides lainelauasõidu, olid projekti koordinaatorid valinud spordiala, mis on viimase kümnendi vältel jõudsalt arenenud. Samuti otsustasid nad tegeleda spordiala teatavate külgedega, mis võimaldaksid levitada parimat tava. Projekti nähti ka võimalusena hinnata lainelauasõiduga seotud teemasid kolmes piirkonnas ning teha koostööd, et leida lahendusi mõningatele rannikut mõjutavatele hetkeprobleemidele. Samuti seatakse sisse tugevad tööalased sidemed Euroopa eri piirkondade vahel, kus on potentsiaali tõhustada sotsiaalset ja majanduslikku arengut lainelauasõidu sektoris.

Partnerid määrasid edasiseks arendamiseks kindlaks neli teemat, mis olid nende kohalikes strateegiates kesksel kohal: merekeskkond, ranna- ja mereohutus, noorte lainelaudurite areng, lainelauasõidu kui ettevõtluse ühine turundus (eriti hooajaväliselt).

Teabepäev, mida oli reklaamitud kohalikus pressis ja raadios, meelitas Põhja-Devonisse kokku ligikaudu 50 inimest. Osalejaid julgustati esitama ideid ja nende üle vaidlema ning nii sai selgeks, et paljud üksikisikud, klubid, koolid või ettevõtjad juba töötasid ühiste teemade kallal. Leader+

eesmärk oli neid jõupingutusi täiendada ning üritada töötada koos lainelauahuvilistega, et kohandada projekte tegelike vajadustega. Keskkonnaalased ja ohutusprobleemid, noortele võimaluste pakkumine ning eri piirkondade majanduskasvu allikaks osutada võiva sektori arendamine moodustavad põhialuse neljale projektile, mis on hetkel erinevas arenguetaapis.

Uued rahvusvahelised sidemed kohalike lainelauasõitjate jaoks

Kuigi mõnel kohalikul lainelauasõiduorganisatsioonil juba oli rahvusvahelisi sidemeid, ei olnud need hästi välja arenenud. Idee töötada rahvusvaheliselt (mis põhines Leader+ mudelil) on muutnud lainelauasõiduga seonduva inspireerivaks ja ligitõmbavaks, eriti kasulik on see noorte ligimeelitamisel ja muude strateegiliste teemade puhul.

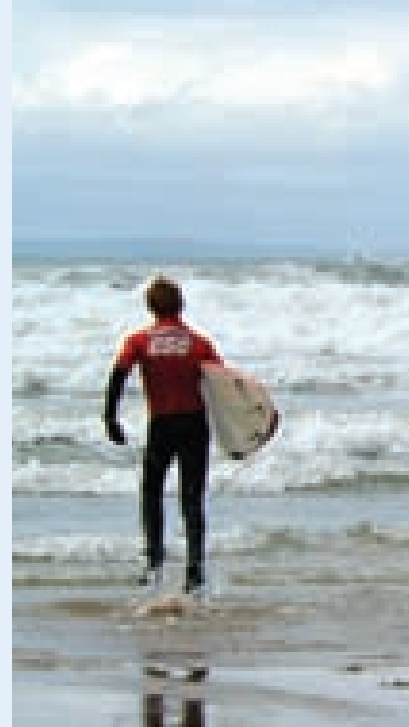
2005. aasta aprillis saadeti kõikidesse Põhja-Devoni koolidesse taotlusvormid ning mais kutsuti võistlusele 36 noort lainelaudurit, et hinnata nende võimeid, motivatsiooni ja sobivust vahetusprogrammi. Võistlusel valiti välja kuus lainelaudurit ning esimene vahetusnädal peeti Iirimaal Donegalis 2005. aasta augusti lõpus. Programmi kuulusid nii treeneriga kui ilma treenerita lainelauasõidud. Küllastati Põhja-Devoni iirikeelseid alasid ning Bundorani lähis- tel Ballyshannoni veespordikeskuses toimusid kursused teadlikkuse tõstmiseks veeturvalisuse alal.

Uudised võistluste kohta jõuavad ajalehtede uudisküljele.

Meeskonna koostamine...

Noortele lainelauduritele korraldati kohalikus vabaõhuspordikeskuses meeskonna koostamise ja probleemide lahendamise päev, et noored saaksid enne Donegali sõitmist omavahel tutvuda. Samuti andis endine kohalik lainelauasõitja tunni oma lainelauasõidukoolis. Teine vahetus leidis aset ühes Põhja-Devoni vabaajakeskuses 2005. aasta sügisel. Rühmale jagati teavet nii lainelauasõidu kui

Otse lainelauale.

ka keskkonnateemade kohta ning tutvustati uuenduslikku öko-lainelauda, mis on 100% taaskasutatav. Järgmine lainelauasõidu arendamise nädal on kavandatud 2006. aasta kevadeks ning leiab aset Bretagne'is.

...ja projekti edasikestmine

Rahvusvahelise projekti raames sõlmitud sidemete abil loodetakse sisse seada vahetused koolide lainelauaklubide vahel, et jätkata vahetusnädalaid. Pärast ulatuslikke nõupidamisi Põhja-Devoni lainelauahuvilistega sai selgeks, et koolide lainelauaklubide tegevust piirab organiseerimiskuse puudumine. Leader+ on ühendanud jõud koolispordi koordineerimise programmiga ning leidnud kaasrahastaja Awards 4 All näol, mis võimaldab kogu piirkonna koolide lainelauaklubide organisaatoritel korraldada vajalikke koolitusi vetelpääste ja lainelauasõidu treeneritele ning ühisõidukitena kasutatavate minibusside juhiloa saamiseks.

Klubidel on tänu sellele seega võimalus olla aktiivsem ning regulaarselt randapääseda. Samuti on reaalsed koolide ühistreeningud ja võistlused. Projekti osana korraldas Loo-de-Devoni Leader+ koostöös keskkooliõpetajate ja koolide lainelauaklubidega 2005. aasta juulis Woolacombe'i lahes Põhja-Devoni koolidevahelised meistrivõistlused. Kohal oli kümme võistkonda kuest koolist ning üksikvõistlejatele ja klubidele annetasid kohalikud ettevõtjad palju auhindu.

Kolm seotud projekti

Kirjutamise ajal olid kolm seotud projekti lõppjärgus, et kvalifitseeruda Leader+ rahastamisele.

1. Ranna- ja mereturvalisus:

- treeninguvõimaluste vahetamine õpilasi Prantsusmaa riiklikuks rannavalve kvalifikatsiooniks ette valmistava Bretagne'i organisatsiooni ning Põhja-Devoni lainelaudurite vetelpäästeklubi vahel. Saunton Sandsi lainelauasõitjate vetelpäästeklubi on juba edukalt vastu võtnud organisatsiooni Association de Préparation aux Examens des activités Aquatiques (APEA) 2005. aasta mai alguses;

- treeningumeetodite hindamine;
- lainelaudurite vetelpäästeklubi kultuuri levitamine;
- lainelaudurite vetelpäästekvalifikatsiooni rahvusvahelise standardi kehtestamise võimaluste uurimine.

2. Turundus

Peagi sai selgeks, et kõikide piirkondade lainelauasõidus kehtivad ühesugused sesoonsed seaduspärasused. Oli ette teada, et suvepuhkused olid aasta kõige tihedam aeg ning talvekuudel kiratsesid kõik lainelauasõiduga seotud ettevõtjad.

Olukorra leevendamiseks otsustasid kolm piirkonda koostada väikseformaadilise reisijuh, mida toetab ka veebileht, ning seda levitada:

- reisijuht innustab lainelaudureid külastama lainelauasõidu piirkonda väljaspool hooaega, kui on paremad lained, vähem inimesi jne, et meelitada ligi nii kirglikke kui tavalisi lainelaudureid;
- reisijuht jagab kontaktandmeid igas piirkonnas, et levitada teavet lainelauasõiduks sobilike randade ja aegade kohta, ka selliste võimalike ohtude ja keskkonnanegurite kohta nagu kaljud või vee kvaliteet;
- reisijuht annab nõu eri oskustega lainelauduritele sobilike tegutsemispaikade kohta;
- reisijuht võib jagada teavet ka majutuse, muude tegevuste ja vaatamisväärsuste kohta.

3. Merekeskkond

- Mererisu vaatlus ja registreerimine valitud Põhja-Devoni ja Bretagne'i rannikuribadel, kasutades Euroopa standardile vastavat vaatlusmeetodit ning arendades risu vähendamise kavasad;
- parim mererisust vabanemise viis ja tundliku ranna puhastamise tehnika;
- uued teabeedastusviisid randade keskkonna ja turvalisuse kohta.

Partnerid: North Devon Coast and Countryside Service (NDCCS) ja Le Syndicat Intercommunal de la Baie d'Audierne (SIVU) Bretagne'is.

Partnerlus toimib tegelikkuses – projektijuht Chris Farrise isiklik arvamus

„Olulisim on olnud säilitada tihedaid kontakte mitte ainult Leader+ kontoritega igas riigis, vaid ka kaasatud üksikisikute ja organisatsioonidega. Mul on vedanud, et siin Põhja-Devonis on nende projektide arendamine olnud täisajaga töökoht. Inimestel, kellega me koos töötame, on juba täisajaga töökoht ning projekt on neile lisaülesandeks. Seetõttu peab neile seda aeg-ajalt jälle meenutama, et projekt püsiks nende mõtetes ikkagi esiplaanil. Ma üritan igal võimalikul moel aidata nende töökoormust vähendada.

Kõigi kolme piirkonna projektid on samasuguses arengujärgus, kuigi Bretagne on projekti kaasrahastamisega pisut maha jäänud ning ühineb vahetusprogrammiga 2006. aasta kevadel. Heakskiidu saamine näib Prantsusmaal kauem aega võtvat kui Inglismaal või Iirimaa. Iirimaa on olnud väga paindlik, ning kui asi oli juba käima lükatud, arenesid sündmused väga kiiresti.

Kolme riigi hoidmine ühesuguses töötempo on nõudnud omajagu hoolikat koordineerimist, me leidsime iga riigi töötavades mõningaid erinevusi ja see on kõigi asjaosaliste jaoks olnud õpetlik kogemus. Asja võti on paindlikkus!

Algatusvõime säilitamine on edu pant ning meil on vedanud, et töötame koos inimestega, kellele projekti õnnestumine on südameasi.”

“Trisurf” võistluse võitjate autasustamine.

Koostöö noorte lainelauasõidu alal

Liikmesriik: Ühendkuningriik

Piirkond: Loode-Inglismaa

Juhtiva kohaliku tegevusrühma nimetus:

North- West Devon Leader+

Rahvaarv: 125 000

Pindala: 2062 km²

Projekti kogumaksumus: 301 845 eurot

EL: 175 528 eurot

Muud riiklikud vahendid: 126 317 eurot

Projekti maksumus Ühendkuningriigi jaoks

Kogumaksumus: 126 550 eurot

EL: 63 275 eurot

Muud riiklikud vahendid: 63 275 eurot

Liikmesriik: Prantsusmaa

Piirkond: Bretagne

Projekti maksumus Prantsusmaa jaoks

Kogumaksumus: 126 085 eurot

EL: 63 043 eurot

Muud riiklikud vahendid: 63 042 eurot

Liikmesriik: Iirimaa

Piirkond: Donegal

Projekti maksumus Iirimaa jaoks

Kogumaksumus: 49 210 eurot

EL: 49 210 eurot (*)

(*) 100% rahastamine õppemeetmena

Projekti kehtivusaeg:

01.07.2005–30.06.2007

Kontaktisik: Chris Farris,
veespordi projekti juht

Address: Caddsdow Business Support
Centre, 5 Caddsdow Industrial Park,
Clovelly Road,
Bideford EX39 3DX, Devon

Telefon:

(+44) 1237 424 648

Faks:

(+44) 1237 422 618

E-post: chris@
leaderplus.co.uk

Veebileht:

www.leaderplus.
co.uk/surfing.html

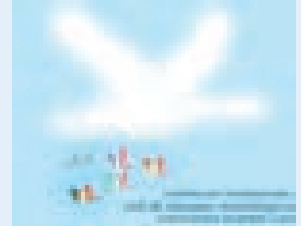
Fotod Ühendkuningriigi
riikliku koostöövõrgu
üksuselt

HISPAANIA JA PRANTSUSMAA

Leader II jätkuna on koostööprojekti raames arendatud välja selged ühistegevused, mis on mõeldud piirkondlike eesmärkide poole püüdlemiseks riikliku ja üleeuroopalise koostöövõrgu kaudu

Grus – linnuvaatlusturismi koostöövõrk

Binoklid kindlalt horisondile suunatud.

Sissejuhatus

Rahvusvaheline koostööprojekt sai alguse Leader II Aragónis paiknevas kohalikus tegevusrühmas Adri Jiloca Gallocanta, mis võttis enda peale rühma koordinaatori rolli. Esialgsed ülesanded olid järgmised: määrata kindlaks projekti jaoks piirkonnas kättesaadavad vahendid, võtta arvesse, kuidas projekti arendada koos muude partneritega Hispaanias ja mujal Euroopas, ning algatada koostööprotsess.

Arvestades piirkonna loodusvaradega, mille hulka kuulub Gallocanta järv, peeti kurgede (piirkonnale omane lind) rännuteed sobivaks objektiks sotsiaal-majandusliku arengu projekti jaoks. Et saada nende lindude, nende asualade ja kohalike inimeste ning lindude vastastikuste mõjude kohta rohkem teada, loodi kontakt kohalike loodusuurijate ja ornitoloogidega, SEOga (Hispaania Ornitoloogiaselts) ning ka turistidega, kes sel ajal Gallocanta järve külastasid. Saadud teabe alusel asus kohalik tegevusrühm kontakti otsima muude maaelu koostöövõrkude ja kohalike tegevusrühmadega, kelle piirkond jäi kurgede rännuteele.

Koostöö varases järgus põhjustasid kõige rohkem probleeme rühmade paiknemine eri riikides, eri keeled ja eri tööviisid koostöö kasulikkuse selgitamisel ning rahvusvahelise koostöö kohta kehtivate eeskirjade erinev siseriiklik rakendamine.

Leader II projekti, millest lõpuks kasvas välja „Grus – kurgede kultuurirada“, olid kaasatud Hispaania, Saksamaa,

Rootsi ja Prantsusmaa, projekti käigus loodi veebileht ja korraldati mitmeid kohalikke kultuuriüritusi. Ehk kõige tähtsam tagajärg oli parem arusaamine kurgedest ja nende sobilikkusest tulevikuprojektide arendamise jaoks.

Projekt ja Leader+ projekt

Leader+ raames on projekt muutunud ambitsioonikamaks, üritades rajada linnuvaatlusturismi koostöövõrku Prantsusmaal ja Hispaanias. Rahvusvahelise koostööprojektina ja prioriteetse teema „Loodusvarade tõhusaim kasutamine“ raames keskendub koostöövõrk järgmisele: lindude erikaitsetsoonid, kogu ühenduses huvipakkuvad vaatamisväärsused ja looduspargid. Kokku osaleb 13 Leaderi ja Proderi kohalikku tegevusrühma Hispaaniast ning kaks Leader+ tegevusrühma Prantsusmaalt, mis võimaldab ka vahetada oskusteavet ühistest probleemidest jagu saamiseks.

Otsus algatada linnuvaatlusturismi projekt põhines osalevate kohalike tegevusrühmade territooriumidel läbi viidud analüüsil. Sellest lähtuvalt kavandas koostöövõrk kolm põhilist tegevust, mis käsitlesid keskkonda, turismi ja uut tehnoloogiat. Koostöövõrgu aluspõhimõtteks on loodusvarade säilitamine ja tõhusaim kasutamine, et jõuda teatava publikuni, kelle hulka kuuluvad näiteks perekonnad, looduseuurijad, ornitoloogid ja noored. Projekti eesmärk ei ole arendada massiturismi, vaid pigem leida tasakaal turismi ja keskkonna vahel.

Valmis alustama Grisi rada.

Keskkonnaalased ühistegevused

Käesolev tegevus tutvustab kohalikele elanikele piirkonna märgalasid ning loob koostöövõrke, mille tähelepanu keskmes on loodus ja suurem keskkonnaalane teadlikkus. Selle saavutamiseks soovitati järgmisi tegevusi.

- **Infokampaania.** Kampaania parandab kohalikust keskkonnast arusaamist, see hõlmab mitmesuguseid multimeediatooteid (videod, pisitrükised jne) ja teabepäevade korraldamist. Kogu teave on esitatud hispaania ja prantsuse keeles ning rõhutab piirkonna endogeenseid allikaid, kirjeldab erinevaid elupaiku ning illustreerib, kuidas muuta halbu tavasid loodusparkides headeks tavadeks, samuti hinnatakse jätkuvate halbade tavade mõju keskkonnale.
- **Looduse klassitoad.** Klassitubadesse kaasatakse õpilased ühest või mitmest piirkonnas paiknevast koolist. Nad töötavad ühiste meetodite alusel ning uurivad taimede või loomadega seotud teemasid ning omandatud teadmisi jagatakse lõpuks teiste õpilastega Migraneti (vt allpool) kaudu. Kursuse sisu hõlmab järgmist.
  - Õppeülesanne. Ülesande käigus uuritakse kahte juhtumit, millest kumbki kestab 10 kuud. Esimene neist on seotud lindudega ning toimub esimese aasta jooksul. Teisel aastal uurivad õpilased süvitsi piirkonna taimestikku.
  - Õppemapp. Iga õpilane saab mapi kõigi linnuvaatluseks vajalike materjalidega, sealhulgas illustreeritud andmelehtedega.
- **Koolitus ja vabatahtlik töö.** Kursused, mis on mõeldud rohelisele turismile keskendunud kohalike ettevõtjate koolitamiseks, on kohustuslikud neile, kes võtavad osa koostöövõrkude tööst. Kursuste eesmärk on aidata kindlaks määrata erinevaid turistitüüpe, välja töötada ja rakendada külastajate jaoks huvitavaid marsruute ning kasutada kättesaadavaid loodusvarasid tõhusaimal viisil, pöörates erilist tähelepanu linnuvaatlusele.

Samuti on projekti edasise arengu seisukohast ülioluline omada teadmisi keskkonnateemadest. See tähendab, et on vaja inimesi, kes on keskkonnateadlikud ja

-tundlikud, kes aitavad säilitada looduslike elupaiku, teades samal ajal, kuidas olemasolevaid loodusvarasid õigesti arendada.

Turismialased ühistegevused

Projektiga määratakse kindlaks märgalade säästva turismi arengu strateegia, toetudes piirkonna ornitoloogilistele varadele. Samuti kavatakse töötada välja turismipakett ja koolitada sellega seotud inimesi ning anda suunised parimate tavade kohta.

- **Turismipaketi viimistlemine.** See hõlmab toote enese kindlaksmääramist, võimalike eri hindade fikseerimist ning teabevahetus- ja levitamiskava koostamist. See omakorda eeldab rühmakoordinaatori ametis-määramist ning kohalike, piirkondlike ja riiklike linnuvaatlusmarsruutide rajamist. Seejärel kohandatakse materjal veebipõhiste tööriistade jaoks ning ühendatakse väljavalitud matkakorraldajate, reisibüroode jne veebilehtedega.
- **Asjakohased turismihaldussüsteemid.** See hõlmab turismiettevõtete andmebaasi, teadmisi teostatavuse, tulevikuarengute ja turismikorraldusstrateegiade kohta ning heale tavale vastavat turistikäsiraamatut.

Ühised uued tehnoloogiad

Uut tehnoloogiat kasutatakse looduslike paikade haldamisel ja reklaamimisel. Kõik projekti partnerid varustatakse selliste IT-vahenditega nagu veebikaamerad ja WIFI (raadiokohtvõrk). Lisaks pakub teadusala arvutivõrk Migranet (Prantsusmaa algatus eelmise Grisi-projekti põhjal) asjatundlikku järelkaja tudengite tööst.

- **Migranet.** Migraneti koostöövõrgu eesmärk on teatud arvu lindude äratundmine ja jälgimine, kusjuures neid valivad välja koostöövõrgu liikmed. Seda koostöövõrgu arendatakse koostöös looduse klassitubades osalevate koolidega kohalike tegevusrühmade järelevalve all. Koostöövõrgu tegevust ja tulemusi jälgitakse Interneti-põhise tarkvara kaudu, mille on välja arendanud ökoloogiaselts, ning samuti õpetliku käsiraamatu abil. Käsi-

raamatut kasutatakse ka suuniseena loodusel ja keskkonnal põhineva ühistegevuse jaoks, eriti lindude rändega seotud tegevuse jaoks.

Leader+ panus ja oodatavaid tulemusi

Leader+ peamine panus on kohalikule tegevusrühmale esitatud ekspertarvamus, mis võimaldab sel kaasa aidata oma maapiirkonna tõelisele sotsiaal-majanduslikule arengule. Tõenäoliselt on projekti tulemus eelkõige see, et:

- luuakse ligikaudu 15 asutust, kus õpib kahe aasta jooksul üle 300 õpilase ning kus võetakse kasutusse uus tehnoloogia ja Migranet;
- tekivad paremad suhted enam kui 30 seltsi ja vabatahtliku vahel;
- kuni 2008. aastani kasvab külastajate arv igal aastal vähemalt 25% võrra;
- strateegia ja juhtimise uute arengusuundade kohaselt koolitatakse 150 turismiettevõtjat;
- koolitatakse rohkem kui 250 giidi;
- valmib enam kui 5000 head tava puudutatavat DVDd, mida levitatakse 15 piirkonnas.

Lisaks ülalmainitud ühiste tegevustele kavatakse Prantsusmaa Pays de Combraille' kohalik tegevusrühm arendada ja teha muudatusi L'Étang des Landes'i alal, et parandada külastustingimusi. Teine Prantsusmaa kohalik tegevusrühm Parc de la Brenne levitab eri loodusklubides õppemappe.

Projekti sihtmaad ja kohalikest tegevusrühmadest partnerid

Hispaania: Adri Tierras Del Jiloca Gallocanta (Aragón), Adesho (Aragón), Adefo 5 Villas (Aragón), Aljarafe Doñana (Andaluusia), Dulcinea (Castilla–La Mancha), Montaña Palentina (Castilla-León), Ason Aguera (Kantaabria), Liébana (Kantaabria), Campiña Sur (Extremadura), La Serena (Extremadura), Tagus (Extremadura), Consorcio Eder (Navarra), Adesnar (Aragón-Navarra).

Prantsusmaa: PNR La Brenne, Pays de Combraille en Marche.

Grus – linnuvaatlusturismi koostöövõrk

Liikmesriik: Hispaania

Piirkonnad: Aragón, Andaluusia, Kantaabria, Castilla–La Mancha, Extremadura ja Castilla-Leon

Tegevust koordineeriva kohaliku tegevusrühma nimetus:

Adri Jiloca Gallocanta

Adri JG rahvaarv: 20 899

Adri JG pindala: 3039 km²

Liikmesriik: Prantsusmaa

Piirkond: Limousin

Tegevust koordineeriva kohaliku tegevusrühma nimetus:

Pays Combraille en Marche

Grusi piirkonna rahvaarv: 531 326

Grusi piirkonna pindala: 27 266 km²

Projekti kogumaksumus: 735 636 eurot

EL: 407 994 eurot

Muud riiklikud vahendid: 302 976 eurot

Erakapital: 24 666 eurot

Projekti kehtivusaeg: 12.2004–09.2007

Kontaktisikud:

Jose Ángel García

Address: Calle Mayor N° 116, 50360 Daroca, Zaragoza

Telefon: (+34) 976 801 2 86

Faks: (+34) 976 801 286

E-post: grus@adri.es

Veebilehed: www.adri.es

www.grus.es

Stéphane Coquerelle

Address: Maison de Pays, 23700 Mainsat

Telefon: (+33) 555 831 117

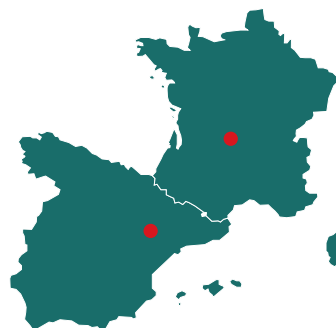
Faks: (+33) 555 831 428

E-post: stephane.coquerelle@

payscombrailleenmarche.org

Veebileht: www.payscombrailleenmarche.org

Fotod Hispaania riikliku koostöövõrgu üksuselt

NAISED JA NOORED LEADER+ PROGRAMMIS

Käesolevas alajaotuses käsitletakse naisi ja noori, kes on seotud kas Leader+ programmiga või Leader+ tüüpi tegevustega. Seda sihtrühma peetakse maaelu arengu võtmeks ning järelilikult on need Leaderi-algatuse strateegiate prioriteet.

POOLA

Witold Magrys

Contact Point: Millised olid teie esimesed kokkupuudet maaelu arendamisega?

Witold Magrys: Minu perekond on pärit Kagu-Poola maapiirkonnast, praeguse Slovakkia ja Ukraina piiri lähedalt. Kuigi ma sündisin linnas, veetsin ma palju aega maal, kui mu vanemad hakkasid sinna maja ehitama. Maapiirkonnad, kogu Ida-Poola oli alati vaesem kui riigi ülejäänud osa. 1990. aastatel, pärast kommunismi kokkuvarisemist, ei olnud inimestel enam võimalik elatist teenida talupidamise ega maapiirkondade muude traditsiooniliste tegevustega. Olin tollal rahul, et elasin linnas, ning tundsin, et minu olukord on parem kui enamikul maaelanikkonnast.

Oma õpingute ajal Katowice Majandusakadeemias hakkasin ma huvi tundma maapiirkondade sotsiaal-majandusliku arenguga seotud probleemide vastu. 2000. aastal olin ma praktikant Sileesia omavalitsuste liidus, millest sai alguse minu maaeluga seotud tegevus.

CP: Mis pakub teile teie praeguses töös kõige enam rahuldust ja miks?

WM: Kindlasti on neid aspekte mitu, kuid kõige tähtsam on töötamine inimestega ja väikesed projektid. Sel moel tean ma tänu kiirele tagasisidele, mis on hästi ja mida peaks parandama või muutma. Alates 2002. aastast oleme me Sileesia vojevoodkonnas tegelnud Sileesia maakohade uuendamise programmiga. Üldiselt on programmi sisu aidata inimestel ellu viia nende unistusi ja kavasisid, mis on seotud neid ümbritseva keskkonna arenguga. Me üritame õpetada neid projekte kirjutama, mis on alguses väga keeruline. Kui see meil lõpuks õnnestub, tunneme suurt rahuldust sellest, et oleme midagi ära teinud. Seoses Leaderi programmiga on meil rühm inimesi, kes soovivad osaleda kohalike tegevusrühmade moodustamises ja arendamises.

CP: Millised on teie arvates peamised raskused Leaderi-tüüpi meetme rakendamisel Poolas?

WM: On palju probleeme. Üks tõsisematest on külaelanike vastumeelsus koostöö suhtes kohalike ametivõimudega, mis on tingitud eelnevatest negatiivsetest kogemustest samalaadsetes küsimustes. Ka ei ole alt-üles-lähenedamine siiani Poolas kuigi populaarne, sest inimestel on tihti raske uskuda, et neid tõepoolest kutsutakse osalema piirkonna arengut puudutavate otsuste tegemises. Lisaks ei pruugi kohalikud eraettevõtjad tahta ennast siduda programmidega nagu Leader, sest nad tahavad kohe kasumit, ja Leader, eriti Poolas, võib kasu tuua alles pikema aja järel. Peale selle ei ole kohalikud ettevõtjad siiani veel Leaderi ideest hästi aru saanud. Peamine raskus puudutab noorte väljarendamist linnapiirkondadesse ning minu arvamuse kohaselt on tasakaalukas areng võimatu ilma naiste ja noorte osalusega. Õnneks on Poola maakohades palju aktiivseid naisi. Peale selle on Leader+ katseprogrammi juhtivad ins-

Witold Magrys

Maaelu arengu spetsialist
Sileesia omavalitsuste liit

E-post: wmagrys@silesia.org.pl

titutsioonid andnud meile väga vähe aega, et luua kohalik arengustrateegia ja moodustada õigusnormidele vastavad kohalikud tegevusrühmad.

CP: Milliseid lisandväärtusi näete seoses Leader+ programmiga?

WM: Leader+ annab võimaluse koostada väga huvitavaid ja uuenduslikke projekte, mida saab ellu viia tänu väga erineva taustaga ja väga erinevast keskkonnast pärit inimeste tõelisele partnerlusele. Parim on see, et ideesid ja kontseptsioone ei ole vaja piirata ning Leader+ rahastatud projektide (EL-15) ulatus on tõepoolest lai. Minu arvates ei oleks kõrgemal valitsustasemel võimalik neid projekte nii hästi teostada.

CP: Kas teil on sidemeid teiste liikmesriikide kohalike tegevusrühmadega või kavatsete neid luua? Mis on selliste sidemete peamine otstarve?

WM: Muidugi. Juba mõne aasta jooksul oleme vaadanud, kuidas teised piirkonnad, nagu Wales, Iirimaa ja Soome, on Leader+ algatusi ellu viinud. Sileesia omavalitsuste liit on juba korraldanud seminare ja konverentse, kuhu me oleme kutsunud kohalike tegevusrühmade esindajaid teistest liikmesriikidest, et populariseerida Leaderi-ideed meie piirkonnas. Lisaks külastame teisi liikmesriike, et saada uusi kogemusi ja luua uusi sidemeid. Peab meeles pidama, et Poola on ikka veel kõigest katsejärgus ja Poola kohalike tegevusrühmade moodustamise protsess algas alles 2005. aasta septembris ning praegu me peame keskenduma kohalike tegevusrühmade moodustamisele ja strateegiate kavandamisele. Tõenäoliselt võimaldab põllumajandusministereium meil järgmisel aastal rahastada riiklikke ja rahvusvahelisi koostööprojekte. Varem loodud avaliku ja era-sektori partnerluse raames on juba suudetud luua sidemed mõne Euroopa kohaliku tegevusrühmaga.

CP: Millisena näete oma tööd tulevikus pärast Leader+ programmi lõppemist?

WM: Hetkel on veel palju teha, enne kui Leader+ lõpeb,

kuid tulevikus sooviksin ma tegelda millegi sarnasega, võib-olla koordineerida mitme oma piirkonna kohaliku tegevusrühma tegevust. Mind rõõmustab, et Leader+ on ELi

maapoliitika valitsev suund. Poolas on Leader+ tööpoolest hädavajalik.

TAANI

Bente Hammer

Contact Point: Millised olid teie esimesed kokkupuuted maaelu arendamisega?

Bente Hammer: Kui 1999. aastal moodustati Leader+ kohalik tegevusrühm, paluti mind Bornholmi käsitöölise esindajana selle töös osaleda. Bornholmis on ligikaudu 100 inimest, kes tegelevad käsitööga, ning selles Taani piirkonnas on käsitöölise osakaal suurim.

Bornholmi käsitööndust peetakse saare turismimag-netiks. Saare käsitöölised moodustasid 2003. aastal Bornholmi kunsti- ja käsitööselti (ACAB), mis sai Bornholmi käsitöölise suhtluskanaliks ning mis aitab nende tegevust paremini korraldada.

CP: Mis pakub teile teie praeguses töös kõige enam rahuldust ja miks?

BH: ACAB on käsitöölisi aidanud mitmel moel. Hasles on renoveeritud üks vana maja ning muudetud see käsitöömajaks, kus on püsinäitus ACAB liikmete töödest ja ka muid käsitöönäitusi. Tänu uuele organisatsioonile oleme rahanud Interneti-portaali (www.craftsbornholm.dk), veebi-poodi, õppekursusi ja ühisväljaandeid. See omakorda on aidanud muuta käsitöö kui tegevusharu nähtavamaks ning toetanud professionaalset käsitöösektorit, keskendudes kvaliteedile ja uuendustele.

CP: Milliseid lisaväärtusi näete seoses Leader+ programmiga?

BH: Bornholmi mõjutab paljude inimeste lahkumine saarelt, sest riiklike standardite järgi on siin sissetulekute tase madalam. Seepärast on oluline, et on olemas piirkondlikud programmid, nagu Leader+, mis toetavad algatusi ning loovad või säilitavad töökohti. Bornholmi Leader+ programm keskendub käsitööle, kohalikele toitutele ning võrgustike arendamisele ajavahemikul 2000–2006.

Kohaliku tegevusrühma töös osalemine aitab süvitsi mõista väljakutseid, millega seisavad silmitsi Bornholmi-taolised piirkonnad. Eriti kehtib see kohalike nišside arendamise kohta toidusektoris, millel on sarnasusi käsitööndusega seotud inimeste olukorraga ning millest võib samuti ammutada ideid ja inspiratsiooni.

Keskendumine võrgustike arendamisele, mis on kolmandana Leader+ programmi keskmes, on olnud innustav, sest Bornholmi ettevõtted on enamasti väikesed ning võivad lõigata võrgustikes osalemisest kasu. Eriti on see nii näiteks seoses halduse, turunduse või ruumide rentimisega.

Bente Hammer

ACAB president

E-post: Bente@bentehammer.dk

www.bentehammer.dk

www.craftsbornholm.dk

CP: Millisena te näete oma tööd tulevikus pärast Leader+ programmi lõppemist?

BH: Viimastel aastatel on kasutatud pikaajalisi lahendusi ja need on aidanud muuta käsitöölise välisest toest vähem sõltuvaks. Struktuuri puudutavaid väljakutseid on mõju-tanud globaliseerumine ja kontsentreerimine ning Bornholmi-sugusel saarel see protsess jätkub. Et täita jätkuvat vajadust muutuda ja areneda, mis isoleeritud saartel ja äärealadel ei ole kerge, on vaja selliste maaelu arendamise programmide nagu Leader+ abi.

ROOTSI

Projekt „Tänk-nik“

Käesolev uuenduslik projekt annab algkooliõpilastele võimaluse saada teadmisi tehnikast ja sellega eksperimenteerida

Artikkel põhineb intervjuul projektijuht Pierre Jamot'ga

Sissejuhatus

Projekti esimene osa viidi ellu 2002. aasta lõpust 2004. aasta kevadeni, teine osa algas 2004. aasta teises kvartalis ja lõpeb 2006. aastal.

2002. aasta lõpul, pärast seda kui kohalik tegevusrühm oli heaks kiitnud projekti kava, sõlmiti kontaktid koolide ja ettevõtjatega ning valmistati ette esialgsed ajakavad. Kõigepealt investeeriti palju aega veebilehe www.tanknik.com arendamisse ning õpilastele ja õpetajatele olemasolevate tegevuste esitlemisele tellimisformulari kujul.

Projekt algas 2003. aastal Leader+ kohaliku tegevusrühma Kärnan i Västra Götaland toetusel eesmärgiga ärgitada kooliõpilasi huvi tundma tehniliste uuenduste vastu. Projekt põhineb järgmiste osapoolte koostööl: Vårgårda omavalitsus (kohalik innovatsioonikeskus), Boråsi ülikooli pedagoogikaosakond, kohalik tegevusrühm ise. Lisaks on projekti raames loodud sidemed kohalike ettevõtjate ja piirkonna noorte vahel viisil, mis tavaliselt ei juhtuks enne, kui õpilased asuvad õppima järgmisel haridusastmel või alustavad töökohaotsinguid.

Projekti esimese aasta jooksul osales projekti tegevustes ligikaudu kolm ja pool tuhat õpilast ning 2004. aastal jäi see arv nelja ja viie tuhande vahele.

Käed-külge-lähenemisviis

Katse-eksituse-meetodil leiavad lapsed vahel tehniliste probleemidele uusi ja uudseid lahendusi. Koolide ja mitme kohaliku ettevõtja omavahelises koostöös kogevad lapsed nii otsest kui loomungulist töötamisviisi, see täiendab koolide pakutavaid mõnevõrra abstraktseid meetodeid. Tihti on tõeline õppetund see, et mis tahes probleemile leidub enam kui üks „õige“ lahendus. Projekt pakub samasuguseid võimalusi ka tüdrukutele ning selle tulemuseks kujuneb loodetavasti, et kõrgemal keskkoolitasemel valitakse rohkem tehnika ja täppisteadustega seotud õppeaineid.

Mitmesugused tegevused annavad õpilastele võimaluse matemaatikat ja keemiat näha võib-olla huvitavamast küljest ning mõista, miks tehnika võiks olla õpilase hariduse ja/või tööga seonduvate tulevikuvalikute hulgas. Kohalike ettevõtjatega loodud kontaktide ja nende külastamise tulemusel mõistavad õpilased tehnika kasutust töökohtades. Samuti saavad õpetajad vahendeid, millega muuta täppisteaduste tunnid huvitavamaks, ja loomulikult avaneb neil ka võimalus seostada õpetatavat kohalike ettevõtjate tööga. Allpool on kirjeldatud mõnda laiahaardelist tegevust.

Natuke kujutlusvõimet ja see võiks välja näha umbes nii...

...ning täie võimsuse juures töötab see isegi paremini.

- **„Munapurustamine“** on väga populaarne tegevus. Õpilased peavad ehitama väikese sõiduki, mis suudaks muna ilma seda katki tegemata kallakust alla sõidutada. See viib mõtted autode turvalisusele. Osa õpilaste töö käigus tekkinud ideedest on edastatud kohalikele õhkpattjate tootjale. Hiljuti on tulnud järgmistele ideedele: eemaldatavad õhkpadjad tagaistmetel, kerge vaevaga üles- ja allapoole liigutatavad istmed, mis kaotavad vajaduse spetsiaalsete lastetoolide järele, eriline kokkupörkevastane peapael, jalakäijate õhkpadjad, pehmed autod, pehmed tuuleklaasid, televiisor/video igas autos, et aidata hoida lapsi rahulikuna.
- **„Energiajaht“** on tegevus, mille eesmärk on tõsta teadlikkust energia säästmise alal. Kõigepealt räägivad õpilased sellest, kuidas elektrit ja muid energiovorme toodetakse, ning liiguvad siis edasi autode ja nende alternatiivsete kütuste juurde. Ehitatakse väikseid automodeleid, mille energiaallikas on õhk vms, ning mudelid peavad olema võimelised sõitma vähemalt ühe meetri. Siiani on Vårgårda rekord 14,5 meetrit. Sellise tegevuse

lõpuks on õpilased kogunud teadmisi ja saanud kogemusi alternatiivenergia allikatega seonduva praktilise konkurentsi kohta.

- „**Elekter on lahe**” toimub kahe õppetunni jooksul ning võimaldab õpilastel saada põhiteadmisi elektri kohta. Teise õppetunni jooksul ehitavad nad klassitoale alarm-süsteemi, et üritada ennetada teemandivargust. Siiani on kõigil klassidel õnnestunud varas kinni püüda!

Kus projekt toimub?

Pierre Jamot: „Alguses oli mul kõigest pisike kontor ning projektid toimusid kas kooliõuel, klassiruumides või ühes ettevõtetest. Esimese aasta lõpuks õnnestus meil saada lihtsad tööruumid ning praegu, projekti teises järgus, ehitatakse meile meie vajadustele vastav hoone.”

Kuidas teil on õnnestunud kaasata eraettevõtjaid?

„Peamiselt olen ma kasutanud olemasolevaid isiklikke kontakte ning nende kaudu jõudnud teiste ettevõtjateni. Käesoleval etapil on meil umbkaudu 20 ettevõtjat, kelle palgal on üks kuni sada töötajat. Esindatud on järgmised ettevõtted: koeratoidu tootja, plastmasstoodete valmistaja, graafilise disaini ettevõtte, kullassepp ja juveliir, rasterkoopia ettevõtte, ettevõtte, mis töötab tööstuslike vee abil lõikavate masinatega jne. Huvitav on see, et mõnikord annavad need ettevõtjad õpilastele võimaluse külastada oma teadus- ja arendustöö osakondi. Samuti tagavad nad meie tegevuse piisava rahastamise. Kui kohalik õhkpattu tootev ettevõtte tähistas oma 50. aastapäeva, kutsuti mind korraldama „munapurustamist” kõigile osavõtjatele lastele. Üks teine ettevõtja, kes tegeleb vahtpolüstüreeniga, palus meilt projekti „Tänk-nik” kaudu abi uute toodete väljamõtlemlisel, mis tähendab, et nad otsisid koolidest leiutajaid. Minu arvates on see väga positiivne.”

Kuidas sujub koostöö koolidega?

„Kuna olen ka ise õpetaja, on mul palju kontakte kohalike koolide ja kaasõpetajatega. Me tunneme, et oleme tõesti muutumas koolitegevuse loomulikuks laienduseks.”

Kas on tunda omavalitsuste toetust?

„Me alustasime omaenda Vårgårda omavalitsuses, mis on meid tublisti toetanud. Teises järgus aitab omavalitsus koos Leader+ programmiga olulisel määral rahastada investeerimist uute tööruumide ehitamiseks, mis algas 2005. aasta septembris. Samuti on meiega ühendust võtnud kohaliku tegevusrühma piirkonna muud omavalitsused, kes on huvitatud samalaadsete tegevuste algatamisest ja loodavad teha meiega koostööd.”

Kuidas sai teoks reis Irimaale ja mis on selle külaskäigu tulemused?

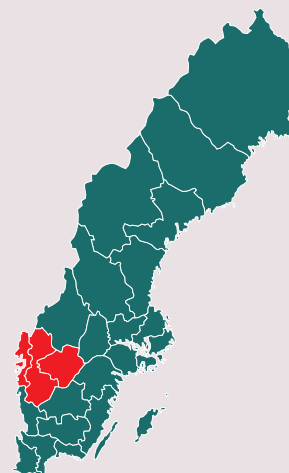
„Meid huvitas rahvusvaheline koostöö ning me tegimegi pakkumise, kasutades Leader+ partneriotsingu võimalust veebilehel www.leaderplus.org. Üsna pea saime Irimaalt Inishoweni Leader+ projektilt e-kirja, milles küsiti, kas me oleksime huvitatud nende küllastamisest. Me käisime seal 2005. aasta juuni alguses ning nende raketiprojekt avaldas

meile muljet. Hetkel me kavandame mõningaid ühistegevusi ning meie uued sõbrad Inishowenist tulevad meile külla ja siis saame palju rohkem teadmisi raketite kohta. Loomulikult lisame kavva ka Irimaale tundmaõppimise ja inglise keele kursused.”

Kas te võite tuua näite või paar kaasatud õpilaste reaktsioonide või kogemuste kohta?

„Eksperimendi jooksul on olnud nii palju kogemusi ja vaimustavaid momente või silmade avanemise hetki, kui keegi äkitselt mõistab mõnda tehnikapõhimõtet. Ma mäletan, kuidas üks tüdruk küsis autode turvalisusega tegeleva ettevõtte tehnikainsenerilt: „Miks te ei lase autoistmeid autosse läbi katuse?” Mees vastas, et ta ei ole selle peale kunagi mõelnud.

Sellepärast ongi nii tore lastega töötada: neil on värskeid ideid!”

Projekt „Tänk-nik” (esimene etapp)

Liikmesriik: Rootsi
Piirkond, ala: Västra Götaland
Kohaliku tegevusrühma nimetus: Kärnan i Västra Götaland
Rahvaarv: 53 100
Pindala: 2124 km²
Projekti kogumaksumus: 579 000 eurot
EL: 184 000 eurot
Muud riiklikud vahendid: 276 000 eurot
Erakapital: 119 000 eurot
Projekti kehtivusaeg: 01.12.2002–30.03.2004

Kontaktisik: Pierre Jamot
Address: Box 114, 447 23 Vårgårda
Telefon: (+46) 322 600 865
Mobiiltelefon: (+46) 709 165 638
E-post: pierre.jamot@skola.vargarda.se
Veebileht: www.tanknik.com

Rootsi riikliku koostöövõrgu üksuse fotod

UUED LIIKMESRIIGID

Leader+ tüüpi meetmete rakendamine Leedu Vabariigis

Leedu taust: Leader ja maaelu arendamine

Ligikaudu kolmandik Leedu 3,4 miljonist elanikust elab maapiirkondades, mis moodustab umbes 97% kogu riigi pindalast. Seega on maapiirkondadel ja nende arengul oluline majanduslik ja sotsiaalne tähtsus.

Pärast Leedu ühinemist Euroopa Liiduga tutvus riik Leader+ tüüpi meetmetega.

Leader+ tüüpi meetmete rakendamist reguleeriv õigusakt, mille eelnõu esitas Leedu Vabariik ja mis võeti vastu Euroopa Komisjonis, on ühtne programmdokument⁽¹⁾. Kõnealuse meetme eesmärk on arendada Leader+ meetodeid, rakendades integreeritud maaelu arengu strateegiaid, mis on koostatud territoriaalsetel alustel.

Leedule on eraldatud 2 714 591 eurot Leader+ tüüpi meetmete rakendamiseks ajavahemikul 2004–2006. Abiga toetatakse kahte tegevust: oskuste omandamist (60%) ja integreeritud katsestrateegiade rakendamist (40%).

Leader+ tüüpi meetmete rakendamine Leedus on soodustanud uute partnerlusel ja koostööl põhinevate ko-

halike maaorganisatsioonide asutamist, mille eesmärk on lahendada probleeme kohalikul tasandil ning osaleda aktiivselt arengustrateegiates.

Katsetegevused enne ühinemist

Riiklike ja kahepoolsete pingutuste tulemusena viidi Leedus läbi hulk tegevusi, mis moodustasid aluse alt-üles-lähendamisele. Peosalised olid põllumajandusministeerium, sotsiaalsete tagatiste ja tööministeerium, siseministeerium ja muud asjassepuutuvad valitsusevälised organisatsioonid. Peamine sotsiaalpartner, Leedu maakogukondade liit, katab kogu maa ja esindab umbkaudu 350 maakogukonda. Organisatsiooni eesmärgid on leida lahendus maakohtadega seonduvatele isolatsiooniprobleemidele, aidata maainimestel kõige paremini kasutada maaelu arendamise partnerlusprogrammide kaudu saadavat abi ning valmistada neid ette kohaliku algatuse projektide rakendamiseks.

Mõned näited:

- projekt partnerluse raames „Ettevalmistus ühenduse algatuse programmideks ja Leedus struktuurifondide toetuse vastuvõtmise suutlikkuse suurendamiseks“ (PHARE-SPP III). See tegeles olemasolevate institutsiooniliste koostöövõrkude arendamisega, sealhulgas nendega, mis tegelevad ühenduse algatuse programmide rakendamisega;
- kahepoolsest projektist „Maapartnerlusprogramm“ saadud kogemus aitas tublisti kaasa oskuste ja teadmiste suurendamisele eri tasanditel. Selle programmi raames moodustati kolm partnerlusrühma (üldjoontes samade tööpõhimõtetega kui kohalikud tegevusrühmad) Švencionyse, Šalcininkai ja Ukmerge rajoonides;
- Läänemere-äärsete liikmesriikide projekt „Kajakas“ (piirkonnad Leedus, Lätis, Poolas, Rootsis, Taanis ja Venemaal), mida rahastatakse Läänemere piirkonna INTER-

⁽¹⁾ Komisjoni 18. juuni 2004. aasta otsus K(2004) 2120 ja Leedu Vabariigi valitsuse 2. augusti 2004. aasta otsus nr 935. Ühtne programmdokument inglise ja leedu keeles on rahandusministeeriumi veebilehel www.finmin.lt.

REG III B programmi raames, aitas samuti kaasa Leaderi-meetodi kavandamisele ja rakendamisele. Selle tulemusena toetati Leaderi-põhimõtetele tuginevat kohalikku tegevusrühma Klaipeda piirkonnas;

- ühenduse programmide ja projektidega tegelemise kogemus saadi ka kahe SAPARDi meetme rakendamise kaudu;
- Leedu ja USA fondide rahastatud ühenduse partnerlusprogramm andis samuti märkimisväärse panuse alt-üles-lähendamise kasutuselevõtul. Selle programmi eesmärk on toetada Leedu nelja piirkonna, Utena, Kupiškise, Kedainiai ja Kelme ettevõtjate, omavalitsuste ja valitsuseväliste organisatsioonide koostööd. Programm toetas kogukonna kohtumisi, strateegilist planeerimist, koostöövõrkude rajamist ning muid koolitusi rühmadele, kes töötavad selliste projektide kallal nagu kogukonna rahastamine, vabatahtliku tegevuse korraldamine, ettevõtjate infrastruktuuri parandamine jne;
- Avatud Leedu Fond on alustanud teabeprogrammiga, mille raames algatati uued projektid: infotehnoloogia maakogukondade jaoks, ühenduse tugevdamine kogukondade ja nende koostöövõrkude vahel ning liikumine digitaalsete kogukondade suunas Leedus. Kõik see on suunatud infotehnoloogia kasutuselevõtu kiirendamisele maakogukondades ning nende kasutuse soodustamisele, et säilitada sidemed nii teiste kogukondade ja organisatsioonidega kui ka valitsusinstitutionidega.

Ühinemisjärgsed tegevused

Ühinemisjärgsed tegevused võib kokku võtta järgmiselt.

Eesmärk 1: ühtse programmidokumendi meede 4.6. Leader+ tüüpi meetme rakendamine.

Kõnealuse meetme õiguslik alus on määruse (EÜ) nr 1257/1999 IX peatüki punkt a ja uue artikli 33 punkt f ning komisjoni 14. aprilli 2000. aasta teatis (2000/K139/05).

Kõnealuse meetme eesmärk on arendada Leader+ meetodeid, rakendades integreeritud maaelu arengu strateegiaid, mis on koostatud territoriaalsel alusel ning vastavad järgmistele eesmärkidele:

- arendada välja institutsiooniline raamistik ja oskusteibaas, mis on vajalik, et kogukondlikule arengule suunatud programmide kaudu stimuleerida maaelus osalejate ja kogukondade potentsiaali;
  - pakkuda tehnilist tuge kohalike piirkonnauuringute ettevalmistamiseks;
  - territoriaalsel alusel kavandada integreeritud arengu strateegiaid;
  - pakkuda tuge taotluste koostamisel ja katsepiirkonna strateegiate rakendamisel;
  - innustada ja tugevdada rahvusvahelist koostööd muude kohalike tegevusrühmadega.
- Tänu sellistele tegevustele paraneb maapiirkondade

elanike heaolu ning ühtlasi avaneb ka võimalus suurendada turismialadel loodusvarade kasutamist.

Otsuse anda rahalist abi kindlale projektile võtab vastu kohalik tegevusrühm ning selle kinnitab ametlikult põllumajandusministeeriumi koosseisu kuuluv riiklik makseasutus.

1. Oskuste omandamine

Toetatakse järgmisi tegevusi:

- tehniline tugi kohalikele piirkonnauuringutele, sealhulgas territoriaalanalüüsile ja integreeritud katsestrateegiate koostamisele, mis võtavad arvesse kohaliku elanikkonna soove;
- elanikkonna teavitamine ja koolitamine, et innustada neid aktiivselt osalema arendamisprotsessis;
- juhtkonna, kogukonna tegevuses osalejate ja kohaliku tegevusrühma liikmete koolitamine nii esinduslike partnerlussuhete loomise kui ka administratiiv- ja finantskõsimuste alal;
- teabe, meetodilise materjali ja hea tava ettevalmistamine ning levitamine.

Teenusepakkujate valiku korraldab riiklik makseasutus vähemalt kaks korda aastas, hinnates eelnevalt vajadusi ja rakendades põllumajandusministeeriumis heaks kiidetud pakkumismenetlust. Eelnev hindamine põhineb teabevahetusel ühiskondlike partnerite ja piirkondlike omavalitsustega. Pärast valikumenetlust sõlmib riiklik makseasutus teenusepakkujatega lepingu ELi riigihankemenetluse suunistes ettenähtud korras. Kui lepingu tingimused on täidetud, teeb riiklik makseasutus teenusepakkujale asjaomase makse.

2. Integreeritud katsestrateegiad

Toetatakse järgmisi tegevusi:

- kohalike tegevusrühmade poolt (vastavalt komisjoni 14. aprilli 2000. aasta teatise punktidega 12 ja 14 ettenähtud põhimõtetele) ettevalmistatud integreeritud territoriaalsete maaelu arengu katsestrateegiate vastuvõtmine ja rakendamine;
- osalemine rahvusvahelises koostöös (vastavalt komisjoni 14. aprilli 2000. aasta teatise punktides 15 ja 18 ettenähtud põhimõtetele). Lihtsaid kogemustevahetusi ei toetata;
- kohaliku tegevusrühma osavõtt rahvusvahelisel alusel kavandatud strateegiate rakendamisest ja võimalus kasutada Leader+ programmi maapiirkondade vaatluskeskuse pakutavaid hea tava näiteid (vt komisjoni 14. aprilli 2000. aasta teatise punkt 23) ning osaleda selle tegevuses.

Kohalike tegevusrühmade valimine

Programmiperioodil 2004–2006 valitakse välja kuni seitse kohalikku tegevusrühma (vt Leedu kohalike tegevusrühmi allpool), kasutades selleks nende strateegiate hindamist,

Kaks leedu last
kraasivad villa Kernave
vabaõhumuuseumis.

EPA PHOTO / PETRAS
MALUKAS

mis olid esitatud põllumajandusministeeriumi koosseisu kuuluva riikliku makseasutuse juba 2005. aasta esimesel poolel väljakuulutatud avatud pakkumiskutsele. Kõik taotlused peavad vastama järgmistele valikukriteeriumidele:

- pakkumistel peab olema seadusekohane ühisstruktuur, mis on esinduslik ja järgmise koosseisuga: otsustus- tasandil majandus- ja sotsiaalpartnerid ja liidud peavad moodustama vähemalt 50 protsenti kohalikust partnerlusest, ettevõtjate esindajad (erasektor) kuni 25 protsenti, kohalike omavalitsuste esindajad kuni 25 protsenti;
- pakkumistel peab olema administratiivne, meetoodiline ja finantsjuhtimisalane suutlikkus, mis on võimeline toime tulema Leader+ tüüpi meetmetega ja millel on tõendatud kogemusi riiklike fondide juhtimisel;
- pakkumised peavad hõlmama maapiirkonda, mille rahvaarv on 10 000–100 000 elanikku, sealhulgas väikelinnad, mille rahvaarv on kuni 6000 elanikku;
- pakkumistel peab olema ühel ametlikul programmi teemal (vt allpool) põhinev integreeritud strateegia;
- projekte tuleb rahastada vastavalt strateegiale ja ettenähtud tegevuste programmile, mida ei tohi samaaegselt rahastada muude struktuurifondide, maaelu arengu programmi, PHARE või mõne muu ühise põllumajanduspoliitika (EAGGF tagatisrahastu) kava kaudu. See ei tähenda siiski, et kohalikud tegevusrühmad ei võiks igale projektile eraldi abi taotleda erinevatest struktuurifondidest.

Kui abikõlblikkus on kinnitust leidnud, toimub valik järgmiste kriteeriumide põhjal:

- kohalike tegevusrühmade administratiivne võimsus ja kogemus riiklike fondide haldamisel, meetoodiline ja fi-

nantsjuhtimisalane suutlikkus Leader+ tüüpi toimingute haldamiseks;

- strateegia või äriplaani kvaliteet, sealhulgas selle sidusus ja ühildatavus riiklike ja piirkondlike strateegiatega. Lisa- ja erivalikukriteeriumid (üksikasjalik kirjeldus programmi lisas) on järgmised:
  1. kohalik tegevusrühm peaks olema kohalik ja peegeldama ealist ja soolist tasakaalu (sihtrühm naised ja noored), keskkonnaalast teadlikkust ning tasakaalu juhtimis- ja elluviimisülesannete vahel;
  2. kohaliku tegevusrühma maa-ala peaks olema homogeenne majanduslikus, sotsiaalses ja füüsilises (geograafilises) mõttes, olema ühes asupaigas ega tohiks kuuluda rohkem kui ühele kohalikule tegevusrühmale;
  3. kohaliku tegevusrühma strateegia peaks olema sidus ja ühildatav riiklike ja piirkondlike strateegiatega, välja töötatud kohapeal kohaliku elanikkonna laialdase osavõtuga ja väljendama seega kohalikke vajadusi ning olema ette valmistatud ühel järgmistest teemadest:
    - oskusteabe ja uue tehnoloogia kasutamine, et muuta maapiirkondade tooteid ja teenuseid konkurentsivõimelisemaks;
    - maapiirkondade elukvaliteedi parandamine;
    - kohalikele toodetele lisandväärtuse andmine, eelkõige ühise tegutsemise kaudu väikeste tootmisüksuste turulepääsu lihtsustades;
    - loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine, sealhulgas Natura 2000 alusel väljavalitud ühenduse tasandi huviväärsuste väärtuse suurendamine.

Kohalikud tegevusrühmad võivad kehtestada omaenda prioriteetsed kriteeriumid (strateegiaspetsiifilised kriteeriumid) vastavalt valitud strateegiale ja teemale ning on vastutavad esitatud projektide teemade eest, mis peaksid arvestama piirkonna probleemidega.

Leedu maakogukonnad

Leedu maakogukondade hulk kasvab ning Leedu Agraarmajanduse Instituudi^(?) viimase uuringu kohaselt on registreeritud maakogukondade arv kasvanud 2000. aastal kümnetelt rohkem kui tuhandele 2005. aastal. 2002. aastal asutatud Leedu maakogukondade liidul on üle 400 liikme ning liidu eesmärk on vähendada lõhet linna- ja maapiirkondade vahel. See annab kohalikele maakogukondadele õiguse saada ühenduse maaelu arengu projektidele määratud finantsabi ning valmistada ette kohalike algatuste rakendamist. Samuti kuulub liit Euroopa maaliikumisse PREPARE, mille eesmärk on ühendada maakogukondi ning parandada koostööd maaelu arenguga seotud kohaliku võimu, ettevõtjate ning valitsus- ja valitsuseväliste organisatsioonide vahel (käesoleva ajakirja uudisterubriigis on artikkel PREPARE programmi raames korraldatud üritustest).

Avatud Fond ja Vilniuse ülikooli sotsiaaluuringute keskus viisid läbi küsitluse, millest selgus, et maakogukondadel on endiselt probleeme inimressurssidega. Enamik küsitletuist tõi peamise probleemina välja tahtmatuse ühineda ühiskondlike tegevustega ning kohaliku elanikkonna üldise huvipuuduse kogukonda puudutavate küsimuste vastu. Suurem osa kogukondadest on liiga noored, et neilt oodata radikaalseid muutusi, kuigi uurimus näitas ka positiivseid märke: maal toimub rohkem üritusi, inimesed osalevad üha aktiivsemalt kogukonna asjades, enesekindlus kasvab ning pööratakse rohkem tähelepanu oma keskkonna säilitamisele ja parandamisele. Avatud Fond on kohalike kogukondade jaoks teinud uue veebilehe www.bendruomenes.lt, see on pakkunud maaelus osalejatele suurt huvi ning tänu Interneti paremale ligipääsetavusele on lehekülge kasutavate kohalike kogukondade arv tõusnud 300ni. Veebileht võimaldab kohalikel kogukondadel vahetada teavet, osaleda aruteludes ning luua sidemeid kogukondadega nii Leedus kui ka välismaal.

Kohalikel kogukondadel on Leader+ algatuse vastu suur huvi, nagu näitas kohaliku tegevusrühma 400 liikme kohalolek 2004. aasta suvistel kursustel. Kursused korraldas põllumajandusministeerium koos Leaderi programmi ja talupidajate väljaõppemetoodika keskusega (vt allpool). Maapiirkondadest pärit kohalviibijaid teavitati Leader+ algatusest Leedus ja teistes ELi riikides. Kursusel osalemine oli kohustuslik neile kohalikele tegevusrühmadele, kes kavatsesid esitada taotluse integreeritud katsestrateegiate rahastamiseks.

^(?) Rohkem teavet inglise ja leedu keeles veebilehe www.laei.lt.

Kohalikud tegevusrühmad Leedus

2005. aasta lõpuks valitakse 33 registreeritud kohalikust tegevusrühmast välja seitse Leader+ tüüpi meetmete rakendamise vastu huvi väljendanud rühma ning toetatakse neid integreeritud katsestrateegiate rakendamisel. Põllumajandusministeerium koos uurimisasutuste ja ühiskondlike partneritega otsib tulemuslikku võimalust kaasa-ta tuleviku maaelu arendamiseks ka välja valimata jäänud kohalikud tegevusrühmad, et nad algatuse vastu huvi ei kaotaks.

Oskuste omandamise meetme raames on toetust uurimistegevusele maapiirkondades ja integreeritud katsestrateegiate koostamisele juba antud 27 kohalikule tegevusrühmale. Kohalike arengustrateegiate koostamisel on Leedu kohalikud tegevusrühmad pidanud välja valima ühe neljast teemast (nagu kirjeldatud eespool).

Põllumajandusülikooli 2005. aasta juulis korraldatud uurimuse kohaselt valis 60% teemaks maapiirkondade elukvaliteedi parandamise, 20% loodus- ja kultuurivarade parima kasutamise ning 5% oskusteabe ja uute tehnoloogiate rakendamise, et suurendada maapiirkondade toodete ja teenuste konkurentsivõimet. Uurimus näitas ka seda, et kohalikke tegevusrühmi võib jagada kolmeks põhitüübiks: need, kes on juba alustanud konkreetsete ja strateegiliste tegevustega; need, kes õpivad, kuidas muutuda edukaks ja hästi toimivaks organisatsiooniks; ning need, kes ei ole ikka veel kindlad, kuhu nad maaelu arengus kuuluvad.

Leader+ tüüpi meetmete paremaks rakendamiseks reorganiseeriti põllumajandusministeeriumi alla kuuluv laborimajanduse ja väljaõppemetoodika teenistus 2005. aasta märtsis Leaderi programmi ja talupidajate väljaõppekeskuseks, mis nüüd koosneb kahest üksusest. Väljaõppe metoodika ja järelevalve üksus vastutab talupidajate ja teiste maaeluga seotud inimeste pikaajalise ametialase koolituse eest. Leaderi-üksus vastutab seminaride, kursuste ja konverentside korraldamise eest, keskendudes seejuures haldamisele, finantsjuhtimisele ning keskkonnaalaste ja integreeritud maaelu arengu strateegiate koostamisele. See üksus tegeleb ka kohalike tegevusrühmade esindajate oskuste parandamise programmide ja nende kavandamisega. Lisaks avaldab Leaderi-üksus materjale väljaõppe-meetodite kohta, infolehti, brošüüre Leader+ tüüpi meetmete kohta ja Leaderi-ideede reklaammaterjale.

2005. aasta suvel toimus Leaderi-tüüpi meetmete rakendamist käsitlev kursusteseeria. Need tutvustasid liri-maa Leaderi-kogemust ning õpetasid kohalike tegevusrühmade esindajaid integreeritud maaelu arengu kavasad koostama. Seminaridel anti osalejatele praktilisi ülesandeid, näiteks kuidas ära kasutada kohalikke kultuuritraditsioone, traditsioonilist käsitööd ja kulinaarset pärandit.

Alt-üles-lähenemise põhimõttel (võttes arvesse kohalike tegevusrühmade ideid) moodustati põllumajandusministeeriumi juurde töörühm, et koordineerida

Rudamina külaturg.

EPA PHOTO / PETRAS MALUKAS

Leader+ tüüpi meetmete rakendamist. Rühma põhieesmärk on seaduseelnõude analüüs ja kontroll, Leader+ tüüpi meetmete rakendamise ja haldamisega seotud teemad ning õigusaktides muudatuste tegemine. Koordineerimisrühm koosneb 20 liikmest. Rühma koosseis on kavandatud nii, et oleks järgitud alt-üles-põhimõtet, leitud tegelikke lahendusi Leedu maapiirkondade probleemidele, tagatud, et põhimõtteliste otsuste aluseks oleks teaduslik uurimistöö, ennetatud ebajärjekindlust ELi ja Leedu seadusandluses. Seega esindavad 12 liiget Leedu kohalikke tegevusrühmi, kaks maakogukondi, neli on pärit uurimisasutustest (põllumajandusülikool, Agraarmajanduse Instituut) ning kaks põllumajandusministeeriumist.

Leader+ ideede levitamine

Et tagada teadlikkust oskusteabe ja parima tava levitamise teemal, riputati osa Leader+ teabest põllumajandusministeeriumi veebilehele www.zum.lt, millele 2005.

aasta juulis järgnes riiklik sõltumatu Leaderi veebileht www.leaderplus.lt. Sealt võib leida teavet, mis on seotud Leader+ tüüpi meetmete rakendamisega Leedus ja teistes liikmesriikides (meetmeid reguleerivad dokumendid, teadusväljaanded, kõige teemakohasem teave ja kohalike tegevusrühmade kontaktandmed). Lehel on üleval ka ingliskeelne teave, et seda oleks võimalik kasutada rahvusvahelise koostöö abivahendina.

Leaderi-telje rakendamise väljavaateid

Töö maaelu riikliku arengu strateegia ja maaelu arengukava ajavahemikuks 2007–2013 algas 2005. aasta juunis. Moodustati eraldi töörühm, et koostada kava Leaderi-telje käsitlev osa ning kavandada selle roll kogu kavas tervikuna, samuti analüüsida uurimisavastusi ja soovitusi ning teha nende põhjal ettepanekuid. Leaderi programmi eesmärgid ja ülesanded ajavahemikuks 2007–2013 on juba seatud ning Agraarmajanduse Instituut on koostanud Leaderi meetmete rakendamise esialgse eelnõu.

Ühe seminari fooniks on Riia.

Riias kohtuvad vana ja uus.

Ettevalmistus Leaderi-tüüpi meetmeteks: nägemus Euroopa maapiirkondade tulevikust

Sissejuhatus

PREPARE üritus ehk kogunemine, mis hõlmas seminare Läti ja Leedu eri paikades ning lõppkogunemist Birštonase spas Leedus, toimus 2.–8. oktoobrini 2005. aastal. See oli sündmus, kuhu kogunes 100 esindajat 24 riigist, sealhulgas nii uutest liikmesriikidest, kandidaatriikidest kui ka Valgevenest, endisest Jugoslaavia Makedoonia Vabariigist ja Venemaalt (Kaliningradist), et arutleda Euroopa maaelu tulevikunägemuse üle.

Üritus oli osa PREPARE programmist, mille eesmärk on tugevdada tsiviilühiskonda ning toetada maaelu arengut riikidevahelise vahetuse kaudu. PREPARE programmi algatasid 1999. aastal valitsusevälised organisatsioonid ja valitsusametnikud, kes toetasid toleaege kümne kandidaatriigi maaelu arendavat koostööd. Programmi tugevus põhineb valitsuse ja valitsuseväliste osalejate vahelisel konstruktiivsel koostööl maaelu arendamiseks. Rohkem teavet koostöövõrgu PREPARE, selle programmi ja korralduse kohta võib leida järgmisel veebilehel: www.preparenetwork.org.

Ürituse teema tulenes 2005. aasta juuni määrusest, mis kiitis heaks ELi maaelu arengu ajavahemikuks 2007–2013 (¹). Kõnealune määrus annab liikmesriikidele õiguse ette valmistada tulevasi maaelu arendamise programme ja taotleda nende rahastamist ning pakub koostöövõrgu PREPARE partneritele kindlasti suurt huvi. Seega oli üritu-

se eesmärk luua ühtne Euroopa maaelu tulevikunägemus, mis tähendab, et tuleviku programmid peaksid vastama eri liikmesriikide konkreetsetele nõuetele ning nendes lepitaks kokku ja neid rakendataks lähtuvalt partnerluse põhimõtetest.

Üritusest

Üritus oli korraldatud nii, et 3.–5. oktoobrini toimusid Lätis ja Leedus rändseminarid ning lõppkogunemine peeti Birštonases (Leedu) 6.–8. oktoobrini.

Enne seminaride algust korraldasid Läti ja Leedu põllumajandusministeeriumid esindajatele teabetunni. Need võimaldasid osalejatel mõista maaelu arengu poliitikat ja programme, mis olid aluseks projektidele, millega seminaridel tutvuti. Samuti pidid teabetunnid lihtsustama toimuvaid arutelusid valitsusametnikega väljavaadete üle partnerlusest tsiviilühiskonnaga asjaomaste maaelu arengu programmide raames. Ringreisid algasid kas Riias või Ukmergést (Leedu), läbisid terve riigi ning jõudsid lõpuks peakogunemisele Birštonase spas. Ringreisel külastati kuut kuni kaheksat tegevusrühma või ettevõtjat väljavalitud maapiirkonnas. Iga külaskäik andis võimaluse vahetada mõtteid kohalike algatuste eestvedajatega, et mõista, kuidas nad alustasid ning töötavad.

Osalejatel paluti keskenduda mitte ainult praktilistele asjadele, mida nad seminaridel olid näinud, vaid ka sõnastada tekkinud ideid, mille abil võiks Läti ja Leedu jaoks välja pakkuda maaelu tulevikuvisioni.

(¹) Nõukogu 20. septembri 2005. aasta määrus (EÜ) nr 1698/2005 (Euroopa Liidu Teataja L 277, 21.10.2005).

PREPARE annab võimaluse tuletada meelde vanu oskusi.

Läti ringreiside kõrghetkedeks oli mitu märkimisväärset külaskäiku, näiteks Tervete loodusparki, mis on kuulutatud Läti kõige peresõbralikumaks paigaks. Pargis on võimalik valida mitme maalilise raja vahel, mis viivad muinasjututegelaste puuskulptuurideni, samuti on võimalik sõita jalgrattaga, kalastada ja vaadelda linde, mistõttu seda peetakse heaks näiteks Läti maaturismi potentsiaalset. Veel üks muljet avaldav peatus toimus Nicgale kogukonna juures. Rühma moodustamise on algatanud kohalikud noored, kes renoveerivad vana seltsimaja kiriku kõrval. Projekt sai alguse, kui noortekooril oli vaja prooviruumi. Vaid väga väikese toetusega kohalike ametivõimudelt (500 eurot värvide ja tööriistade jaoks ning natuke renoveerimisnõuandeid kohalikele eksperdilt) on nad maja taas ellu äratanud. Siin ei ole nüüd mitte ainult prooviruum, vaid majast on saanud ka kohalike noorte ja kogukonna kohtumispaik ning kohaliku kunstniku galerii.

Järgmise sammuna hakkab kunstnik kohalikele õpetama maalimist ja kunstiajalugu. Sellest saab noortekeskus, kus koolitatakse giide (kaunis kirik seltsimaja kõrval on vaid üks paljudest piirkonna vaatamisväärsustest). Kirikul on tihedad sidemed kohaliku kogukonnaga ning seega on tal laagrite, koolitusprogrammide ja festivalide korraldamise kaudu oluline roll selle arengus.

Leedus korraldati rööbiti kolm ringsõitu: üks Poola ja Valgevene piiri äärsesse maakondadesse, teine maa kesk- ja põhjaossa ning kolmas Lätiga piirnevatele aladele. Nende ringsõitude kestel võis näha mitut huvitavat alga-

tust. Üks neist oli ilusa asupaigaga Eičiūnai noortekeskus ja käsitöökool, mis lisaks muule pakub ruume muusikaõpinguteks ja traditsioonilise käsitööga tegelemiseks. Kooli põhiväärtuseks on puutööga, sealhulgas skulptuuri, mööblidisaini ja puusepatööga seotud oskuste andmine. Samuti näitlikustab kooli juhitud edukat koostööprojekti kohalike õpilaste ning Poola ja Rootsi kaasõpilaste ehitatud ja sisustatud, piirkonna traditsioone järgiv maja.

Veel üheks kõrghetkeks oli külaskäik Druskininkai puhkekodusse, mis on kuulunud nii oma terviseprotseduuride kui ka looduse ilu poolest. Pärast mitut majanduslike ja poliitiliste muutuste tõttu keerulist aastat, mil turg tuntavalt kokku kuivas, õilmitseb tervisetelinn taas tänu heale investeerimiskliimale, mille on taganud kohalikud ametivõimud. Endiselt on siiski väljakutseks ümbritsevate maapiirkondade lõimimine arenguprotsessi. Mahepõllundustoodete pideva voo tagamine ümbritsevatest maapiirkondadest on üks kavandatud algatusi, et luua sidemeid elanikkonna, Druskininkai kohalike ettevõtjate ja linna naabruses olevate maapiirkondade vahel.

Birštonases said rändseminaride töörühmad kokku ja valmistasid ette oma lühikesed aruanded, mis sisaldasid järgmisi järeldusi:

- Leaderi programmile eelnenud katselised algatused on head vahendid, et omandada oskusteavet ja võimet rajada partnerlussuheteid;

PREPARE pakub söömu värsket õhku.

- olemasolevad kogukonnad tuleb kaasata praegustes- ja tulevastesse maaelu arengu programmidesse, et nende teadmised ja potentsiaal ei läheks kaotsi;
- VKEd on maaelu arengu liikumapanev jõud;
- vaja läheb juhtimis- ja Leaderi- oskusi, et kohapealseid ressursse kõige paremini kasutada;
- on oht areneda ebaühtlaselt, kui kas või üks järgmistest elementidest jäetakse tähelepanuta: inimesed, keskkond ja majandus;
- valitsusametnikelt vajatakse selgeid suuniseid tuleviku Leaderi-telje kohta, et kohalikke tegevusrühmi ette valmistada.

Edasistel seminaridel ja plenaarsessioonidel jõuti järgmistes punktides järeldusteni:

- lähenemine riiklikele ja piirkondlikele maaelu arengu programmidele ning valitsuse ja tsiviilühiskonna vahelisele partnerlusele nende programmide raames;
- tegevusetpanekud iga riigi valitsusele ja valitsusvälistele organisatsioonidele, mille tulemuseks oleks edukad maaelu arengu programmid ja partnerlused;
- abi (ELilt ja PREPARE programmilt) kõnealuste tegevuste lihtsustamiseks.

Kogunemine lõppes osalejate ühisdeklaratsiooniga „Ideed Euroopa maaelu nägemuse suunal“.

Lisaks mitmete põhiväärtuste, nagu jätkusuutlikkuse, partnerluse, alt-üles-lähenemise jne kindlaksmääramisele jagati nägemus suures plaanis kolmeks osaks: ühiskond, majandus ja keskkond. Rõhutati, et nägemus saab olla terviklik ja integreeritud vaid siis, kui tuleviku maapiirkondades valitseb tasakaal sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnaaspektide vahel. See hõlmab järgmist:

- tuleviku maakogukondade vanuseline struktuur on tasakaalus, haridustaseme ja tervisliku olukorra poolest on nad riigi keskmisel tasemel või ületavad seda ning suudavad haarata initsiatiivi ühise heaolu nimel;
- tuleviku maamajandus on oma olemuselt mitmekesine, seda kaitseb tugev kohalik ettevõtlus ning seotus areneva metsanduse ja põllundusega, mis peaksid olema jätkusuutlikud, multifunktsionaalsed ja mitmekesised;
- tuleviku maapiirkonnad säilitavad eluslooduse kvaliteedi ja bioloogilise mitmekesisuse, olles nende keskkonnaomaduste tõttu kõigi inimeste poolt hinnatud, ning jäävad oma talumisvõime piires puhkusele ja turismile avatuks.

Leader+ Magazine

Ajakirja Leader+ Magazine annab kolm korda aastas välja maapiirkondade vaatluskeskus.

Leader (maapiirkondade majanduse arendusmeetmete ühendamise) on ühenduse algatus, mille käivitas Euroopa Komisjon ja mille tegevust koordineerib põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat (üksus F3). Ajakirja Leader+ Magazine sisu ei pruugi tingimata edasi anda Euroopa Liidu institutsioonide vaateid.

Toimetus: Euroopa maapiirkondade vaatluskeskus.

Õiguslikult vastutav isik: Uwe LERBS, Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, üksus F3, 130, rue de la Loi, B-1040 Brüssel.

Käesoleva numbri kaastöölised: Leader+ riiklike koostöövõrkude üksused.

Fotod: kõigi fotode autoriõigus kuulub Euroopa Komisjonile, välja arvatud eraldi märgitud fotod.

Kaanefoto Belgia Flandria riikliku koostöövõrgu üksuselt.

Leader+ Magazine ilmub Euroopa Liidu 19 ametlikus keeles ning selle tiraaž on 35 000.

Lisateave: Leader+ *Contact Point*, 81, rue du Marteau, B-1000 Brüssel.

Tel: +32 22 352 020. Faks: +32 22 800 438. E-post: contact.point@Leaderplus.org.

Veebileht: <http://ec.europa.eu/leaderplus>.

© Euroopa ühendused, 2006

Paljundamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale.

Trükitud Itaalias

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

Ajakirja Leader+ Magazine lisatellimuseks

kirjutada e-posti aadressil contact.point@leaderplus.org või saata tellimus faksi või posti teel, märkides oma täielikud kontaktandmed, tellimuste arvu ja sobiva keeleversiooni, järgmisel aadressil:

Leader+ *Contact Point*

81, Rue du Marteau

B-1000 Brussels

Tel: (+32) 22 352 020

Faks: (+32) 22 800 438

Võite end vormistada ka Leader+ väljaannete tellijaks. Oma nime lisamiseks meie meili-
listi kasutage palun vormi, mis on kättesaadav järgmisel aadressil:

<http://ec.europa.eu/leaderplus>.

Nimetus

Leader (maapiirkondade majanduse arendusmeetmete ühendamine).

Programmi liik

Ühenduse algatus.

Sihtvaldkonnad

Leader+ hõlmab kolme meetet:

- 1. meede: alt-üles-lähenemisel põhinevate lõimitud territoriaalsete maaelu arendamise katsestrateegiate toetamine;
- 2. meede: maapiirkondadevahelise koostöö toetamine;
- 3. meede: koostöövõrkude rajamine.

Prioriteetsed strateegilised teemad

Komisjoni poolt kehtestatud Leader+ programmi prioriteetsed teemad on järgmised:

- loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine, sealhulgas paikkondade väärtustamine;
- maapiirkondade elukvaliteedi parandamine;
- kohalikele toodetele lisandväärtuse andmine, eelkõige väikeste tootmisüksuste turulepääsu lihtsustamine ühistegevuste kaudu;
- uue oskusteabe ja uute tehnoloogiate kasutamine maapiirkondade toodete ja teenuste konkurentsivõime suurendamiseks.

Abisaajad ja abikõlblikud projektid

Leader+ programmiga antakse rahalist toetust partnerlustele ehk kohalikele tegevusrühmadele, mis moodustatakse avaliku, era- ja mittetulundussektori liikmetest nende piirkondades kohalike arenguprogrammide rakendamiseks. Leader+ eesmärk on aidata maatetvõtjatel kasutada oma piirkonna pikaajalist potentsiaali. See soodustab integreeritud, kvaliteetsete ja originaalsete strateegiate rakendamist säästva arengu tagamiseks ning samuti riigisisest ja riikidevahelist koostööd. Selleks et koondada ühenduse ressursid kõige perspektiivsematesse strateegiatesse ning anda neile parimad võimalused, antakse pärast valiku tegemist rahalist abi üksnes piiratud hulga maapiirkondadele. Valiku tegemine on avalik ning rangete eeskirjadega reguleeritud.

Iga kohaliku arengu programmi alusel võidakse rahastada üksikprojekte, mis vastavad kohalikele strateegiale. Kõik projektid, mis on abikõlblikud Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF), Euroopa Regionaalarengu Fondi (EFRD) ja Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) kaudu rahastamiseks, on abikõlblikud rahastamiseks ka Leader+ meetme kaudu.

Kohalike tegevusrühmade otsustustasandil peavad majandus- ja sotsiaalpartnerid ning ühendused moodustama vähemalt 50% kohalikust partnerlusest.

Programmitöö kestus

2000–2006.

Ühenduse toetus

Programmide kogueelarve on 5,0465 miljardit eurot, millest 2,1063 miljardit (2,1435 miljardit pärast vahepealset indekseerimist) on pärit EAGGF-i arendusrahastust ning ülejäänud avalikust ja erasektorist.